

Samenvatting Inleiding Privaatrecht

Open Universiteit R02132

(c) Copyright 2005 Jos Visser <josv@osp.nl>

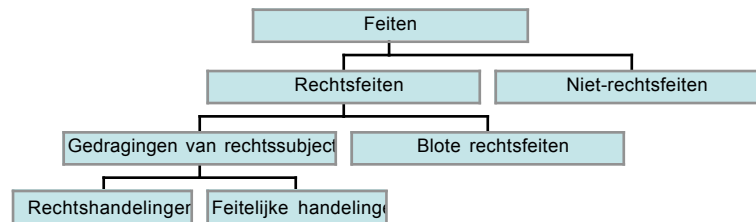
Inleiding vermogensrecht	3
Goederenrechtelijke rechten en persoonlijke rechten	5
Goederen en hun onderscheidingen.....	7
Bezit	9
Overdracht	13
Levering registergoederen.....	14
Levering van vorderingen.....	16
Levering van roerende zaken niet-registergoederen.....	17
Overige onderwerpen.....	18
Beschikkingsbevoegdheid	20
Verkrijging en verlies door verjaring	23
Eigendom.....	25
Beperkte goederenrechtelijke rechten	29
Erfdienstbaarheid	31
Erfpacht.....	32
Opstal	34
Vruchtgebruik	35
Rechten van gebruik en bewoning	36
Zekerheidsrechten	38
Retentierechten en opschortingsrechten.....	40
De rechten van pand en hypotheek.....	41
Pandrecht.....	42
Hypotheekrecht	47
Rechtshandelingen	50
Wilsgebreken	55
Dwaling	55
Bedreiging	57
Bedrog	57
Misbruik van omstandigheden	58
Overige vereisten voor een geldige rechtshandeling.....	59
De verbintenis in het algemeen	61

De overeenkomst als bron van verbintenissen.....	65
De inhoud van de overeenkomst	69
Het beginsel dat alleen partijen gerechtigd en gebonden zijn uit overeenkomst; uitzonderingen	70
Nakoming, rechten crediteur bij niet-nakoming, schadevergoeding.....	73
Verbindenissen uit de wet, en met name de onrechtmatige daad	79
Onrechtmatige daad	79
Verbindenissen uit rechtmatige daad	84
Wettelijke verplichtingen tot schadevergoeding	86

INLEIDING VERMOGENSRECHT

<i>Rechtsfeit</i>	Een subjectief recht ontstaat door een rechtsfeit: een feit dat rechtsgevolg heeft.
<i>Bloot rechtsfeit</i>	Een bloot rechtsfeit is een feit waarbij het rechtsgevolg intreedt zonder dat daar enig actief menselijk handelen voor nodig is. Voorbeelden: het verlopen van een verjaringstermijn, een geboorte.
<i>Rechtshandeling</i>	Een rechtshandeling is een handeling van een rechtssubject waaraan een rechtsgevolg wordt verbonden dat ook door het handelend subject wordt beoogd. (art. 3:33) "Een rechtshandeling vereist een op een rechtsgevolg gerichte wil die zich door een verklaring heeft geopenbaard."
<i>Feitelijk handelen</i>	Een feitelijk handelen is een handeling van een rechtssubject waaraan een rechtsgevolg wordt verbonden, ongeacht of dit rechtsgevolg door het handelend subject is beoogd. Let op: Bij een onrechtmatige daad is er sprake van een feitelijke handeling en niet van een rechtshandeling, zelfs in de uitzonderingen dat de schadeplichtigheid wordt beoogd!

Schema

<i>Regelend recht</i>	Regels van regelend recht zijn rechtsregels waarvan kan worden afgeweken.
<i>Dwingend recht</i>	Regels van dwingend recht zijn regels die door de wetgever zijn opgesteld en waarvan niet mag worden afgeweken!
<i>Vermogen in juridische zijn</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het geheel van op geld waardeerbare rechten (activa) en plichten (passiva). 2. De som van de aan iemand toekomende rechten waarbij de schulden als aftrekpost in aanmerking komen. 3. (Enge zin): Het geheel van de op geld waardeerbare aan een persoon toekomende rechten (de plichten worden dan buiten beschouwing gelaten).
<i>Objectief vermogensrecht</i>	Het recht van de op geld waardeerbare rechten en plichten (1 ^e betekenis van het vorige blokje).
<i>Goederen</i>	Goederen zijn alle zaken en alle vermogensrechten.
<i>Zaken</i>	(art. 3:2) "Zaken zijn de voor menselijke beheersing vatbare stoffelijke objecten."
<i>Vermogens-</i>	(art. 3:6) "Rechten die, hetzij afzonderlijk hetzij tezamen met een ander recht, overdraagbaar zijn, of er toe strekken de rechthebbende stoffelijk voordeel te

<i>rechten</i>	<p>verschaffen, ofwel verkregen zijn in ruil voor verstrekt of in het vooruitzicht gesteld stoffelijk voordeel, zijn vermogensrechten.”</p> <p>Niet alle rechten zijn overdraagbaar, bijvoorbeeld het recht van gebruik en bewoning (art. 3:226). Deze rechten hebben een strikt persoonlijk karakter.</p>
<i>Rechtssubject</i>	<p>Degene die zelfstandig drager van rechten en plichten kan zijn (dus geen dieren, dat zijn namelijk weer rechtsobjecten!):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijke personen • Rechtspersonen
<i>Goederenrecht</i>	<p>Het goederenrecht is het geheel van rechtsregels dat betrekking heeft op de rechtsverhouding van een rechtssubject tot een goed.</p>
<i>Zakelijk recht</i>	<p>In het geval dat het object een zaak is, spreken we van een zakelijk recht.</p>
<i>Boek 3</i>	<p>De goederenrechtelijke regels die van belang zijn voor alle soorten goederen staan in boek 3.</p>
<i>Boek 5</i>	<p>De goederenrechtelijke regels die alleen van belang zijn voor zaken staan in boek 5.</p>
<i>Verbintenissenrecht</i>	<p>Het verbintenissenrecht is het geheel van rechtsregels dat betrekking heeft op de vermogensrechtelijke rechtsverhouding van een rechtssubject tot een ander rechtssubject.</p> <p>Bij een verbintenis staat aan de ene kant het recht op een prestatie en aan de andere kant de verplichting tot het verrichten van een prestatie.</p> <p>(art. 6:1) “Een verbintenis kan slechts ontstaan indien dit uit de wet voortvloeit.”</p> <p>Een verbintenis kan echter ook uit het stelsel der wet voortvloeien (arrest Quint-Te Poel).</p>
<i>Gesloten systeem</i>	<p>De goederenrechtelijke rechten zijn alle in de wet genoemd: andere goederenrechtelijke rechten dan de in de wet genoemde kennen we niet! We spreken hier van een gesloten systeem van goederenrechtelijke rechten.</p>

GOEDERENRECHTELIJKE RECHTEN EN PERSOONLIJKE RECHTEN

<i>Absoluut recht</i>	<p>Een goederenrechtelijk recht is een absoluut recht. Het kleeft aan het goed en volgt dat goed in principe ook.</p> <p>(Rechten op voortbrengselen van de menselijke geest zijn ook absolute rechten.)</p>
<i>Persoonlijk of Relatief recht</i>	<p>Persoonlijke of relatieve rechten vloeien voort uit een verbintenis, en hebben alleen werking jegens de tegenpartij in de verbintenis. Als het persoonlijke recht (mede) een goed betreft (b.v. bij bruikleen) dan volgt het persoonlijke recht niet dat goed!</p>
<i>Absolute werking</i>	<p>Een goederenrechtelijk recht is tegenover iedereen te handhaven. Een persoonlijk recht werkt slechts tegen één of meer bepaalde personen, en heeft dus slechts relatieve werking.</p>
<i>Droit de suite</i>	<p>Een goederenrechtelijk recht blijft het object (van het recht) volgen, ongeacht onder wie het object zich bevindt.</p> <p>Bij persoonlijke rechten is geen sprake van droit de suite.</p>
<i>Droit de priorité</i>	<p>Bij goederenrechtelijke rechten gaan eerder gevestigde (oudere) rechten voor later gevestigde (jongere) rechten.</p> <p>Persoonlijke rechten zijn, ongeacht het tijdstip van ontstaan, gelijk in rang.</p>
<i>Publiciteitsbeginsel</i>	<p>Voor de overdracht van bepaalde goederen (registergoederen) alsmede voor het vestigen van beperkte rechten op registergoederen is inschrijving in de daartoe bestemde registers vereist.</p>
<i>Droit de préférence</i>	<p>Bij botsing tussen een goederenrechtelijk recht en een persoonlijk recht gaat het absolute (goederenrechtelijke) recht voor.</p>
<i>Faillissement</i>	<p>De vorderingen van de schuldeisers (zij die een persoonlijk recht hebben op de failliet) zijn in beginsel allemaal gelijk in rang (behoudens vorderingen waar voorrechten aan verbonden zijn, bijvoorbeeld retentierecht).</p> <p>Degenen die een goederenrechtelijk recht hebben kunnen hun recht blijven uitoefenen als ware er geen faillissement.</p>
<i>Koop breekt geen huur</i>	<p>(art. 7:226 eerste lid) "Overdracht van de zaak waarop de huurovereenkomst betrekking heeft en vestiging of overdracht van een zelfstandig recht van vruchtgebruik, erfpacht of opstal op de zaak waarop de huurovereenkomst betrekking heeft, door de verhuurder doen de rechten en verplichtingen van de verhuurder uit de huurovereenkomst, die daarna opeisbaar worden, overgaan op de verkrijger."</p> <p>"Huur" is dus een relatief recht dat absolute trekken heeft.</p>
<i>Overdracht is regel</i>	<p>art. 3:83</p>

1. Eigendom, beperkte rechten en vorderingsrechten zijn overdraagbaar, tenzij de wet of de aard van het recht zich tegen een overdracht verzet [*b.v. recht van gebruik en bewoning*].
2. De overdraagbaarheid van vorderingsrechten kan ook door een beding tussen schuldeiser en schuldenaar worden uitgesloten.
3. Alle andere rechten zijn slechts overdraagbaar, wanneer de wet dit bepaalt.

Gesloten systeem van goederenrechtelijke rechten

Alle goederenrechtelijke rechten zijn in de wet vermeld; andere kennen we niet!

Let op: de **inhoud** van de goederenrechtelijke rechten is niet “gesloten”! Bij bijvoorbeeld erfdiensbaarheid zijn partijen vrij om de inhoud van het beperkte recht naar eigen inzicht in te vullen.

Open systeem van persoonlijke rechten

Partijen zijn vrij om buiten de in de wet genoemde persoonlijke rechten nieuwe in het leven te roepen.

GOEDEREN EN HUN ONDERSCHIEDINGEN

<i>Roerend en onroerend</i>	<p>(art. 3:3)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Onroerend zijn de grond, de nog niet gewonnen delfstoffen, de met de grond verenigde beplantingen, alsmede de gebouwen en werken die duurzaam met de grond zijn verenigd, hetzij rechtstreeks, hetzij door vereniging met andere gebouwen of werken. 2. Roerend zijn alle zaken die niet onroerend zijn. <p>Het onderscheid roerend/onroerend betreft (dus) alleen zaken.</p>
<i>Registergoederen</i>	<p>(art. 3:10) "Registergoederen zijn goederen voor welker overdracht of vestiging inschrijving in daartoe bestemde openbare registers noodzakelijk is."</p> <p>→ Alle onroerende zaken zijn registergoederen.</p> <p>Bepaalde rechten op registergoederen zijn zelf ook registergoederen:</p> <p>(art. 3:98) "Tenzij de wet anders bepaalt, vindt al hetgeen in deze afdeling omtrent de overdracht van een goed is bepaald, overeenkomstige toepassing op de vestiging, de overdracht en de afstand van een beperkt recht op een zodanig goed."</p>
<i>Bestanddeel</i>	<p>Een bestanddeel is geen zelfstandig rechtsobject; het vormt in juridisch opzicht één geheel met een andere zaak (de hoofdzaak).</p> <p>(art. 3:4)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Al hetgeen volgens verkeersopvatting onderdeel van een zaak uitmaakt, is bestanddeel van die zaak. 2. Een zaak die met een hoofdzaak zodanig verbonden wordt dat zij daarvan niet kan worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis wordt toegebracht aan een der zaken, wordt bestanddeel van de hoofdzaak. <p>Een stoffelijk object (bijzaak) dat een zo essentieel onderdeel uitmaakt van een ander stoffelijk object (de hoofdzaak) dat deze hoofdzaak naar maatschappelijke opvattingen zonder het betreffende object niet naar behoren kan functioneren, wordt bestanddeel van de hoofdzaak.</p> <p>Zie ook arrest <i>Dépex BV - Bergel</i> (fabriek, waterzuiveringsinstallatie).</p>
<i>Natrekking</i>	<p>Natrekking is eigendomsverkrijging door bestanddeelvorming.</p>
<i>Eigendom bij natrekking</i>	<p>art. 5:14</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De eigendom van een roerende zaak die een bestanddeel wordt van een andere roerende zaak die als hoofdzaak is aan te merken, gaat over aan de eigenaar van deze hoofdzaak. 2. Indien geen der zaken als hoofdzaak is aan te merken en zij toebehoren aan verschillende eigenaars, worden deze mede-eigenaars van de nieuwe zaak, ieder voor een aandeel evenredig aan de waarde van de zaak. 3. Als hoofdzaak is aan te merken de zaak waarvan de waarde die van de andere zaak aanmerkelijk overtreft of die volgens verkeersopvatting als

zodanig wordt beschouwd.

BEZIT

<i>Bezit</i>	<p>Bezit is het houden van een goed voor zichzelf.</p> <p>Het recht ken aan het zijn van bezitter bepaalde rechtsgevolgen toe. De bezitter kan zijn recht tegenover een ieder geldend maken, behalve tegen het sterkere recht van de eigenaar.</p> <p>Bezit kan slechts bij één persoon tegelijk berusten.</p>
<i>Houden</i>	<p>Houden duidt op een feitelijke machtsuitoefening.</p>
<i>Houden voor zichzelf</i>	<p>Met 'houden voor zichzelf' wordt bedoeld dat degen die de feitelijke macht over een goed uitoefent, zich daarbij gedraagt, terecht of ten onrechte, als iemand die rechthebbende is op dat goed. In dat geval spreken we van "bezit".</p>
<i>Houden voor een ander</i>	<p>De tweede mogelijkheid is dat met feitelijke macht over een goed uitoefent voor een ander. In dat geval is men juridisch "houder" (detentor) van dat goed.</p>
<i>Houden voor een ander of voor zichzelf?</i>	<p>(art. 3:108) "Of iemand een goed houdt en of hij dit voor zichzelf of voor een ander doet, wordt naar verkeersopvatting beoordeeld, met inachtneming van de navolgende regels en overigens op grond van uiterlijke feiten."</p>
<i>Verkeersopvattingen</i>	<p>De verkeersopvattingen vormen het hoofdcriterium. Met name de eerste vraag "is er sprake van een houden" is, nog los van de vervolgvraag of dit voor een ander is of voor zichzelf, meestal te beantwoorden op grond van uiterlijk waarneembare feiten.</p> <p>Komen we met de verkeersopvattingen niet tot beantwoording van met name de hiervoor gestelde vervolgvraag, dan zijn er de wettelijke bepalingen die ons verder helpen (art. 3:109-art. 3:117).</p> <p>→ We moeten echter de verkeersopvatting en de wettelijke bepalingen niet als nevensgeschikt zien!</p> <p>Met de term "uiterlijke feiten" wordt aangegeven dat de innerlijke wil van degene die houder of bezitter is niet beslissend is!</p>
<i>Feitelijke machtsuitoefening</i>	<p>We zagen al dat houden duidt op feitelijke machtsuitoefening. Vraag is of dit begrip enkel doelt op feitelijke heerschappij (voorbeeld: uitstalling voor een groentewinkel)</p>
<i>Wettelijk weerlegbaar vermoeden van bezit</i>	<p>(art. 3:109) "Wie een goed houdt, wordt vermoed dit voor zichzelf te houden."</p>
<i>"Veiling"</i>	<p>(art. 3:110) "Bestaat tussen twee personen een rechtsverhouding die de strekking heeft dat hetgeen de ene op bepaalde wijze zal verkrijgen, door hem voor de ander zal worden gehouden, dan houdt de ene het ter uitvoering van die rechtsverhouding door hem verkregene voor de ander."</p> <p>Als A dus met B overeenkomt dat B iets voor A zal verkrijgen dan wordt A de middellijk bezitter en B de houder. Krachtens art. 3:111 (zie hierna) kan B daarna niet meer door wilsverandering zichzelf tot bezitter</p>

	promoveren!
<i>Eens houder, altijd houder</i>	(art. 3:111) "Wanneer men heeft aangevangen krachtens een rechtsverhouding voor een ander te houden, gaat men daarmee onder dezelfde titel voort, zolang niet blijkt dat hierin verandering is gebracht, hetzij ten gevolge van een handeling van hem voor wie men houdt, hetzij ten gevolge van een tegenspraak van diens recht."
	Gevolgen:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een houder kan niet zelf de oorzaak van zijn houderschap veranderen. 2. Een houder van een goed kan zich niet zelf tot bezitter van dat goed maken. 3. Een houder kan zich niet zelf van houder voor de een tot houder voor de ander maken. Dit betekent dat een houder niet c.p. kan leveren!!!
<i>Politionele functie van bezit</i>	Deze functie van bezit is erop gericht een feitelijk ontstane situatie te handhaven en te reguleren. Wanneer iemand aanspraak maakt op een zaak die feitelijk in de macht is van een ander dan is het hem in de regel niet geoorloofd haar buiten de rechter om aan de ander te ontnemen.
	art. 3:125
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hij die het bezit van een goed heeft verkregen, kan op grond van een daarna ingetreden bezitsverlies of bezitsstoornis tegen derden dezelfde rechtsoverdrachten instellen tot terugverkrijging van het goed en tot opheffing van de stoornis, die de rechthebbende op het goed toekomen. Nochtans moeten deze rechtsoverdrachten binnen het jaar na het verlies of de stoornis worden ingesteld. 2. De vordering wordt afgewezen, indien de gedaagde een beter recht dan de eiser heeft tot het houden van het goed of de storende handelingen krachtens een beter recht heeft verricht, tenzij de gedaagde met geweld of op heimelijke wijze aan de eiser het bezit heeft ontnomen of diens bezit heeft gestoord. 3. Het in dit artikel bepaalde laat voor de bezitter, ook nadat het in het eerste lid bedoelde jaar is verstreken, en voor de houder onverlet de mogelijkheid een vordering op grond van onrechtmatige daad in te stellen, indien daartoe gronden zijn.
	Een bezitsactie ex art. art. 3:125 komt toe aan elke bezitter , dus ook een bezitter niet-te-goeder-trouw!
<i>Processuele functie van bezit</i>	Als er een geschil is gerezen over de vraag wie rechthebbende is van een goed dan neemt degene die stelt bezitter te zijn van een goed een sterke positie in.
	"Possession is 9/10 th of the law"
<i>Verjaringsfunctie van bezit</i>	Door onafgebroken bezit van een goed gedurende een bepaalde tijd verkrijgt de bezitter, als hij aan een aantal eisen voldoet, recht op dit goed.
<i>Bezit te goeder trouw</i>	art. 3:118

1. Een bezitter is te goeder trouw, wanneer hij zich als rechthebbende beschouwt en zich ook redelijkerwijze als zodanig mocht beschouwen. *[dus niet alleen wat de bezitter weet, maar ook wat hij behoort te weten, is doorslaggevend]*
2. Is een bezitter eenmaal te goeder trouw, dan wordt hij geacht dit te blijven. *[onweerlegbaar wettelijk vermoeden]*
3. Goede trouw wordt vermoed aanwezig te zijn; het ontbreken van goede trouw moet worden bewezen.

Verskil te goeder trouw of niet

De rechtsgevolgen die aan het bezit van een zaak zijn verbonden kunnen verschillen al naar gelang het bezit te goeder trouw of niet te goeder trouw is.

- (art. 3:120 eerste lid) “Aan een bezitter te goeder trouw behoren de afgescheiden natuurlijke en de opeisbaar geworden burgerlijke vruchten toe.”
- art. 3:86 en art. 3:88 (derdebeschermdende artikelen)
- Rechtverkrijging door verjaring geldt in het algemeen alleen voor bezitters te goeder trouw

Bezitsverkrijging

(art. 3:112) “Bezit wordt verkregen door **inbezitneming**, door **overdracht** of door **opvolging onder algemene titel**.”

Inbezitneming

art. 3:113

1. Men neemt een goed in bezit door zich daarover de feitelijke macht te verschaffen.
2. Wanneer een goed in het bezit van een ander is, zijn enkele op zichzelf staande machtsuitoefeningen voor een inbezitneming onvoldoende.

Fysieke heerschappij over een onroerende zaak zal moeten worden afgeleid uit een reeks van handelingen die met **een zekere regelmaat** met betrekking tot deze zaak worden verricht.

Inbezitneming van roerende zaken kan op een andere manier door feitelijke handelingen blijken. Vaak zal **één handeling** voldoende zijn.

Bezitsoverdracht

(art. 3:114) “Een bezitter draagt zijn bezit over door de verkrijger in staat te stellen die macht uit te oefenen, die hij zelf over het goed kon uitoefenen.”

Niet alle zaken lenen zich echter voor overhandiging:

- Bezorgde post

(Zie ook levering *brevi manu, longu manu, c.p.* (art. 3:115))

Opvolging onder algemene titel

(art. 3:116) “Hij die onder een algemene titel een ander opvolgt, volgt daarmee die ander op in diens bezit en houderschap, met alle hoedanigheden en gebreken daarvan.”

Het belangrijkste voorbeeld van opvolging onder algemene titel is de **erfopvolging**.

Bezitsverlies

(art. 3:117)

1. Een bezitter van een goed verliest het bezit, wanneer hij het goed

kennelijk prijsgeeft [*methode Tonino*], of wanneer een ander het bezit van het goed verkrijgt [*diefstal, levering*].

2. Zolang niet een der in het vorige lid genoemde gronden van bezitsverlies zich heeft voorgedaan, duurt een aangevangen bezit voort.

Parlementaire geschiedenis: “Ook van een weggelopen huisdier blijft men het bezit behouden zolang een ander het niet in bezit neemt. Eveneens verliest men niet het bezit van een zaak, wanneer men haar verliest en men niet weet, waar zij zich bevindt”.

OVERDRACHT

<i>Verkrijging en verlies van goederen</i>	<p>(art. 3:80)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Men kan goederen onder algemene en onder bijzondere titel verkrijgen. 2. Men verkrijgt goederen onder algemene titel door erfopvolging, door boedelmenging, door fusie als bedoeld in artikel 309 van Boek 2 en door splitsing als bedoeld in artikel 334a van Boek 2. 3. Men verkrijgt goederen onder bijzondere titel door overdracht, door verjaring en door onteigening, en voorts op de overige in de wet voor iedere soort aangegeven wijzen van rechtsverkrijging. 4. Men verliest goederen op de voor iedere soort in de wet aangegeven wijzen. <p>De verkrijging onder bijzondere titel is originair of derivatief.</p>
<i>Originaire verkrijging</i>	<p>Bij originaire (of oorspronkelijke) verkrijging verkrijgt men een goed niet als opvolger van een eerdere rechthebbende. Het recht ontstaat (nieuw) bij de verkrijger en is geen afgeleid recht. Dat wil echter niet zeggen dat er geen eerdere rechthebbende is aan te wijzen. Veelal is wel een eerdere rechthebbende aan te wijzen, maar deze heeft dan geen toestemming gegeven aan de verkrijger om het goed als rechthebbende te verkrijgen.</p> <p>Voorbeeld: verkrijging door verjaring.</p>
<i>Derivatieve verkrijging</i>	<p>Bij derivatieve rechtsverkrijging verkrijgt men het goed als opvolger van een eerdere rechthebbende.</p> <p>Voorbeeld: verkrijging door overdracht.</p>
<i>Voorbeelden van verkrijgingen</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Overdracht → Derivatief onder bijzondere titel 2) Erfopvolging → Derivatief onder algemene titel 3) Verjaring → Originair onder bijzondere titel
<i>Geldige overdracht</i>	<p>(art. 3:84 lid 1) "Voor overdracht van een goed wordt vereist een levering krachtens geldige titel, verricht door hem die bevoegd is over het goed te beschikken."</p>
<i>Titel</i>	<p>De titel is de rechtsgrond die aan de overdracht ten grondslag ligt.</p> <p>Voorbeelden: overeenkomst, onrechtmatige daad, eenzijdige rechtshandeling (b.v. legaat).</p>
<i>Causale leer</i>	<p>Zonder geldige titel is de overdracht ook niet geldig. Hiermee aanvaarden we de "causale leer" (zie ook arrest Damhof-Staat).</p>
<i>Abstracte leer</i>	<p>Tegenover de causale leer staat de abstracte leer waarin de overdracht wordt losgemaakt van de onderliggende rechtsgrond, met het gevolg dat het ontbreken van een geldige titel een geldige overdracht niet in de</p>

	weg staat.
	Dit stelsel vinden we bij schuldoverneming (art. 6:155).
<i>Eigendomsoverdracht tot zekerheid</i>	(art. 3:84 lid 3) “Een rechtshandeling die ten doel heeft een goed over te dragen tot zekerheid of die de strekking mist het goed na de overdracht in het vermogen van de verkrijger te doen vallen, is geen geldige titel van overdracht van dat goed.” “Eigendomsoverdracht tot zekerheid” is dus niet (meer) toegestaan! Alternatief: bezitloos (stil) pandrecht.
<i>Levering</i>	De handeling (of het complex van handelingen) die, mits verricht door een beschikkingsbevoegde krachtens een geldige titel, de overdracht (het rechtsgevolg) bewerkstelligt. We onderscheiden binnen de levering twee componenten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Een goederenrechtelijke overeenkomst van overdracht. 2. De leveringsformaliteiten ter uitwerking van de gesloten goederenrechtelijke overeenkomst van overdracht.
<i>Goederenrechtelijke fase</i>	De wilsovereenstemming (die in de rechtsgrond (obligatoire fase) besloten ligt) moet in elk geval ook aanwezig zijn in de goederenrechtelijke fase. Deze wilsovereenstemming noemen we de goederenrechtelijke overeenkomst : “Een meerzijdige rechtshandeling waarbij vervreemder en verkrijger verklaren thans het goed uit het vermogen van de vervreemder in dat van de verkrijger te willen doen overgaan.
<i>Leveringsformaliteiten</i>	De leveringsformaliteiten verschillen naargelang de soort goederen die het betreft.

LEVERING REGISTERGOEDEREN

<i>Registergoederen (b.v. onroerende zaken)</i>	art. 3:89 <ol style="list-style-type: none"> 1. De voor overdracht van onroerende zaken vereiste levering geschiedt door een daartoe bestemde, tussen partijen opgemaakte notariële akte, gevolgd door de inschrijving daarvan in de daartoe bestemde openbare registers. Zowel de verkrijger als de vervreemder kan de akte doen inschrijven. 2. De tot levering bestemde akte moet nauwkeurig de titel van overdracht vermelden; bijkomstige bedingen die niet de overdracht betreffen, kunnen in de akte worden weggelaten. 3. Treedt bij een akte van levering iemand als gevolmachtigde van een der partijen op, dan moet in de akte de volmacht nauwkeurig worden vermeld. 4. Het in dit artikel bepaalde vindt overeenkomstige toepassing op de levering, vereist voor de overdracht van andere registergoederen.
---	--

	Tot de te vermelden bedingen (2 ^e lid) behoren in ieder geval opschortende of ontbindende voorwaarden.
<i>Goederenrechtelijke werking van levering onder opschortende of ontbindende voorwaarden</i>	(art. 3:84 4 ^e lid) “Wordt ter uitvoering van een voorwaardelijke verbintenis geleverd, dan wordt slechts een recht verkregen, dat aan dezelfde voorwaarde als die verbintenis is onderworpen.”
<i>Inschrijving notariële akte</i>	Het tijdstip wordt nauwkeurig vermeld, tot op de minuut. Vanaf dat tijdstip is de levering, en daarmee dus ook de overdracht (als aan alle overige voorwaarden is voldaan), een feit.
<i>Positief stelsel van openbaarheid</i>	In een positief stelsel van openbaarheid is de rechtstoestand van een registergoed steeds zoals de registers vermelden. Dat betekent dus dat een derde die de registers raadpleegt erop mag vertrouwen dat het gepubliceerde juist is. Mocht het gepubliceerde niet juist zijn dan geldt het ten opzichte van die derde toch als juist. Het Duitse en Zwitserse recht kennen een semi-positief stelsel.
<i>Negatief stelsel van openbaarheid</i>	In een negatief stelsel van openbaarheid kan de werkelijke rechtstoestand van een registergoed afwijken van hetgeen in de openbare registers is vermeld. Derden mogen niet vertrouwen op de juistheid van hetgeen in de registers is vermeld. Hiervoor zijn twee redenen aan te merken: <ol style="list-style-type: none"> 1. Soms heeft er wel een inschrijving plaatsgevonden maar is het eigendom niet overgegaan op de verkrijger (b.v. titel niet in orde of vervreemder niet beschikkingsbevoegd). De bewaarder van de registers is hoofdzakelijk lijdelijk (art. 3:19 lid 4). 2. Soms heeft er geen inschrijving plaatsgevonden maar is er wel sprake van een rechtsverkrijging. Inschrijving is namelijk alleen een constitutief vereiste bij overdracht. Andere wijzen van eigendomsverkrijging (vererving, verjaring) kunnen wel worden ingeschreven (art. 3:17) maar ook zonder inschrijving zijn ze geldig.
<i>Bescherming tegen onvolledigheid en onjuistheid van de registers</i>	In bepaalde gevallen wordt een derde te goeder trouw beschermd tegen de onvolledigheid en tegen de onjuistheid van de registers. Onvolledigheid: (art. 3:24 1 ^e lid) “Indien op het tijdstip waarop een rechtshandeling tot verkrijging van een recht op een registergoed onder bijzondere titel in de registers wordt ingeschreven, een eveneens voor inschrijving in de registers vatbaar feit [zie art. 3:17] niet met betrekking tot dat registergoed ingeschreven was, kan dit feit aan de verkrijger [te goeder trouw] niet worden tegengeworpen, tenzij hij het kende.” Onjuistheid: (art. 3:25) “Indien op het tijdstip waarop een rechtshandeling ter verkrijging van een recht op een registergoed onder bijzondere titel wordt ingeschreven, een feit met betrekking tot dat registergoed in de registers was ingeschreven krachtens een authentieke akte waarin het feit door een ambtenaar met kracht van authenticiteit

werd vastgesteld, kan de onjuistheid van dit feit aan de verkrijger [*te goeder trouw*] niet worden tegengeworpen, tenzij hij deze onjuistheid kende of door raadpleging van de registers de mogelijkheid daarvan had kunnen kennen."

"met kracht van authenticiteit" betekent dat het moet gaan om een feit dat door de ambtenaar is vastgesteld, terwijl de waarneming of verrichting van het feit krachtens de wet aan hem is opgedragen en op de wettelijk voorgeschreven wijze is geschied.

(art. 3:26) "Indien op het tijdstip waarop een rechtshandeling ter verkrijging van een recht op een registergoed onder bijzondere titel wordt ingeschreven, met betrekking tot dat registergoed een onjuist feit in de registers ingeschreven was, kan de onjuistheid van dit feit door hem die redelijkerwijze voor overeenstemming van de registers met de werkelijkheid had kunnen zorgdragen, aan de verkrijger niet worden tegengeworpen, tenzij deze de onjuistheid kende of door raadpleging van de registers de mogelijkheid daarvan had kunnen kennen. "

Dit artikel heeft betrekking op overige feiten (die niet in een authentieke akte met kracht van authenticiteit zijn vastgesteld). Daarnaast is de kring van personen tegen wie de derde-verkrijger wordt beschermd anders.

LEVERING VAN VORDERINGEN

Levering van vorderingen aan toonder en aan order

(art. 3:93) "De levering, vereist voor de overdracht van een recht aan toonder waarvan het toonderpapier in de macht van de vervreemder is, geschiedt door de levering van dit papier op de wijze en met de gevolgen als aangegeven in de artikelen 90, 91 en 92 [*deze artikelen betreffen levering van roerende zaken*]. Voor overdracht van een recht aan order, waarvan het orderpapier in de macht van de vervreemder is, geldt hetzelfde, met dien verstande dat voor de levering tevens endossement vereist is.

De levering geschiedt dus door feitelijke overgave van het toonder- of orderpapier. Bij een vordering aan order is endossement benodigd. Indien het toonder- c.q. orderpapier zich niet in de macht van de vervreemder bevindt geschiedt de levering door het opmaken van een daartoe bestemde akte (conform art. 3:95).

Levering van vorderingen op naam

(art. 3:94 1^e lid) "Buiten de in het vorige artikel geregelde gevallen worden tegen een of meer bepaalde personen uit te oefenen rechten geleverd door een daartoe bestemde akte, en mededeling daarvan aan die personen door de vervreemder of verkrijger."

Terminologie: De **cedent** doet **cessie** (ook wel: **cedeert**) aan de **cessionaris**, onder mededeling aan de **debitor cessus**.

De akte kan onderhands of authentiek zijn. Een enkel door de cedent ondertekende akte is voldoende, mits de overdracht door de cessionaris wordt aanvaard; iedere daartoe geëigende gedraging volstaat daartoe.

De mededeling aan de debitor cessus kan in iedere vorm geschieden (art. 3:37 1^e lid). De debitor cessus kan om een gewaarmerkt uittreksel van de

akte en de onderliggende titel vragen.

De overdracht is pas compleet na het opmaken van de akte van cessie en mededeling aan de debitor cessus.

art. 3:94 2^e lid geeft een bijzondere regeling voor het geval dat een vordering op naam reeds bestaat, maar waarbij de persoon van de debitor cessus nog niet bekend is (b.v. bij onrechtmatige daad). De akte van cessie wordt dan opgemaakt en zodra de debiteur bekend is wordt mededeling alsnog met bekwame spoed gedaan.

Niet overdraagbare vorderingen op naam

Hoogstpersoonlijke vorderingen, en vorderingen waarvan de overdraagbaarheid is uitgesloten door een beding tussen crediteur en debiteur.

LEVERING VAN ROERENDE ZAKEN NIET-REGISTERGOEDEREN

Levering van roerende zaken niet-registergoederen.

(art. 3:90 1^e lid) "De levering vereist voor de overdracht van roerende zaken, niet-registergoederen, die in de macht van de vervreemder zijn, geschiedt door aan de verkrijger het bezit der zaak te **verschaffen**."

Zowel een bezitter als een houder kunnen die zaak leveren aan een ander door **bezitsverschaffing**.

Bezitsverschaffing is ruimer dan **bezitsoverdracht**. Bezit overdragen kan alleen iemand die daartoe bevoegd is. Een houder kan dus wel bezit verschaffen, maar niet overdragen!

Traditio symbolica

Op één lijn met de feitelijke overgave staat de traditio symbolica: de symbolische overgave, bijvoorbeeld door de sleutels van een huis of een auto te geven.

Feitelijke overgave niet mogelijk

Als feitelijke overgave niet mogelijk/gewenst is: art. 3:115: "Voor de overdracht van het bezit is een tweezijdige verklaring zonder feitelijke handeling voldoende..."

Als feitelijke overgave niet mogelijk is omdat de vervreemder het bezit niet heeft dan kan ex art. 3:95 via een akte worden geleverd (arrest revindicatie gestolen auto).

Traditio brevi manu

(art. 3:115 sub b) "wanneer de verkrijger houder van de zaak voor de vervreemder was".

Door de enkele wilsovereenstemming gaat de roerende zaak in bezit over van de vervreemder naar de verkrijger.

Traditio longa manu

(art. 3:115 sub c) "wanneer een derde voor de vervreemder de zaak hield, en haar na de overdracht voor de ontvanger houdt. In dit geval gaat het bezit niet over voordat de derde de overdracht heeft erkend, dan wel de vervreemder of de verkrijger de overdracht aan hem heeft medegedeeld".

Instemming of medewerking van de derde is dus niet vereist!

Levering constituto possessorio

(art. 3:115 sub a) "wanneer de vervreemder de zaak bezit en hij haar krachtens een bij de levering gemaakt beding voortaan voor de verkrijger houdt".

Relativering levering

In een aantal nader in de wet genoemde gevallen werkt de levering c.p.

<i>c.p.</i>	<p>niet tegen bepaalde derden.</p> <p>(art. 3:90 2^e lid) “Blijft de zaak na de levering in handen van de vervreemder, dan werkt de levering tegenover een derde die een ouder recht op de zaak heeft, eerst vanaf het tijdstip dat de zaak in handen van de verkrijger is gekomen, tenzij de oudere gerechtigde met vervreemding heeft ingestemd.”</p> <p>De relativering eindigt dus op het moment dat de c.p. geleverde zaak in handen van de verkrijger komt.</p>
<i>Verveemder is houder</i>	<p>Een houder kan niet c.p. leveren. Dit zou in strijd zijn met art. 3:111.</p> <p>De vervreemder-houder kan een derde het bezit verschaffen door feitelijke overgave.</p> <p>Is iemand houder van een zaak die een derde feitelijk onder zich houdt (er is een onder-houder) dan kan deze houder de derde het bezit verschaffen van die zaak door enkele wilsovereenstemming tussen hem en de derde-verkrijger (<i>traditio brevi manu</i>).</p> <p>Is iemand vervreemder-houder van een zaak die door een derde voor hem feitelijk wordt gehouden (onder-houder) en wil de vervreemder het bezit van die roerende zaak aan een ander (verkrijger) verschaffen, dan is de enkele wilsovereenstemming tussen vervreemder-houder en verkrijger voldoende, mits de derde (onder-houder) de overdracht heeft erkend danwel deze aan hem is medegedeeld (<i>traditio longu manu</i>; arrest LPN/IBM).</p>

OVERIGE ONDERWERPEN

<i>Levering in andere gevallen</i>	<p>(art. 3:95) “Buiten de in de artikelen 89-94 geregelde gevallen en behoudens het in de artikelen 96 en 98 bepaalde, worden goederen geleverd door een daartoe bestemde akte.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eigenaar wil roerende zaak overdragen waarvan hij het bezit niet heeft (arrest Revindicatie gestolen auto). • Rechten op voortbrengselen van de menselijke geest.
<i>Goederenrechtelijke overeenkomst</i>	Bij overdracht van roerende zaken is de goederenrechtelijke overeenkomst besloten in de feitelijke overgave van de roerende zaak.
<i>Toekomstige goederen</i>	Is levering van toekomstige goederen mogelijk? → Ja
<i>Objectief toekomstige goederen</i>	Goederen die nog niet bestaan.
<i>Subjectief toekomstige goederen</i>	Goederen waarvan de vervreemder nog geen rechthebbende is.
<i>Levering bij voorbaat</i>	<p>(art. 3:97 1^e lid) “Toekomstige goederen kunnen bij voorbaat worden geleverd, tenzij het verboden is deze tot onderwerp van een overeenkomst te maken of het registergoederen zijn”.</p> <p>Verbod bij wet: art. 4:921 2^e lid (het is verboden contracten te sluiten ten aanzien van nog niet opengevallen nalatenschappen).</p> <p>In strijd met openbare orde of goede zeden: “de overeenkomst waarbij een</p>

kunstenaar alle werken die hij in de toekomst zal scheppen reeds verkoopt".

Levering van een toekomstige vordering op naam is mogelijk indien tenminste op het moment van levering reeds vaststaat wie de debiteur is.

Let op: verkoop van toekomstige registergoederen is dus wel mogelijk, alleen levering niet!

Levering van toekomstige roerende zaken niet-registergoederen geschiedt door **levering c.p. bij voorbaat**. Op het moment dat de vervreemder de zaken onder zich krijgt gaat hij ze van rechtswege voor de verkrijger houden. Voorbeeld: levering c.p. bij voorbaat van een auto die de dealer nog bij de importeur moet bestellen.

BESCHIKKINGSBEVOEGDHEID

<i>Beschikkingsbevoegdheid</i>	De bevoegdheid om een bepaald goed te vervreemden of te bezwaren (met een beperkt recht).
<i>Nemo plus iuris transfere potest quam ipse habet</i>	Niemand kan meer rechten overdragen dan hij zelf heeft.
<i>Failliet</i>	Iemand die failliet is verklaard verliest de beschikkingsbevoegdheid over al zijn goederen.
<i>Beslag</i>	Indien beslag is gelegd op bepaalde goederen dan verliest de rechthebbende de beschikkingsbevoegdheid met betrekking tot die goederen.
<i>Risico</i>	Helemaal zeker van de beschikkingsbevoegdheid van de vervreemder kan men mij overdracht van registergoederen niet zijn gezien het negatieve stelsel van openbaarheid. Het grootst is het risico van beschikkingsonbevoegdheid bij overdracht van roerende zaken niet-registergoederen.
<i>Eerste uitzondering op het vereiste van beschikkingsbevoegdheid</i>	(art. 3:86 1 ^e lid) "Ondanks onbevoegdheid van de vervreemder is een overdracht overeenkomstig artikel 90, 91 of 93 van een roerende zaak, niet-registergoed, of een recht aan toonder of order geldig, indien de overdracht anders dan om niet geschiedt en de verkrijger te goeder trouw is." Vereisten: <ul style="list-style-type: none"> • Het moet gaan om roerende zaken niet-registergoederen, toondervorderingen of ordervorderingen • Levering geschiedt door bezitsverschaffing Maar, gedenk art. 3:90 2 ^e lid (relativering levering c.p.): de levering is geldig, maar de verkrijger die c.p. geleverd heeft gekregen kan zich jegens een ouder rechthebbende niet op die levering beroepen. En, een verkrijger die c.p. geleverd heeft gekregen van een houder kan geen beroep doen op art. 3:86, want een houder kan niet c.p. leveren (art. 3:111)! <ul style="list-style-type: none"> • De overdracht moet om baat geschieden • De verkrijger moet te goeder trouw zijn Daarbij gaat het om geobjectiveerde subjectieve goede trouw: het gaat om feiten die de verkrijger kende of behoorde te kennen.
<i>Wegwijsplicht</i>	art. 3:87 <ol style="list-style-type: none"> 1. Een verkrijger die binnen drie jaren na zijn verkrijging gevraagd wordt wie het goed aan hem vervreemde, dient onverwijld de gegevens te verschaffen, die nodig zijn om deze terug te vinden of die hij ten tijde van zijn verkrijging daartoe voldoende mocht achten. Indien hij niet aan deze verplichting voldoet, kan hij de bescherming die de

artikelen 86 en 86a aan een verkrijger te goeder trouw bieden, niet inroepen.

2. Het vorige lid is niet van toepassing ten aanzien van geld.

→ Dit is dus ook een onderzoeksplicht wil de verkrijger een beroep kunnen doen op art. 3:86.

Uitzondering op art. 3:86 1^e lid

art. 3:86 3^e lid

Niettemin kan de eigenaar van een roerende zaak, die het bezit daarvan door **diefstal** heeft verloren, deze gedurende drie jaren, te rekenen van de dag van de diefstal af, als zijn eigendom opeisen, tenzij:

- a. de zaak door een natuurlijke persoon die niet in de uitoefening van een beroep of bedrijf handelde, is verkregen van een vervreemder die van het verhandelen aan het publiek van soortgelijke zaken anders dan als veilinghouder zijn bedrijf maakt in een daartoe bestemde bedrijfsruimte, zijnde een gebouwde onroerende zaak of een gedeelte daarvan met de bij het een en ander behorende grond, en in de normale uitoefening van dat bedrijf handelde; of
- b. het geld dan wel toonder- of orderpapier betreft.

De wetgever achtte in het geval van diefstal een onverkorte bescherming van de verkrijger niet gewenst. Echter, hierop wordt een uitzondering gemaakt in het geval de verkrijger het goed heeft gekocht in een winkel. I.e.: de verkrijger is consument.

Buiten de werking van het sub a genoemde vallen:

- Koop van zaken die worden verhandeld op een markt, op straat, langs de deur of in een café.
- Koop op een veiling.

De ratio voor het sub b gestelde moet worden gezocht in het belang van een soepel verloop van het betalingsverkeer.

Tweede uitzondering op het vereiste van beschikkingsbevoegdheid

(art. 3:88 1e lid) "Ondanks onbevoegdheid van de vervreemder is een overdracht van een registergoed, van een recht op naam, of van een ander goed waarop artikel 86 niet van toepassing is, geldig, indien de verkrijger te goeder trouw is en de onbevoegdheid voortvloeit uit de ongeldigheid van een vroegere overdracht, die niet het gevolg was van onbevoegdheid van de toenmalige vervreemder."

Vereisten:

- Er moet sprake zijn van een overdracht van een registergoed, rechten op naam of andere goederen waarop art. 3:86 niet van toepassing is.

Bijvoorbeeld rechten van intellectuele eigendom of een roerende zaak waarvan rechthebbende het bezit door diefstal heeft verloren welke zaak hij vervolgens overeenkomstig art. 3:95 overdraagt aan een verzekeringsmaatschappij.

- Er vindt alleen bescherming plaats tegen een gebrek in de beschikkingsbevoegdheid.

Aan de overige eisen moet dus wel zijn voldaan: geldige titel en geldige leveringshandeling.

- De beschikkingsonbevoegdheid van de vervreemder moet voortvloeien uit de ongeldigheid van een vroegere overdracht, welke niet het gevolg mag zijn van de beschikkingsonbevoegdheid van de toenmalige vervreemder.

Anders gezegd: de beschikkingsonbevoegdheid moet voortvloeien uit een gebrek in de titel of een gebrekkige leveringshandeling.

- De verkrijger moet te goeder trouw zijn.

VERKRIJGING EN VERLIES DOOR VERJARING

<i>Verjaring</i>	<p>Verjaring is een wijze waarop door verloop van een bepaalde tijd rechten kunnen worden verkregen of tenietgaan.</p> <p>Het doel van verjaring is dat na verloop van tijd een feitelijke toestand overgaat in een rechtstoestand.</p>
<i>Acquisitieve verjaring</i>	<p>De acquisitieve (of verkrijgende) verjaring is één van de wijzen van origineire verkrijging van goederen.</p>
<i>Alle goederen kunnen door verjaring worden verkregen</i>	<p>(art. 3:99 1e lid) "Rechten op roerende zaken die niet-registergoederen zijn, en rechten aan toonder of order worden door een bezitter te goeder trouw verkregen door een onafgebroken bezit van drie jaren, andere goederen door een onafgebroken bezit van tien jaren."</p>
<i>Vereisten voor art. 3:99</i>	<p>Vereisten voor toepassing van art. 3:99:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Men moet bezit hebben 2. Men moet bezitter te goeder trouw zijn 3. Er moet sprake zijn van onafgebroken bezit (gaat het bezit verloren dan wordt de verjaring gestuit).
<i>Wanneer begint de verjaringstermijn te lopen?</i>	<p>(art. 3:101) "Een verjaring begint te lopen met de aanvang van de dag na het begin van het bezit."</p> <p>Hierbij mag onder omstandigheden het gedeelte van de verjaringstermijn dat reeds verstreek ten gunste van de voorganger in het bezit, worden opgeteld bij de eigen bezitstermijn:</p> <p>art. 3:102</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hij die een ander onder algemene titel in het bezit opvolgt, zet een lopende verjaring voort. 2. Hetzelfde doet de bezitter te goeder trouw die het bezit van een ander anders dan onder algemene titel heeft verkregen.
<i>Extinctieve verjaring</i>	<p>(art. 3:306) "Indien de wet niet anders bepaalt, verjaart een rechtsvordering door verloop van twintig jaren."</p>
<i>Zwakke werking</i>	<p>Deze extinctieve verjaring heeft een zwakke werking. Wat er na het verjaren overblijft is een natuurlijke verbintenis.</p>
<i>Wanneer begint de verjaringstermijn te lopen?</i>	<p>(art. 3:313) "Indien de wet niet anders bepaalt, begint de termijn van verjaring van een rechtsvordering tot nakoming van een verplichting om te geven of te doen met de aanvang van de dag, volgende op die waarop de onmiddellijke nakoming kan worden gevorderd."</p>
<i>Oude recht</i>	<p>Onder het oude recht was de verkrijgende verjaring van bijvoorbeeld roerende zaken en bepaalde vermogensrechten niet mogelijk.</p>
<i>Acquisitieve verjaring in combinatie met extinctieve verjaring</i>	<p>art. 3:105</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hij die een goed bezit op het tijdstip waarop de verjaring van de rechtsvordering strekkende tot beëindiging van het bezit wordt voltooid, verkrijgt dat goed, ook al was zijn bezit niet

te goeder trouw.

2. Heeft iemand vóór dat tijdstip het bezit onvrijwillig verloren, maar het na dat tijdstip, mits binnen het jaar na het bezitsverlies of uit hoofde van een binnen dat jaar ingestelde rechtsvordering, terugverkregen, dan wordt hij als de bezitter op het in het vorige lid aangegeven tijdstip aangemerkt.

Stuiting van acquisitieve verjaring

Stuiting van de verjaring heeft plaats als gevolg van een omstandigheid die een lopende verjaring doet ophouden zonder dat deze later kan worden voortgezet.

(art. 3:103) “Onvrijwillig bezitsverlies onderbreekt de loop der verjaring niet, mits het bezit binnen het jaar wordt terugverkregen of een binnen het jaar ingestelde rechtsvordering tot terugverkrijging van het bezit leidt.”

Stuiting van extinctieve verjaring

(art. 3:316 1^e lid) “De verjaring van een rechtsvordering wordt gestuit door het instellen van een eis, alsmede door iedere andere daad van rechtsvervolgving van de zijde van de gerechtigde, die in de vereiste vorm geschiedt.”

(art. 3:318) “Erkenning van het recht tot welks bescherming een rechtsvordering dient, stuit de verjaring van de rechtsvordering tegen hem die het recht erkent.”

Vervaltermijnen

Naast verjaringstermijnen kent de wet vervaltermijnen. We vinden deze overal in de wet verspreid.

Na het verlopen van een vervaltermijn gaat niet alleen de rechtsvordering teniet, maar ook het recht zelf waaraan de rechtsvordering was verbonden.

Sterke werking

Het verstrijken van een vervaltermijn heeft dus een **sterke werking**.

EIGENDOM

<i>Eigendom</i>	<p>(art. 5:1 1^e lid) "Eigendom is het meest omvattende recht dat een persoon op een zaak kan hebben."</p> <p>Eigendom is dus een zakelijk recht. Alle andere zakelijke rechten zijn van het eigendomsrecht afgeleid.</p>
<i>Goederenrechtelijk recht</i>	<p>Eigendom is (ook) een goederenrechtelijk recht, en dus tevens een absoluut recht.</p>
<i>Bevoegdheden van de eigenaar</i>	<p>(art. 5:2 2^e lid) "Het staat de eigenaar met uitsluiting van een ieder vrij van de zaak gebruik te maken, mits dit gebruik niet strijdt met rechten van anderen en de op wettelijke voorschriften en regels van ongeschreven recht gegronde beperkingen daarbij in acht worden genomen."</p> <p>De eigenaar heeft ook het beschikkingsrecht; hij kan haar vervreemden en bezwaren met beperkte rechten.</p>
<i>Beperkingen op het eigendomsrecht</i>	<p>(zie ook art. 5:2 2^e lid)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het gebruik van de eigenaar mag niet strijden met rechten van anderen. 2. Het gebruik dat de eigenaar van de zaak maakt mag niet in strijd zijn met de wettelijke voorschriften. 3. Het gebruik van de eigenaar mag niet strijden met regels van ongeschreven recht.
<i>De lagere wetgever</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Eventuele eigendomsbeperkingen moeten zijn gegoten in een wet in materiële zin. • Een lagere wetgever mag aan de eigenaar het genot niet geheel ontnemen (het Lantaarnpaal arrest). • De lagere wetgever mag niet een uitdrukkelijk aan een eigenaar door de wet toegekende bevoegdheid ontnemen (arrest Bouwverordening/terreinafscheiding). • De lagere wetgever mag niet de beschikkingsbevoegdheid beperken. Dat mag alleen door een wet in formele zin
<i>Onrechtmatige daad</i>	<p>Als bij de uitoefening van het eigendomsrecht de grens van het maatschappelijk aanvaardbare overschreden wordt dan levert dit een onrechtmatige daad op.</p>
<i>Hinder</i>	<p>(art. 5:37) "De eigenaar van een erf mag niet in een mate of op een wijze die volgens artikel 162 van Boek 6 onrechtmatig is, aan eigenaars van andere erven hinder toebrengen zoals door het verspreiden van rumoer, trillingen, stank, rook of gassen, door het onthouden van licht of lucht of door het ontnemen van steun."</p>
<i>Offensieve functie van het eigendomsrecht</i>	<p>Blijft het gebruik dat iemand van zijn zaak maakt binnen de grenzen van het oirbare dan kunnen de naburen zich niet tegen de aantasting van hun belangen verzetten.</p>

<i>Defensieve functie van het eigendomsrecht</i>	Een eigenaar hoeft hem toegebrachte ongeoorloofde hinder niet te dulden.
<i>Vergunning</i>	Van onrechtmatige hinder kan ook sprake zijn indien aan degene die de hinder veroorzaakte handelingen aan de daarbij gestelde voorwaarden houdt. Men kan dus ook in dat geval gehouden zijn aan anderen toegebrachte schade te vergoeden.
<i>Misbruik van eigendomsrecht</i>	<p>art. 3:13</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Degene aan wie een bevoegdheid toekomt, kan haar niet inroepen, voor zover hij haar misbruikt [<i>Watertoren arrest</i>] 2. Een bevoegdheid kan onder meer worden misbruikt door haar uit te oefenen met geen ander doel dan een ander te schaden of met een ander doel dan waarvoor zij is verleend of in geval men, in aanmerking nemende de onevenredigheid tussen het belang bij de uitoefening en het belang dat daardoor wordt geschaad, naar redelijkheid niet tot die uitoefening had kunnen komen. [<i>arrest Grensoverschrijdende garage</i>] 3. Uit de aard van een bevoegdheid kan voortvloeien dat zij niet kan worden misbruikt.
<i>Eigendomsverkrijging</i>	<p>Eigendom (van zaken) wordt verkregen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Op wijzen die voor alle goederen gelden, namelijk: <ol style="list-style-type: none"> a. Onder algemene titel b. Onder bijzondere titel: <ol style="list-style-type: none"> i. Overdracht ii. Verjaring 2. Op enkele wijzen die alleen voor eigendom van zaken gelden: <ol style="list-style-type: none"> a. Roerende zaken: Toe-eigening (inbezitneming), vinderschap, schatvinding, natrekking, vermenging, zaaksvorming en vruchttrekking b. Onroerende zaken: natrekking, aanwas
<i>Toe-eigening / inbezitneming</i>	(art. 5:4) "Hij die een aan niemand toebehorende roerende zaak in bezit neemt, verkrijgt daarvan de eigendom."
<i>Res nullius</i>	Voorwaarde is wel dat de zaak aan niemand toebehoort (b.v. wild, vissen of vogels, zolang zij nog in hun natuurlijke vrijheid verkeren).
<i>Res derelicta</i>	Ook kan het gaan om zaken waarvan de eigenaar het bezit heeft prijsgegeven met het oogmerk zich van het eigendom te ontdoen (methode Tonino).
<i>Schatvinding</i>	(art. 5:13 1 ^e lid) "Een schat komt voor gelijke delen toe aan degene die hem ontdekt, en aan de eigenaar van de onroerende of roerende zaak, waarin de schat wordt aangetroffen."
<i>Natrekking</i>	<p>art. 5:14</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De eigendom van een roerende zaak die een bestanddeel wordt van een andere roerende zaak die als hoofdzaak is aan te merken, gaat over aan de eigenaar van deze hoofdzaak.

2. Indien geen der zaken als hoofdzaak is aan te merken en zij toebehoren aan verschillende eigenaars, worden deze mede-eigenaars van de nieuwe zaak, ieder voor een aandeel evenredig aan de waarde van de zaak.
3. Als hoofdzaak is aan te merken de zaak waarvan de waarde die van de andere zaak aanmerkelijk overtreft of die volgens verkeersopvatting als zodanig wordt beschouwd.

De ratio van deze wijze van eigendomsverkrijging zit hem in het feit dat scheiding van hoofdzaak en bestanddeel veelal niet mogelijk zal zijn, en zo dit al wel mogelijk was, dit tot grote rechtsonzekerheid zou leiden.

Vermenging

(art. 5:15) "Worden roerende zaken die aan verschillende eigenaars toebehoren door vermenging tot één zaak verenigd, dan is het vorige artikel van overeenkomstige toepassing."

Dit betekent dat als een van de zaken als hoofdzaak is aan te wijzen die eigenaar ook eigenaar wordt van de vermengde zaak.

Zaaksvorming

art. 5:16

1. Indien iemand uit een of meer roerende zaken een nieuwe zaak vormt, wordt deze eigendom van de eigenaar van de oorspronkelijke zaken. Behoorden deze toe aan verschillende eigenaars, dan zijn de vorige twee artikelen van overeenkomstige toepassing.

Indien iemand voor zichzelf een zaak vormt of **doet vormen** uit of mede uit een of meer hem niet toebehorende roerende zaken, wordt hij eigenaar van de nieuwe zaak, tenzij de kosten van de vorming dit wegens hun geringe omvang niet rechtvaardigen.

2. Bij het verwerken van stoffen tot een nieuwe stof of het kweken van planten zijn de vorige leden van overeenkomstige toepassing.

Het gaat hier om het vormen van een nieuwe zaak uit (voorheen) afzonderlijke zaken **door menselijke arbeid**.

Lid 1 geeft de hoofdregel. Lid 2 is de uitzondering; de frase "**voor zichzelf**" geeft aan dat lid 2 niet van toepassing is op iemand die **in opdracht** een zaak vormt.

Eigendom van onroerende zaken

art. 5:20

De eigendom van de grond omvat, voor zover de wet niet anders bepaalt:

- a. de bovengrond;
- b. de daaronder zich bevindende aardlagen;
- c. het grondwater dat door een bron, put of pomp aan de oppervlakte is gekomen;
- d. het water dat zich op de grond bevindt en niet in open gemeenschap met water op eens anders erf staat;
- e. gebouwen en werken die duurzaam met de grond zijn verenigd, hetzij rechtstreeks, hetzij door vereniging met andere gebouwen en werken, voor zover ze geen bestanddeel zijn van eens anders

onroerende zaak;

Natrekking bij onroerende zaken

Bij onroerende zaken trekt de grond de gebouwen, werken en beplantingen na.

Eigendomsverlies

Er zijn verschillende manieren waarop eigendom verloren kan gaan:

Relatief eigendomsverlies

- Door overdracht en verjaring.

Absoluut eigendomsverlies

- De zaak gaat teniet
- De zaak wordt bestanddeel van een andere zaak
- Er wordt afstand gedaan van het eigendom van een **roerende zaak**

(art. 5:18) "De eigendom van een roerende zaak wordt verloren, wanneer de eigenaar het bezit prijsgeeft met het oogmerk om zich van de eigendom te ontdoen."

Verlies van het eigendom van dieren

art. 5:19

1. De eigenaar van tamme dieren verliest daarvan de eigendom, wanneer zij, nadat zij uit zijn macht zijn gekomen, zijn verwilderd.
2. De eigenaar van andere dieren verliest daarvan de eigendom, wanneer zij de vrijheid verkrijgen en de eigenaar niet terstond beproeft ze weder te vangen of zijn pogingen daartoe staakt.

Revindicatie

(art. 5:2) "De eigenaar van een zaak is bevoegd haar van een ieder die haar zonder recht houdt, op te eisen."

De eigenaar kan dus een actie instellen tegen een ieder die de zaak zonder recht houdt. Dit kan zijn een bezitter of een houder (die de zaak zonder toestemming van de eigenaar houdt).

Wordt echter door gedaagde het eigendomsrecht bestreden dan zal eiser feiten moeten stellen waaruit blijkt dat hij te eniger tijd rechtshebbende is geworden.

Derdenbescherming

De eigenaar kan niet met succes een revindicatievordering instellen als hij zijn eigendom heeft verloren, bijvoorbeeld als gedaagde zich op een beschermingsbepaling (b.v. art. 3:86) kan beroepen.

Art art. 3:125 en onrechtmatige daad

Als een eigenaar zijn eigendom niet meer kan bewijzen, maar wel dat hij op enig moment bezitter is geweest en dat aan dat bezit onrechtmatig een einde is gekomen dan kan hij in sommige gevallen een bezitherstelactie ex art. art. 3:125 instellen.

Daarnaast kan de eigenaar een actie uit onrechtmatige daad instellen (verbintenissenrecht versus goederenrecht). Dit verschil is belangrijk in geval van faillissement. De curator zal de zaak moeten retourneren in geval er een goederenrechtelijke actie wordt ingesteld. Bij een persoonlijk recht (o.d.) valt de zaak in het faillissement en moet de eigenaar zich bij de andere schuldeisers voegen.

BEPERKTE GOEDERENRECHTELIJKE RECHTEN

<i>Beperkt recht</i>	<p>(art. 3:8) "Een beperkt recht is een recht dat is afgeleid uit een meer omvattend recht, hetwelk met het beperkte recht is bezwaard."</p> <p>Het meer omvattende recht noemen we het moederrecht.</p> <p>De beperkte rechten geven de beperkt gerechtigde slechts een deel van de in het meer omvattende recht bevoegdheden. Een eigenaar/rechthebbende kan zichzelf in zijn eigen bevoegdheden beperken door ten behoeve van derden beperkte rechten op zijn goed te vestigen.</p>
<i>Gebruiksrechten en zekerheidsrechten</i>	<p>De beperkte rechten kunnen worden verdeeld in:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gebruiksrechten Verschaffen de beperkt gerechtigde het/enig genot en gebruik van het onderliggende goed.<ol style="list-style-type: none"> a. Onroerende zaken: erfpacht, opstal, erfdienstbaarheid b. Op alle goederen: Vruchtgebruik, rechten van gebruik en bewoning (die laatste kunnen ook rusten op een erfpachtrecht en een opstalrecht). 2. Zekerheidsrechten Verschaffen de rechthebbende de bevoegdheid waarop zij rusten te gelde te maken teneinde uit de opbrengst een geldvordering bij voorrang te verhalen.<ol style="list-style-type: none"> a. Registergoederen: hypotheek b. Niet-registergoederen: pandrecht
<i>Gesloten systeem</i>	<p>Het BW kent een gesloten systeem van beperkte rechten. Personen zijn niet bevoegd naar goeddunken nieuwe soorten beperkte rechten in het leven te roepen.</p> <p>Echter voor zover het de inhoud van die beperkte rechten betreft bestaat dit gesloten systeem niet. Binnen de grenzen van de definitie die de wet van een beperkt recht geeft zijn partijen vrij om aan zo'n recht de gewenste inhoud te geven. Hieraan zijn echter wel beperkingen verbonden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geen strijd met dwingend recht 2. Er moet voldoende verband bestaan tussen de door partijen geregelde bevoegdheden/verplichtingen en het betreffende beperkte recht.
<i>Vestiging</i>	<p>(art. 3:98) "Tenzij de wet anders bepaalt, vindt al hetgeen in deze afdeling omtrent de overdracht van een goed is bepaald, overeenkomstige toepassing op de vestiging, de overdracht en de afstand van een beperkt recht op een zodanig goed."</p> <p>Oftewel: Er moet een geldige titel zijn, beschikkingsbevoegdheid en een geldige vestigingshandeling. De vestigingshandeling van een beperkt recht op een goed verloopt dan hetzelfde als de leveringshandeling voor dat type goed:</p>

1. Goederenrechtelijke overeenkomst van vestiging
2. Vestigingsformaliteiten:
  - a. Bij beperkte rechten op registergoederen: notariële akte en inschrijving in de openbare registers
  - b. Bij beperkte rechten op roerende zaken: verschaffing van de feitelijke macht over de zaak
  - c. Bij beperkte rechten op vorderingen op naam: akte en mededeling aan de debiteur
  - d. Bij beperkte rechten op goederen waarvan men het bezit niet heeft: akte.

Verkrijgende verjaring

Een beperkt recht kan ook ontstaan door verkrijgende verjaring:

Bezit te goeder trouw van een beperkt recht op een roerende zaak niet-registergoed leidt na drie jaren tot verkrijging van het beperkte recht; bezit te goeder trouw van andere goederen na tien jaren.

Bezit niet te goeder trouw leidt tot verkrijging op het moment waarop de rechtsoverdracht van de rechthebbende extinctief verjaart (art. 3:306, 20 jaar).

Tenietgaan van beperkte rechten

art. 3:81 2^e lid

Beperkte rechten gaan teniet door:

- a. het tenietgaan van het recht waaruit het beperkte recht is afgeleid;
- b. verloop van de tijd waarvoor, of de vervulling van de ontbindende voorwaarde waaronder het beperkte recht is gevestigd;
- c. afstand;
- d. opzegging, indien de bevoegdheid daartoe bij de wet of bij de vestiging van het recht aan de hoofdgerechtigde, aan de beperkt gerechtigde of aan beiden is toegekend;
- e. vermenging;

en voorts op de overige in de wet voor iedere soort aangegeven wijzen van tenietgaan.

Afstand

(zie art. 3:81 2^e lid sub c hierboven) De beperkt gerechtigde kan afstand doen van het beperkte recht. Voor deze wijze van teniet gaan is ook weer art. art. 3:98 van belang: "Tenzij de wet anders bepaalt, vindt al hetgeen in deze afdeling omtrent de overdracht van een goed is bepaald, overeenkomstige toepassing op de vestiging, de overdracht en de **afstand** van een beperkt recht op een zodanig goed."

Opzegging

(zie art. 3:81 2^e lid sub d hierboven)

(art. 3:37 1^e lid) "Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen."

De opzegging is een eenzijdige rechtshandeling en is vormvrij.

Vermenging

(zie art. 3:81 2e lid sub e)

Het hoofdrecht en het beperkte recht komen in één hand. Dit komt bijvoorbeeld voor indien een erfpachter van een onroerende zaak die zaak

<i>Relativering afstand en vermenging</i>	erft. (art. 3:81 3 ^e lid) “ Afstand en vermenging werken niet ten nadele van hen die op het tenietgaande beperkte recht op hun beurt een beperkt recht hebben. Vermenging werkt evenmin ten voordele van hen die op het bezwaarde goed een beperkt recht hebben en het tenietgaande recht moesten eerbiedigen.” Uit de tekst van de wet is af te leiden dat afstand van een beperkt recht kennelijk wel ten voordele van een lager gerangschikte beperkt gerechtigde werkt. Deze relativering werkt bijvoorbeeld in het geval dat een erfpachter op zijn erfpachtrecht een hypotheek heeft gegeven en hij later de onroerende zaak waarop het erfpachtrecht is gevestigd erft.
---	--

ERFDIENSTBAARHEID

<i>Erfdienstbaarheid (ook wel: servituut)</i>	(art. 5:70 1 ^e lid) “ Een erfdienstbaarheid is een last, waarmede een onroerende zaak - het dienende erf - ten behoeve van een andere onroerende zaak - het heersende erf - is bezwaard.” Het begrip “ onroerende zaak ” is ruimer dan “ erf ” (grondstuk; zowel water- als landpercelen). Dit ruimere begrip is gebruikt omdat ook een opstal (los van het grondstuk waarop deze is aangebracht) met een erfdienstbaarheid belast kan worden. De erven hoeven niet aangrenzend te zijn (v.b. stankoverlast)!
<i>Last</i>	art. 5:71 1. De last die een erfdienstbaarheid op het dienende erf legt, bestaat in een verplichting om op, boven of onder een der beide erven iets te dulden of niet te doen . In de akte van vestiging kan worden bepaald dat de last bovendien een verplichting inhoudt tot het aanbrengen van gebouwen, werken of beplantingen die voor de uitoefening van die erfdienstbaarheid nodig zijn, mits deze gebouwen, werken en beplantingen zich geheel of gedeeltelijk op het dienende erf zullen bevinden. 2. De last die een erfdienstbaarheid op het dienende erf legt, kan ook bestaan in een verplichting tot onderhoud van het dienende erf of van gebouwen, werken of beplantingen die zich geheel of gedeeltelijk op het dienende erf bevinden of zullen bevinden.
<i>Doen</i>	Een erfdienstbaarheid mag (dus) niet bestaan uit een “ doen ” (uitzondering: art. 5:71 2 ^e lid).
<i>Feitelijk gedrag</i>	De last kan ook niet bestaan uit een verplichting om rechtshandelingen te dulden, na te laten of te verrichten. De last kan alleen bestaan uit feitelijk gedrag.
<i>Voorbeelden</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Overpad • Afloop en afvoer van water • Het hebben van licht en uitzicht in strijd met het burenrrecht

<i>Retributie</i>	(art. 5:70 2 ^e lid) “In de akte van vestiging van een erfdienstbaarheid kan aan de eigenaar van het heersende erf de verplichting worden opgelegd aan de eigenaar van het dienende erf op al dan niet regelmatig terugkerende tijdstippen een geldsom - de retributie - te betalen.”
<i>Afhankelijk recht</i>	Een erfdienstbaarheid is een afhankelijk recht (art. 3:37). Hierdoor gaan erfdienstbaarheden ook over als het hoofdrecht (eigendom, opstal) overgaat.
<i>Rechterlijke opheffing</i>	art. 5:78 De rechter kan op vordering van de eigenaar van het dienende erf een erfdienstbaarheid wijzigen of opheffen: <ul style="list-style-type: none"> a. op grond van onvoorziene omstandigheden welke van dien aard zijn dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de erfdienstbaarheid niet van de eigenaar van het dienende erf kan worden gevergd; b. indien ten minste twintig jaren na het ontstaan van de erfdienstbaarheid zijn verlopen en het ongewijzigd voortbestaan van de erfdienstbaarheid in strijd is met het algemeen belang. art. 5:79 De rechter kan op vordering van de eigenaar van het dienende erf een erfdienstbaarheid opheffen, indien de uitoefening daarvan onmogelijk is geworden of de eigenaar van het heersende erf geen redelijk belang bij de uitoefening meer heeft, en het niet aannemelijk is dat de mogelijkheid van uitoefening of het redelijk belang daarbij zal terugkeren.
<i>Bevoegdheden</i>	(art. 5:74) “De uitoefening der erfdienstbaarheid moet op de voor het dienende erf minst bezwarende wijze geschieden.” De gerechtigde wordt geacht alle bevoegdheden te hebben welke noodzakelijk zijn om daarvan op de voor de eigenaar van het dienend erf minst bezwarende wijze gebruik te maken.
<i>Verleggingsrecht</i>	(art. 5:73 2 ^e lid) “Niettemin kan de eigenaar van het dienende erf voor de uitoefening van de erfdienstbaarheid een ander gedeelte van het erf aanwijzen dan waarop de erfdienstbaarheid ingevolge het vorige lid dient te worden uitgeoefend, mits deze verplaatsing zonder vermindering van genot voor de eigenaar van het heersende erf mogelijk is. Kosten, noodzakelijk voor zodanige verandering, komen ten laste van de eigenaar van het dienende erf.”

ERFPACHT

<i>Erfpacht</i>	art. 5:85 <ul style="list-style-type: none"> 1. Erfpacht is een zakelijk recht dat de erfpachter de bevoegdheid geeft een anders onroerende zaak te houden en te gebruiken. 2. In de akte van vestiging kan aan de erfpachter de verplichting worden opgelegd aan de eigenaar op al dan niet regelmatig terugkerende tijdstippen een geldsom - de canon - te betalen.
-----------------	---

<i>Genot</i>	(art. 5:89 1 ^e lid) “Voor zover niet in de akte van vestiging anders is bepaald, heeft de erfpachter hetzelfde genot van de zaak als een eigenaar.”
<i>Beperking van dat genot</i>	(art. 5:89 2 ^e lid) “Hij mag echter zonder toestemming van de eigenaar niet een andere bestemming aan de zaak geven of een handeling in strijd met de bestemming van de zaak verrichten.”
<i>Ius tollendi (wegnemingsrecht)</i>	(art. 5:89 3 ^e lid) “Voor zover niet in de akte van vestiging anders is bepaald, heeft de erfpachter, zowel tijdens de duur van de erfpacht als bij het einde daarvan, de bevoegdheid gebouwen, werken en beplantingen, die door hemzelf of een rechtsvoorganger onverplicht zijn aangebracht of van de eigenaar tegen vergoeding der waarde zijn overgenomen, weg te nemen, mits hij de in erfpacht gegeven zaak in de oude toestand terugbrengt.”
<i>Schatvinding</i>	De erfpachter wordt voor de helft eigenaar, de eigenaar van de andere helft.
<i>Overdracht en bezwaring</i>	De erfpachter is bevoegd zijn recht van erfpacht over te dragen en te bezwaren (art. 3:83 j ^o art. 3:98)
<i>Verhuren of verpachten</i>	(art. 5:94 1 ^e lid) “De erfpachter is bevoegd de zaak waarop het recht van erfpacht rust, te verhuren of te verpachten, voor zover in de akte van vestiging niet anders is bepaald.” De huurder heeft jegens de erfpachter een persoonlijke aanspraak met betrekking tot de zaak (relatief recht).
<i>Einde van erfpacht, vergoeding</i>	art. 5:99 <ol style="list-style-type: none"> 1. Na het einde van de erfpacht heeft de voormalige erfpachter recht op vergoeding van de waarde van nog aanwezige gebouwen, werken en beplantingen, die door hemzelf of een rechtsvoorganger zijn aangebracht of van de eigenaar tegen vergoeding der waarde zijn overgenomen. 2. In de akte van vestiging kan worden bepaald dat de erfpachter geen recht heeft op de in het eerste lid bedoelde vergoeding: <ol style="list-style-type: none"> a. indien de in erfpacht gegeven grond een andere bestemming had dan die van woningbouw; b. indien de erfpachter de gebouwen, werken en beplantingen niet zelf heeft bekostigd; c. indien de erfpacht geëindigd is door opzegging door de erfpachter; d. voor zover de gebouwen, werken en beplantingen onverplicht waren aangebracht en hij ze bij het einde van de erfpacht mocht wegnemen. 4. De eigenaar is bevoegd van de door hem ingevolge dit artikel verschuldigde vergoeding af te houden hetgeen hij uit hoofde van de erfpacht van de erfpachter te vorderen heeft.
<i>Onderhouds- en reparatieverplichting</i>	(art. 5:96 1 ^e lid) “Gewone lasten en herstellingen worden door de erfpachter gedragen en verricht. De erfpachter is verplicht, wanneer buitengewone herstellingen nodig zijn, aan de eigenaar van deze noodzakelijkheid kennis te geven en hem gelegenheid te verschaffen tot

het doen van deze herstellingen. De eigenaar is niet tot het doen van enige herstelling verplicht."

<i>Belasting betaling</i>	(art. 5:96 2 ^e lid) "De erfpachter is verplicht de buitengewone lasten die op de zaak drukken te voldoen."
<i>Rechterlijke opzegging na 25 jaar</i>	(art. 5:97) "Indien vijf en twintig jaren na de vestiging van de erfpacht zijn verlopen, kan de rechter op vordering van de eigenaar of de erfpachter de erfpacht wijzigen of opheffen op grond van onvoorziene omstandigheden, welke van dien aard zijn dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de akte van vestiging niet van de eigenaar of de erfpachter kan worden gevegd."

OPSTAL

<i>Opstal</i>	(art. 5:101 1 ^e lid) "Het recht van opstal is een zakelijk recht om in, op of boven een onroerende zaak van een ander gebouwen, werken of beplantingen in eigendom te hebben of te verkrijgen."
<i>Natrekking</i>	Door het vestigen van een opstalrecht wordt de mogelijkheid geschapen om de natrekkingsregel te doorbreken!
<i>Twee vormen</i>	(art. 5:101 2 ^e lid) "Het recht van opstal kan zelfstandig dan wel afhankelijk van een ander zakelijk recht of van een recht van huur of pacht op de onroerende zaak worden verleend." Veelal wordt het opstalrecht als een afhankelijk recht tezamen met een ander gebruiksrecht op de grond gevestigd.
<i>Eigendomsrecht van de opstallen</i>	Het eigendomsrecht van de opstallen is afhankelijk van het opstalrecht! (art. 5:105) <ol style="list-style-type: none"> 1. Wanneer het recht van opstal tenietgaat, gaat de eigendom van de gebouwen, werken en beplantingen van rechtswege over op de eigenaar van de onroerende zaak waarop het rustte. 2. Voor zover niet in de akte van vestiging anders is bepaald, heeft de opstaller bij het einde van zijn recht de bevoegdheid gebouwen, werken en beplantingen die door hemzelf of een rechtsvoorganger onverplicht zijn aangebracht dan wel van de eigenaar tegen vergoeding der waarde zijn overgenomen weg te nemen, mits hij de onroerende zaak waarop het recht rustte in de oude toestand terugbrengt. 3. ...
<i>Beperkte bevoegdheid van de opstaller ten aanzien van de onderliggende zaak</i>	(art. 5:103) "Bij gebreke van een regeling daaromtrent in de akte van vestiging heeft de opstaller ten aanzien van de zaak waarop zijn recht rust, de bevoegdheden die voor het volle genot van zijn recht nodig zijn."
<i>Beperkingen in de akte van vestiging</i>	(art. 5:102) "De bevoegdheden van de opstaller tot het gebruiken, aanbrengen en wegnemen van de gebouwen, werken en beplantingen kunnen in de akte van vestiging worden beperkt."
<i>Retributie</i>	(art. 5:101 3 ^e lid) "In de akte van vestiging kan de opstaller de verplichting worden opgelegd aan de eigenaar op al dan niet

regelmatig terugkerende tijdstippen een geldsom - de retributie - te betalen."

Schakelartikel

art. 5:104

1. De artikelen 92 en 95 zijn van overeenkomstige toepassing op het recht van opstal.
2. De artikelen 86, 87, 88, 91, 93, 94, 97 en 98 zijn van overeenkomstige toepassing op een **zelfstandig** recht van opstal.

Dit schakelartikel maakt een groot aantal artikelen over erfpacht ook van toepassing op opstal.

*Schakelartikel
retentierecht*

(art. 5:105 3^e lid) "De artikelen 99 en 100 zijn van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat het aan de opstaller toekomende retentierecht slechts de gebouwen, werken en beplantingen omvat."

VRUCHTGEBRUIK

Vruchtgebruik

(art. 3:201) "Vruchtgebruik geeft het recht om goederen die aan een ander toebehoren, te gebruiken en daarvan de vruchten te genieten. "

Leven

(art. 3:202 2^e lid) "Vruchtgebruik kan niet worden gevestigd voor langer dan het leven van de vruchtgebruiker. Vruchtgebruik ten behoeve van twee of meer personen wast bij het einde van het recht van een hunner bij dat van de anderen aan, bij ieder in evenredigheid van zijn aandeel, en eindigt eerst door het tenietgaan van het recht van de laatst overgeblevene, tenzij anders is bepaald."

*Vruchtgebruik voor
rechtspersoon*

(art. 3:203 3^e lid) "Is de vruchtgebruiker een rechtspersoon, dan eindigt het vruchtgebruik door ontbinding van de rechtspersoon, en in ieder geval na verloop van dertig jaren na de dag van vestiging."

*Hoofdregeel voor de
rechten van de
vruchtgebruiker*

(art. 3:207 1^e lid) "Een vruchtgebruiker mag de aan het vruchtgebruik onderworpen goederen **gebruiken of verbruiken** overeenkomstig de bij de vestiging van het vruchtgebruik gestelde regels of, bij gebreke van zodanige regels, met inachtneming van de aard van de goederen en de ten aanzien van het gebruik of verbruik bestaande plaatselijke gewoonten. "

Verbruiken

De vruchtgebruiker **kan** de goederen gebruiken of verbruiken zonder tot terugbetaling verplicht te zijn.

*Andere bevoegdheden
van ede
vruchtgebruiker*

- (art. 3:210 1^e lid) "Tenzij bij de vestiging anders is bepaald, is de vruchtgebruiker bevoegd in en buiten rechte nakoming te eisen van aan het vruchtgebruik onderworpen vorderingen en tot het in ontvangst nemen van betalingen. "
- (art. 3:212 1^e lid) "Voor zover de aan een vruchtgebruik onderworpen goederen bestemd zijn om vervreemd te worden, is de vruchtgebruiker tot vervreemding overeenkomstig hun bestemming bevoegd. "
- (art. 3:217 1^e lid) "De vruchtgebruiker is bevoegd de aan het vruchtgebruik onderworpen zaken te verhuren of te verpachten,

voor zover bij de vestiging van het vruchtgebruik niet anders is bepaald. ”

- (art. 3:223) “Een vruchtgebruiker kan zijn recht overdragen of bezwaren zonder dat daardoor de duur van het recht gewijzigd wordt. ... ”

<i>Afgescheiden vruchten</i>	(art. 3:216) “De vruchtgebruiker komen alle vruchten toe, die tijdens het vruchtgebruik afgescheiden of opeisbaar worden. Bij de vestiging van het vruchtgebruik kan nader worden bepaald wat met betrekking tot het vruchtgebruik als vrucht moet worden beschouwd.”
<i>Goed vruchtgebruiker</i>	(art. 3:207 3 ^e lid) “Jegens de hoofdgerechtigde is de vruchtgebruiker verplicht ten aanzien van de aan het vruchtgebruik onderworpen goederen en het beheer daarover de zorg van een goed vruchtgebruiker in acht te nemen.”
<i>Boedelbeschrijving</i>	(art. 3:205 1 ^e lid) “Tenzij een bewind reeds tot een voldoende boedelbeschrijving heeft geleid of daartoe verplicht, moet de vruchtgebruiker in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping van de hoofdgerechtigde een notariële beschrijving van de goederen opmaken. De beschrijving kan ondershands worden opgemaakt, indien de hoofdgerechtigde tegenwoordig is en hoofdgerechtigde en vruchtgebruiker een regeling hebben getroffen omtrent haar bewaring.”
<i>Verzekeringsplicht</i>	(art. 3:209 1 ^e lid) “De vruchtgebruiker is verplicht het voorwerp van zijn vruchtgebruik ten behoeve van de hoofdgerechtigde te verzekeren tegen die gevaren, waartegen het gebruikelijk is een verzekering te sluiten. In ieder geval is de vruchtgebruiker, indien een gebouw aan zijn vruchtgebruik is onderworpen, verplicht dit tegen brand te verzekeren.”
<i>Betalen van lasten en herstellingen</i>	(art. 3:220 1 ^e lid) “Gewone lasten en herstellingen worden door de vruchtgebruiker gedragen en verricht. De vruchtgebruiker is verplicht, wanneer buitengewone herstellingen nodig zijn, aan de hoofdgerechtigde van deze noodzakelijkheid kennis te geven en hem gelegenheid te verschaffen tot het doen van deze herstellingen. De hoofdgerechtigde is niet tot het doen van enige herstelling verplicht.”
<i>Teruggave bij einde vruchtgebruik</i>	(art. 3:225) “Na het eindigen van het vruchtgebruik rust op de vruchtgebruiker of zijn rechtverkrijgenden de verplichting de goederen ter beschikking van de hoofdgerechtigde te stellen.”

RECHTEN VAN GEBRUIK EN BEWONING

<i>Definitie</i>	art. 3:226
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op een recht van gebruik en een recht van bewoning vinden de regels betreffende vruchtgebruik overeenkomstige toepassing, behoudens de navolgende bepalingen. 2. Indien enkel het recht van gebruik is verleend, heeft de rechthebbende de bevoegdheid de aan zijn recht onderworpen zaken te gebruiken en er de vruchten van te genieten, die hij voor zich en zijn gezin behoeft. 3. Indien enkel het recht van bewoning is verleend, heeft de

rechthebbende de bevoegdheid de aan zijn recht onderworpen woning met zijn gezin te bewonen.

4. Hij die een der in dit artikel omschreven rechten heeft, kan zijn recht niet vervreemden of bezwaren, **noch de zaak door een ander laten gebruiken of de woning door een ander laten bewonen.**

*Hoogstpersoonlijk
recht*

Het recht van gebruik en bewoning kan op een zaak, maar ook op een erfpachtrecht of recht van opstal worden gevestigd.

ZEKERHEIDSRECHTEN

<i>Zekerheidsrechten</i>	Deze rechten hebben tot doel om de daaraan onderworpen goederen een vordering tot voldoening van een geldsom bij voorrang boven andere schuldeisers te verhalen.
<i>Verhaalsrecht</i>	(art. 3:276) "Tenzij de wet of een overeenkomst anders bepaalt, kan een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldenaar verhalen." Ten aanzien van bepaalde goederen is bij wet bepaald dat er geen verhaal op kan worden gezocht (zie ook artt. 447 en 448 Rv: eerste levensbehoeften en goederen voor bedrijf/beroep). Daarnaast is het mogelijk dat bij wet is bepaald dat het beslag aan beperkingen onderhevig is (b.v. art. 475c sub a Rv: beperkt beslag op loon).
<i>Paritas creditorum</i>	(art. 3:277 1 ^e lid) "Schuldeisers hebben onderling een gelijk recht om, na voldoening van de kosten van executie, uit de netto-opbrengst van de goederen van hun schuldenaar te worden voldaan naar evenredigheid van ieders vordering, behoudens de door de wet erkende redenen van voorrang. "
<i>Voorrang</i>	art. 3:278 <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorrang vloeit voort uit pand, hypotheek en voorrecht en uit de andere in de wet aangegeven gronden. 2. Voorrechten ontstaan alleen uit de wet. Zij rusten of op bepaalde goederen of op alle tot een vermogen behorende goederen.
<i>Preferente crediteur</i>	Een crediteur met een voorrecht (een preferente crediteur) staat tegenover een concurrente crediteur.
<i>Voorrechten op bepaalde/alle goederen</i>	Er zijn twee soorten voorrechten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorrechten op bepaalde goederen 2. Voorrechten op alle tot een vermogen behorende goederen
<i>Rangorde van voorrechten</i>	art. 3:279 Pand en hypotheek gaan boven voorrecht , tenzij de wet anders bepaalt. art. 3:280 Voorrechten op bepaalde goederen hebben voorrang boven die welke op alle tot een vermogen behorende goederen rusten, tenzij de wet anders bepaalt. art. 3:281 <ol style="list-style-type: none"> 1. Onderscheiden voorrechten die op hetzelfde bepaalde goed rusten, hebben gelijke rang, tenzij de wet anders bepaalt. 2. De voorrechten op alle goederen worden uitgeoefend in de volgorde waarin de wet hen plaatst.
<i>Bevoorrechte vorderingen op</i>	Een vordering:

<i>bepaalde goederen</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. wegens kosten tot behoud van een goed, is bevoorrecht op het behouden goed (zie art. 3:284) 2. wegens bearbeiding van een zaak naar aanleiding van een aannemingsovereenkomst, is bevoorrecht op de bearbeide zaak (geldt alleen voor kleine zelfstandige ondernemer; zie art. 3:285) 3. uit bijdrage aan VVE door houder van appartementsrecht, is bevoorrecht op het appartementsrecht (zie art. 3:286) 4. van een gelaedeerde op verzekeringspenningen (vergoeding van verzekerde schade); is bevoorrecht op de vordering.
<i>Volgorde van voorrechten op hetzelfde goed</i>	(art. 3:281 1 ^e lid) “Onderscheiden voorrechten die op hetzelfde bepaalde goed rusten, hebben gelijke rang, tenzij de wet anders bepaalt.”
<i>Voorrechten op alle goederen</i>	<p>Crediteuren met een algemeen voorrecht kunnen zijn met voorrang boven andere crediteuren verhalen op alle goederen.</p> <p>art. 3:288</p> <p>De bevoorrechte vorderingen op alle goederen zijn de vorderingen ter zake van:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. de kosten van de aanvraag tot faillietverklaring, doch alleen ter zake van het faillissement dat op de aanvraag is uitgesproken, alsmede van de kosten, door een schuldeiser gemaakt, ter verkrijging van vereffening buiten faillissement; b. de kosten van lijkbezorging, voor zover zij in overeenstemming zijn met de omstandigheden van de overledene; c. hetgeen een werknemer, een gewezen werknemer en hun nabestaanden ter zake van reeds vervallen termijnen van pensioen van de werkgever te vorderen hebben, voor zover de vordering niet ouder is dan een jaar; d. hetgeen waarop een werknemer, niet zijnde een bestuurder van de rechtspersoon bij wie hij in dienst is, een gewezen werknemer en hun nabestaanden ter zake van in de toekomst tot uitkering komende termijnen van toegezegd pensioen jegens de werkgever recht hebben; e. al hetgeen een werknemer over het lopende en het voorafgaande kalenderjaar in geld op grond van de arbeidsovereenkomst van zijn werkgever te vorderen heeft, alsmede de bedragen door de werkgever aan de werknemer in verband met de beëindiging van de arbeidsovereenkomst verschuldigd uit hoofde van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de arbeidsovereenkomst.
<i>Rangorde tussen algemene voorrechten onderling</i>	(art. 3:281 2 ^e lid) “De voorrechten op alle goederen worden uitgeoefend in de volgorde waarin de wet hen plaatst.”
<i>Andere voorrechten (niet in het BW)</i>	Met name voorrechten van de fiscus.

RETENTIERECHTEN EN OPSCHORTINGSRECHTEN

Retentierecht

(art. 3:290) “Retentierecht is de bevoegdheid die **in de bij de wet aangegeven gevallen** aan een schuldeiser toekomt, om de nakoming van een verplichting tot afgifte van een zaak aan zijn schuldenaar op te schorten totdat de vordering wordt voldaan.”

Toekenning van retentierecht

Dient bij wet te zijn toegekend. Bijvoorbeeld:

1. (art. 3:120 3^e lid) “Zolang een bezitter te goeder trouw de hem verschuldigde vergoeding niet heeft ontvangen, is hij bevoegd de afgifte van het goed op te schorten.”
2. (art. 3:205 3^e lid) “De hoofdgerechtigde is bevoegd de levering en afgifte van de aan het vruchtgebruik onderworpen goederen op te schorten, indien de vruchtgebruiker niet terzelfder tijd zijn verplichting tot beschrijving nakomt.”
3. (art. 5:10 1^e lid) “Hij die de zaak opeist van de gemeente of van de vinder die aan de hem in artikel 5 lid 1 gestelde eisen heeft voldaan, is verplicht de kosten van bewaring en onderhoud en tot opsporing van de eigenaar of een andere tot ontvangst bevoegde te vergoeden. De gemeente of de vinder is bevoegd de afgifte op te schorten totdat deze verplichting is nagekomen. Indien degene die de zaak opeist, de verschuldigde kosten niet binnen een maand nadat ze hem zijn opgegeven, heeft voldaan, wordt hij geacht zijn recht op de zaak te hebben prijsgegeven.”
4. (art. 5:23 2^e lid) “De bij de opsporing en wegvoering aangerichte schade moet door de eigenaar van het voorwerp of het dier aan de eigenaar van de grond worden vergoed. Voor deze vordering heeft laatstgenoemde een retentierecht op het voorwerp of het dier.”
5. (art. 5:100 1^e lid) “De erfpachter heeft een retentierecht op de in erfpacht uitgegeven zaak totdat hem de verschuldigde vergoeding is betaald.”
6. (art. 5:100 3^e lid) “De eigenaar heeft een retentierecht op hetgeen de erfpachter mocht hebben afgebroken, totdat hem hetgeen hij uit hoofde van de erfpacht heeft te vorderen is voldaan.”
7. (art. 7:29 1^e lid) “Heeft de koper de zaak ontvangen doch is hij voornemens deze te weigeren, dan moet hij als een zorgvuldig schuldenaar voor het behoud ervan zorgen; hij heeft op de zaak een retentierecht totdat hij door de verkoper voor de door hem in redelijkheid gemaakte kosten schadeloos is gesteld.”

Opschortingsrecht

Een opschortingsrecht is een recht dat aan een debiteur X de bevoegdheid geeft de prestatie die hij moet verrichten jegens een crediteur Y, op te schorten, omdat de vordering die deze debiteur X op zijn crediteur Y heeft, niet wordt voldaan, hoewel de vordering die de debiteur X op de crediteur Y heeft, wel opeisbaar is.

Indien de te verrichten prestatie bestaat uit het afgeven van een bepaalde zaak, dan spreken we tevens van een retentierecht.

art. 6:52

1. Een schuldenaar die een opeisbare vordering heeft op zijn schuldeiser, is bevoegd de nakoming van zijn verbintenis op te schorten tot voldoening van zijn vordering plaatsvindt, indien tussen vordering en verbintenis **voldoende samenhang** bestaat om deze opschorting te rechtvaardigen.
2. Een zodanige samenhang kan onder meer worden aangenomen ingeval de verbintenissen over en weer voortvloeien uit dezelfde rechtsverhouding of uit zaken die partijen regelmatig met elkaar hebben gedaan.

Aard van het retentierecht

Het retentierecht is een verweermiddel, een pressiemiddel om de wederpartij tot betaling (nakoming) te dwingen.

Retentierecht werkt ook tegen schuldeisers

(art. 6:53) "Een opschortingsrecht kan ook worden ingeroepen tegen de schuldeisers van de wederpartij."

(art. 3:291 1^e lid) "De schuldeiser kan het retentierecht mede inroepen tegen derden die een [*jonger*] recht op de zaak hebben verkregen, nadat zijn vordering was ontstaan en de zaak in zijn macht was gekomen."

Dit betekent dat een retentierecht houder een zaak ook mag weigeren af te geven als de zaak bijvoorbeeld inmiddels is verkocht, beslagen of bezwaard.

Derden met een ouder recht

(art. 3:291 2^e lid) "Hij kan het retentierecht ook inroepen tegen derden met een **ouder** recht, indien zijn vordering voortspuit uit een overeenkomst die de schuldenaar bevoegd was met betrekking tot de zaak aan te gaan, of hij geen reden had om aan de bevoegdheid van de schuldenaar te twijfelen."

Voorbeeld: Gehuurde caravan wordt gestald door de huurder, maar deze betaalt de huur niet. De verhuurder van de opstal kan het retentierecht inroepen jegens de (oudere gerechtigde) eigenaar van de caravan.

Retentierecht en voorrang

(art. 3:292) "De schuldeiser kan zijn vordering op de zaak verhalen met voorrang boven allen tegen wie het retentierecht kan worden ingeroepen."

De retentor moet echter voor het verhaal met voorrang wel naar de rechter om een executoriale titel te verkrijgen (veroordelend vonnis).

Einde retentierecht

(art. 3:294) "Het retentierecht eindigt doordat de zaak in de macht komt van de schuldenaar of de rechthebbende, tenzij de schuldeiser haar weer uit hoofde van dezelfde rechtsverhouding onder zich krijgt."

Andere redenen:

1. Het tenietgaan van de zaak
2. Het voldoen van de vordering tot zekerheid waarvan het retentierecht diende
3. Het uitoefenen van het recht van verhaal door de retentor

DE RECHTEN VAN PAND EN HYPOTHEEK

Rechten van

(art. 3:227 1^e lid) "Het recht van pand en het recht van hypotheek zijn **beperkte**

<i>pand en hypotheek</i>	rechten , strekkende om op de daaraan onderworpen goederen een vordering tot voldoening van een geldsom bij voorrang boven andere schuldeisers te verhalen. Is het recht op een registergoed gevestigd, dan is het een recht van hypotheek; is het recht op een ander goed gevestigd, dan is het een recht van pand.”
<i>Absolute rechten</i>	De rechten van pand en hypotheek zijn beperkte rechten, en dus absolute rechten, met alle gevolgen van die (droit de suite, droit de préférence, droite de priorité).
<i>Accessoir</i>	De rechten van pand en hypotheek zijn accessoir: ze zijn altijd verbonden met een geldvordering.
<i>Waarop kan pand of hypotheek worden gevestigd?</i>	(art. 3:228) “Op alle goederen die voor overdracht vatbaar zijn, kan een recht van pand hetzij van hypotheek worden gevestigd.” Met name bij beperkte rechten en vorderingsrechten kan het voorkomen dat de wet of de aard van het recht zich tegen overdracht, en daarmee tegen verpanding of verhypothekering verzet (b.v. recht van gebruik en bewoning, loon uit een arbeidsovereenkomst (art. 7:633) of kinderbijslag.

PANDRECHT

<i>Vestiging van pandrecht</i>	Vereist zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. Geldige titel 2. Vestigingshandeling 3. Beschikkingsbevoegdheid van de pandgever
<i>Titel</i>	Aan de vestiging van een pandrecht moet een (obligatoire) overeenkomst tot inpandgeving ten grondslag liggen. Ook hier zien we dus weer het causale stelsel.
<i>Vestigingshandeling</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er moet een goederenrechtelijke overeenkomst van vestiging zijn. 2. Er moet voldaan zijn aan de vestigingsformaliteiten. <p>art. 3:236</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pandrecht op een roerende zaak, op een recht aan toonder of order, of op het vruchtgebruik van een zodanige zaak of recht, wordt gevestigd door de zaak of het toonder- of orderpapier te brengen in de macht van de pandhouder of van een derde omtrent wie partijen zijn overeengekomen. De vestiging van een pandrecht op een recht aan order of op het vruchtgebruik daarvan vereist tevens endossement. 2. Op andere goederen wordt pandrecht gevestigd op overeenkomstige wijze als voor de levering van het te verpanden goed is bepaald. <p>Een vordering op naam wordt dus verpand door het opmaken van een daartoe bestemde akte en mededeling aan de debiteur van de verpande vordering.</p>

Vuistpand of openbaar pand

De in de vorige paragraaf besproken wijze van verpanding (waarbij de goederen in de macht van de pandhouder worden gebracht) noemen we vuistpand of openbaar pand.

Bezitloos of stil pand

De tegenhanger hiervan is het stil pand of bezitloos pand. Dit is de opvolger van de vroeger gebezigde "eigendomsoverdracht tot zekerheid". Hierbij ging het om het omzeilen van het vereiste dat het te verpanden goed in de macht van de pandhouder moet worden gebracht. Dit is namelijk niet handig mogelijk in het geval het bijvoorbeeld gaat om goederen die een ondernemer nodig heeft voor zijn bedrijfsvoering (zie ook: arrest Heineken-Bos).

Problemen met fiduciaire eigendomsoverdracht

1. Het eigendomsrecht tot zekerheid werd na verloop van tijd (door de HR) gerelativeerd. De HR besliste namelijk dat de eigendomsoverdracht tot zekerheid in een aantal gevallen moest wijken voor bepaalde rechten van derden. In ons recht past zo'n relativering van eigendom echter niet.
2. Het feit dat de goederen onder de pandgever bleven had tot gevolg dat de eigendomsoverdracht niet naar buiten toe bleek. Dit wekte soms de valse schijn van kredietwaardigheid.

In art. 3:83 3^e lid wordt de fiduciaire overdracht van zaken of vorderingen geen geldige titel meer geacht.

Stil pandrecht

Stil pandrecht op zaken en toonder-/ordervorderingen: art. 3:237

1. Pandrecht op een roerende zaak, op een recht aan toonder, of op het vruchtgebruik van een zodanige zaak of recht, kan ook worden gevestigd bij **authentieke of geregistreerde onderhandse akte**, zonder dat de zaak of het toonderpapier wordt gebracht in de macht van de pandhouder of van een derde.
2. De pandgever is verplicht in de akte te verklaren dat hij tot het verpanden van het goed bevoegd is alsmede **hetzij dat op het goed geen beperkte rechten rusten, hetzij welke rechten daarop rusten.**
3. Wanneer de pandgever of de schuldenaar in zijn verplichtingen jegens de pandhouder tekortschiet of hem goede grond geeft te vrezen dat in die verplichtingen zal worden tekortgeschoten, is deze bevoegd te vorderen dat de zaak of het toonderpapier in zijn macht of in die van een derde wordt gebracht. Rusten op het goed meer pandrechten, dan kan iedere pandhouder jegens wie de pandgever of de schuldenaar tekortschiet, deze bevoegdheid uitoefenen, met dien verstande dat een andere dan de hoogst gerangschikte slechts afgifte kan vorderen aan een tussen de gezamenlijke pandhouders overeengekomen of door de rechter aan te wijzen pandhouder of derde.
4. Wanneer de pandgever of de schuldenaar in zijn verplichtingen jegens de pandhouder die een bij

voorbaat gevestigd pandrecht op te velde staande vruchten of beplantingen heeft, tekortschiet, kan de kantonrechter de pandhouder op diens verzoek machtigen zelf de te velde staande vruchten of beplantingen in te oogsten. Is de pandgever eigenaar van de grond of ontleent hij zijn recht op de vruchten of beplantingen aan een beperkt recht op de grond, dan kan de beschikking waarbij het verzoek wordt toegewezen, worden ingeschreven in de openbare registers.

5. Tegen een beschikking krachtens het vorige lid is geen hogere voorziening toegelaten.

Stil pandrecht op vorderingen op naam: art. 3:239

1. Pandrecht op een tegen een of meer bepaalde personen uit te oefenen recht dat niet aan toonder of order luidt, of op het vruchtgebruik van een zodanig recht kan ook worden gevestigd bij authentieke of geregistreerde onderhandse akte, **zonder mededeling daarvan aan die personen**, mits dit recht op het tijdstip van de vestiging van het pandrecht reeds bestaat of rechtstreeks zal worden verkregen uit een dan reeds bestaande rechtsverhouding.
2. Het tweede lid van artikel 237 is van overeenkomstige toepassing.
3. Wanneer de pandgever of de schuldenaar in zijn verplichtingen jegens de pandhouder tekortschiet of hem goede grond geeft te vrezen dat in die verplichtingen zal worden tekortgeschoten, is deze bevoegd van de verpanding mededeling te doen aan de in het eerste lid genoemde personen. Pandhouder en pandgever kunnen overeenkomen dat deze bevoegdheid op een ander tijdstip ingaat.
4. Artikel 88 geldt slechts voor de pandhouder wiens recht overeenkomstig lid 1 is gevestigd, indien hij te goeder trouw is op het tijdstip van de in lid 3 bedoelde mededeling.

Omzetten van stil pand in een vuistpand

Zie art. 3:327 3^e lid en art. 3:329 3^e lid (hierboven).

Bescherming tegen beschikkingsonbevoegdheid van pandgever van een roerende zaak

(art. 3:238 1^e lid) "Ondanks onbevoegdheid van de pandgever is de vestiging van een pandrecht op een roerende zaak, op een recht aan toonder of order of op het vruchtgebruik van een zodanige zaak of recht geldig, indien de pandhouder te goeder trouw is op het tijdstip waarop de zaak of het toonder- of geëndosseerde orderpapier in zijn macht of in die van een derde is gebracht."

Let op: alleen de vuistpandhouder wordt dus beschermd tegen beschikkingsonbevoegdheid! Als de pandhouder van een stil pand omzetting in een vuistpand heeft gepleegd dan wordt hij (dus) ook beschermd, mits hij op het moment dat de zaak of het

Uitzondering

orderpapier in zijn macht werd gebracht te goeder trouw was.

(art. 3:238 3^e lid) “Wordt het pandrecht gevestigd op een roerende zaak waarvan de eigenaar het bezit door diefstal heeft verloren, of op een vruchtgebruik op een zodanige zaak, dan zijn lid 3, aanhef en onder b, en lid 4 van artikel 86 van overeenkomstige toepassing.”

En die luiden:

“3. Niettemin kan de eigenaar van een roerende zaak, die het bezit daarvan door diefstal heeft verloren, deze gedurende drie jaren, te rekenen van de dag van de diefstal af, als zijn eigendom opeisen, tenzij:

b. het geld dan wel toonder- of orderpapier betreft.

4. Op de in het vorige lid bedoelde termijn zijn de artikelen 316, 318 en 319 betreffende de stuiting van de verjaring van een rechtsvordering van overeenkomstige toepassing”

Bescherming tegen beschikkingsonbevoegdheid van pandgever van een vermogensrecht

Voor toonder- en ordervorderingen geldt hetzelfde als voor roerende zaken (zie hierboven, art. 3:238 1^e lid).

Let op: Voor ordervorderingen geldt dat deze zich altijd in de macht van de pandhouder of een derde bevinden; **een stil pandrecht op ordervorderingen kennen we niet!**

Voor vorderingen op naam:

(art. 3:239 4^e lid) “Artikel 88 geldt slechts voor de pandhouder wiens recht overeenkomstig lid 1 is gevestigd, indien hij te goeder trouw is op het tijdstip van de in lid 3 bedoelde mededeling.”

(art. 3:239 3^e lid) “Wanneer de pandgever of de schuldenaar in zijn verplichtingen jegens de pandhouder tekortschiet of hem goede grond geeft te vrezen dat in die verplichtingen zal worden tekortgeschoten, is deze bevoegd van de verpanding mededeling te doen aan de in het eerste lid genoemde personen. Pandhouder en pandgever kunnen overeenkomen dat deze bevoegdheid op een ander tijdstip ingaat.”

(art. 3:88 1^e lid) “Ondanks onbevoegdheid van de vervreemder is een overdracht van een registergoed, van een recht op naam, of van een ander goed waarop artikel 86 niet van toepassing is, geldig, indien de verkrijger te goeder trouw is en **de onbevoegdheid voortvloeit uit de ongeldigheid van een vroegere overdracht, die niet het gevolg was van onbevoegdheid van de toenmalige vervreemder.**”

Voor bescherming tegen beschikkingsonbevoegdheid van de pandgever van een vordering op naam gelden dus de volgende vereisten:

1. Geldige inpandgeving (art. 3:239 1^e lid)
2. De beschikkingsonbevoegdheid moet voortvloeien uit de ongeldigheid van een vroegere overdracht die niet het gevolg was van onbevoegdheid van de toenmalige

vervreemder (maar b.v. van een gebrekkige titel of leveringshandeling).

3. De verpanding moet direct of later (indien initieel van een stil pand sprake was) aan de debiteur zijn medegedeeld.
4. De pandhouder moet op het moment van de mededeling te goeder trouw zijn.

Recht van parate executie

(art. 3:248 1^e lid) "Wanneer de schuldenaar in verzuim is met de voldoening van hetgeen waarvoor het pand tot waarborg strekt, is de pandhouder bevoegd het verpande goed te verkopen en het hem verschuldigde op de opbrengst te verhalen."

Let op: Verkoop is dus mogelijk zonder executoriale titel!

→ Partijen kunnen dit recht van parate executie uitsluiten.

(art. 3:248 2^e lid) "Partijen kunnen bedingen dat eerst tot verkoop kan worden overgegaan, nadat de rechter op vordering van de pandhouder heeft vastgesteld dat de schuldenaar in verzuim is."

Openbare verkoop

(art. 3:250 1^e lid) "De verkoop geschiedt in het openbaar naar de plaatselijke gewoonten en op de gebruikelijke voorwaarden."

Hierop bestaan echter uitzonderingen:

art. 3:251

1. Tenzij anders is bedongen, kan de voorzieningenrechter van de rechtbank op verzoek van de pandhouder of de pandgever bepalen dat het pand zal worden verkocht op een van het vorige artikel afwijkende wijze, of op verzoek van de pandhouder bepalen dat het pand voor een door de voorzieningenrechter van de rechtbank vast te stellen bedrag aan de pandhouder als koper zal verblijven.
2. Nadat de pandhouder bevoegd is geworden tot verkoop over te gaan, kunnen pandhouder en pandgever een van het vorige artikel afwijkende wijze van verkoop overeenkomen. Rust op het verpande goed een beperkt recht of een beslag, dan is daartoe tevens de medewerking van de beperkt gerechtigde of de beslaglegger vereist.

Bedingen over een afwijkende vorm van verkoop zijn alleen geldig voor zover ze zijn gemaakt nadat de pandhouder bevoegd is geworden tot verkoop over te gaan!

(art. 3:235) "Elk beding waarbij de pand- of hypotheekhouder de bevoegdheid wordt gegeven zich het verbonden goed toe te eigenen, is nietig."

De ratio van deze regelingen is gelegen in de bescherming van de pandgever.

Recht van voorrang bij verhaal

(art. 3:237 1^e lid) "Voorrang vloeit voort uit pand, hypotheek en voorrecht en uit de andere in de wet aangegeven gronden."

Inningsbevoegdheid

→ Een pandhouder is separatist (b.v. ook bij faillissement)!

art. 3:246

1. Rust het pandrecht op een vordering, dan is de pandhouder bevoegd in en buiten rechte nakoming daarvan te eisen en betalingen in ontvangst te nemen. **Deze bevoegdheden blijven bij de pandgever, zolang het pandrecht niet aan de schuldenaar van de vordering is medegedeeld.** [*dus niet bij stil pandrecht*]
2. Degene aan wie de in lid 1 bedoelde bevoegdheden toekomen, is tevens bevoegd tot opzegging, wanneer de vordering niet opeisbaar is, maar door opzegging opeisbaar gemaakt kan worden. Hij is jegens de ander gehouden niet nodeloos van deze bevoegdheid gebruik te maken.
3. Rust op de vordering meer dan één pandrecht, dan komen de in de vorige leden aan de pandhouder toegekende bevoegdheden alleen aan de hoogst gerangschikte pandhouder toe.
4. Na mededeling van de verpanding aan de schuldenaar kan de pandgever deze bevoegdheden slechts uitoefenen, indien hij daartoe toestemming van de pandhouder of machtiging van de kantonrechter heeft verkregen.
5. Bij inning van een verpande vordering door de pandhouder of met machtiging van de kantonrechter door de pandgever komen de pandrechten waarmee de vordering bezwaard was, op het geïnde te rusten.

(art. 3:255 1^e lid) “Bestaat het pand uit geld dan is de pandhouder, zodra zijn vordering opeisbaar is geworden, zonder voorafgaande aanzegging bevoegd zich uit het pand te voldoen overeenkomstig artikel 253. Hij is daartoe verplicht, indien de pandgever zulks vordert en deze bevoegd is de vordering in de verpande valuta te voldoen.”

Tenietgaan van een pandrecht

1. Door het tenietgaan van de vordering waarmee het pandrecht is verbonden
2. Door uitoefening van de executiebevoegdheid
3. Door het in de macht van de pandgever geraken van het vuistpand (zie art. 3:258 1^e lid)
→ Dit geldt echter niet als een stil pand wordt omgezet in een vuistpand en de zaak in kwestie weer teruggaat naar de pandgever; het stille pandrecht herleeft dan namelijk weer!

HYPOTHEEKRECHT

Hypotheek

(art. 3:260 1^e lid) “. Hypotheek wordt gevestigd door een tussen partijen

	<p>opgemaakte notariële akte waarbij de hypotheekgever aan de hypotheekhouder hypotheek op een registergoed verleent, gevolgd door haar inschrijving in de daartoe bestemde openbare registers. De akte moet een aanduiding bevatten van de vordering waarvoor de hypotheek tot zekerheid strekt, of van de feiten aan de hand waarvan die vordering zal kunnen worden bepaald. Tevens moet het bedrag worden vermeld waarvoor de hypotheek wordt verleend of, wanneer dit bedrag nog niet vaststaat, het maximumbedrag dat uit hoofde van de hypotheek op het goed kan worden verhaald. De hypotheekhouder moet in de akte woonplaats kiezen in Nederland.”</p>
<i>Vestiging van hypotheekrecht</i>	<p>(art. 3:260 4^e lid) “Voor het overige vinden de algemene voorschriften die voor vestiging van beperkte rechten op registergoederen gegeven zijn, ook op de vestiging van een hypotheek toepassing.”</p> <p>Dus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geldige titel 2. Vestigingshandeling <ol style="list-style-type: none"> a. Goederenrechtelijke overeenkomst van vestiging b. Vestigingsformaliteiten 3. Beschikkingsbevoegdheid
<i>Negatief stelsel van openbaarheid</i>	<p>Voor de inschrijving van de hypotheekakte in de registers geldt ook het negatief stelsel van openbaarheid (zie overdracht), inclusief de artikelen art. 3:24, art. 3:25 en art. 3:26 (waardoor het toch weer naar een positief stelsel tendeert).</p>
<i>Rangorde van hypotheeken</i>	<p>Op een registergoed kunnen meerdere hypotheeken worden gevestigd. De rangorde tussen hypotheeken wordt bepaald door de minuut van inschrijving (zie art. 3:18, art. 3:19 en art. 3:21). Voor de tie-breaker, zie art. 3:21 2^e lid.</p>
<i>Recht van parate executie of eigenmachtige verkoop</i>	<p>(art. 3:268 1^e lid) “Indien de schuldenaar in verzuim is met de voldoening van hetgeen waarvoor de hypotheek tot waarborg strekt, is de hypotheekhouder bevoegd het verbonden goed in het openbaar ten overstaan van een bevoegde notaris te doen verkopen.”</p> <p>Deze bevoegdheid komt toe aan alle hypotheekhouders, ongeacht hun rang. De notaris verdeelt de opbrengst over de hypotheekhouders met inachtneming van hun rang (zie art. 3:270).</p>
<i>Onderhandse verkoop</i>	<p>(art. 3:268 2^e lid) “Op verzoek van de hypotheekhouder of de hypotheekgever kan de voorzieningenrechter van de rechtbank bepalen dat de verkoop ondershands zal geschieden bij een overeenkomst die hem bij het verzoek ter goedkeuring wordt voorgelegd. Indien door de hypotheekgever of door een hypotheekhouder, beslaglegger of beperkt gerechtigde, die bij een hogere opbrengst van het goed belang heeft, voor de afloop van de behandeling van het verzoek aan de voorzieningenrechter een gunstiger aanbod wordt voorgelegd, kan deze bepalen dat de verkoop overeenkomstig dit aanbod zal geschieden.”</p>
<i>Voorrang bij verhaal</i>	<p>De hypotheekhouder is tevens separatist (mutatis mutandis de situatie van de pandhouder; zie art. 3:227 1^e lid en art. 3:278).</p>
<i>Bijzondere bedingen</i>	<p>De hypotheekhouder komt een aantal rechten toe die echter wel</p>

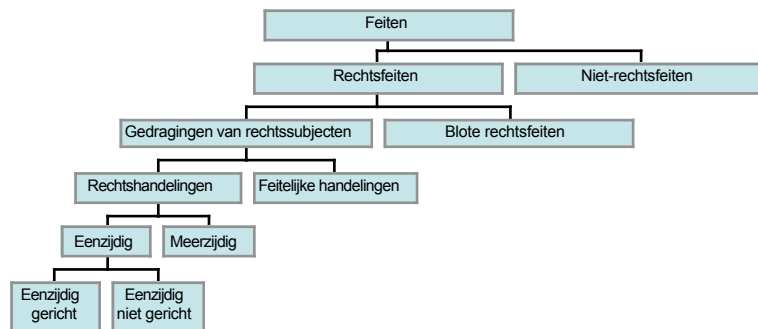

uitdrukkelijk via een beding in de hypotheekakte moeten zijn opgenomen:

- Huurbeding* Het huurbeding kan inhouden dat het verhypothekerde goed niet verhuurd of verpacht mag worden zonder de toestemming van de hypotheekhouder.
- Beheersbeding* (art. 3:267 1^e zin) “In de hypotheekakte kan worden bedongen dat de hypotheekhouder bevoegd is om het verhypothekerde goed in beheer te nemen, indien de hypotheekgever in zijn verplichtingen jegens hem **in ernstige mate te kort schiet** en de voorzieningenrechter van de rechtbank hem **machtiging** verleent. ...”
- Ontruimingsbeding* (art. 3:267 2^e zin) “... Eveneens kan in de akte worden bedongen dat de hypotheekhouder bevoegd is de aan de hypotheek onderworpen zaak onder zich te nemen, indien zulks met het oog op de executie vereist is. ...”
- Zuivering* Bij executoriale verkoop gaan alle op het goed rustende hypotheek, beslagen en **jongere** beperkte rechten (die niet tegen de verkoper ingeroepen konden worden) teniet. We noemen dit **zuivering**.
(art. 3:273 1^e lid) “Door de levering ingevolge een executoriale verkoop en de voldoening van de koopprijs gaan alle op het verkochte goed rustende hypotheek teniet en vervallen de ingeschreven beslagen, alsook de beperkte rechten die niet tegen de verkoper ingeroepen kunnen worden.”

RECHTSHANDELINGEN

<i>Rechtshandeling</i>	Een handeling van een rechtssubject met een beoogd rechtsgevolg.
<i>Eenzijdige rechtshandeling</i>	Een rechtshandeling waarbij voor het intreden van het rechtsgevolg het handelen en dus de wilsverklaring van één persoon voldoende zijn.
<i>Eenzijdig gericht</i>	Een eenzijdige rechtshandeling die tot één of meer personen is gericht (b.v. opzegging van een contract).
<i>Eenzijdig niet-gericht</i>	Go figure! Voorbeeld: het maken van een testament.
<i>Schema</i>	

<i>Vereisten voor een geldige rechtshandeling</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Handelingsbekwaamheid (art. 3:32) 2. Een op een rechtsgevolg gerichte wil die zich door een verklaring heeft geopenbaard (art. 3:33) 3. De rechtshandeling moet in de daarvoor voorgeschreven vorm zijn verricht (art. 3:37) 4. De rechtshandeling mag niet door inhoud of strekking in strijd zijn met de goede zeden, openbare orde en de wet (art. 3:40).
---	--

Handelingsbekwaamheid Het algemeen bevoegd zijn om zelfstandig rechtshandelingen te verrichten.

art. 3:32

1. Iedere natuurlijke persoon is bekwaam tot het verrichten van rechtshandelingen, voor zover de wet niet anders bepaalt.
2. Een rechtshandeling van een onbekwame is vernietigbaar. Een eenzijdige rechtshandeling van een onbekwame, die niet tot een of meer bepaalde personen gericht was, is echter nietig.

Minderjarigen

art. 1:234

1. Een minderjarige is, mits hij met toestemming van zijn wettelijke vertegenwoordiger handelt, bekwaam rechtshandelingen te verrichten, voor zover de wet niet anders bepaalt.
2. De toestemming kan slechts worden verleend voor een

bepaalde rechtshandeling of voor een bepaald doel.

3. De toestemming wordt aan de minderjarige verondersteld te zijn verleend, indien het een rechtshandeling betreft ten aanzien waarvan in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is dat minderjarigen van zijn leeftijd deze zelfstandig verrichten.

<i>Onder curatele gestelden</i>	(art. 1:381 2 ^e lid) “... is de onder curatele gestelde onbekwaam rechtshandelingen te verrichten voor zover de wet niet anders bepaalt.”
<i>Handlichting voor minderjarigen</i>	(art. 1:235) “Handlichting waarbij aan een minderjarige bepaalde bevoegdheden van een meerderjarige worden toegekend, kan wanneer de minderjarige de leeftijd van zestien jaren heeft bereikt, op zijn verzoek door de kantonrechter worden verleend.”
<i>Rechtspersoon</i>	Een rechtspersoon is steeds handelingsbekwaam.
<i>Tijdstip van tot stand komen</i>	<p>Bij <u>eenzijdige niet-gerichte rechtshandelingen</u> komt op het moment dat de wil daartoe in een verklaring is neergelegd (de wil zich geopenbaard heeft) de rechtshandeling meteen tot stand.</p> <p>Bij <u>eenzijdige gerichte rechtshandelingen</u> komt de rechtshandeling tot stand wanneer de verklaring waarin de wil tot het verrichten van die rechtshandeling is neergelegd, degene tot wie ze gericht is heeft bereikt.</p> <p>Bij <u>meerzijdige rechtshandelingen</u> komt de rechtshandeling tot stand als het aanbod door degene tot wie het is gericht wordt aanvaard (en aanbod en aanvaarding over en weer betreffende partijen hebben bereikt).</p>
<i>Het Nederlands burgerlijk recht hangt de ontvangsttheorie aan!</i>	(art. 3:37 3 ^e lid) “Een tot een bepaalde persoon gerichte verklaring moet, om haar werking te hebben, die persoon hebben bereikt. Nochtans heeft ook een verklaring die hem tot wie zij was gericht, niet of niet tijdig heeft bereikt, haar werking, indien dit niet of niet tijdig bereiken het gevolg is van zijn eigen handeling, van de handeling van personen voor wie hij aansprakelijk is, of van andere omstandigheden die zijn persoon betreffen en rechtvaardigen dat hij het nadeel draagt.”
<i>Alternatief: Uitingstheorie</i>	De rechtshandeling komt tot stand op het moment dat de persoon die de wil heeft om een rechtshandeling te verrichten deze wil op schrift stelt.
<i>Alternatief: Verzendingstheorie</i>	De rechtshandeling komt tot stand op het moment dat de persoon die zijn wil tot het verrichten van een rechtshandeling op papier heeft gezet en dit papier heeft verzonden naar de andere partij.
<i>Alternatief: Vernemingstheorie</i>	De rechtshandeling komt tot stand op het moment dat degene tot wie de wilsverklaring is gericht kennis neemt van die verklaring.
<i>Ontvangen en vernemen</i>	<p>Er wordt impliciet van uitgegaan dat degene die een verklaring op een bepaalde dag ontvangt ook op die dag van die verklaring kennis neemt. Er zijn echter situaties denkbaar waarin dat niet zo is; de gevolgen daarvan komen doorgaans voor de ontvanger:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Degene tot wie de verklaring is gericht neemt niet dezelfde dag kennis van de verklaring als een gevolg van een eigen

handeling van die persoon tot wie de verklaring is gericht.

2. Degene tot wie de verklaring is gericht neemt niet dezelfde dag kennis van de verklaring als een gevolg van handelingen van personen voor wie degenen tot wie de verklaring is gericht aansprakelijk is.
3. Degene tot wie de verklaring is gericht neemt niet dezelfde dag kennis van de verklaring als een gevolg van andere omstandigheden die zijn persoon betreffen en die rechtvaardigen dat degene tot wie de verklaring is gericht het nadeel draagt.

Geen overeenstemming wil en verklaring

Er zijn ook gevallen waarin de verklaring niet overeenstemt met de wil van de verklarende:

Geestelijke gestoordheid van de verklaarder

“Geestelijke gestoordheid” dient hier ruim te worden opgevat: krankzinnigheid, hypnose, dronkenschap, verstrooidheid, hevige emotie, overspannenheid e.d. vallen er ook onder.

art. 3:34

1. Heeft iemand wiens geestvermogens blijvend of tijdelijk zijn gestoord, iets verklaard, dan **wordt een met de verklaring overeenstemmende wil geacht te ontbreken**, indien de stoornis een redelijke waardering der bij de handeling betrokken belangen belette, of indien de verklaring onder invloed van die stoornis is gedaan. Een verklaring wordt vermoed onder invloed van de stoornis te zijn gedaan, indien de rechtshandeling voor de geestelijk gestoorde **nadelig** was, tenzij het nadeel op het tijdstip van de rechtshandeling redelijkerwijze niet was te voorzien. [*hulpvermoeden*]
2. Een zodanig ontbreken van wil maakt een rechtshandeling **vernietigbaar**. Een eenzijdige rechtshandeling die niet tot een of meer bepaalde personen gericht was, wordt door het ontbreken van wil echter **nietig**.

Andere discrepanties tussen wil en verklaring

Andere discrepantiemogelijkheden:

- Verspreken of verschrijven
- Misverstand door dubbelzinnig woordgebruik
- Fout in communicatiemiddel

Fout in communicatiemiddel

(art. 3:37 4^e lid) “Wanneer een door de afzender daartoe aangewezen persoon of middel een tot een ander gerichte verklaring onjuist heeft overgebracht, geldt het ter kennis van de ontvanger gekomene als de verklaring van de afzender, tenzij de gevolgde wijze van overbrenging door de ontvanger was bepaald. ”

Rechtsgevolgen van rechtshandeling verricht door een onbekwame

(art. 3:32 2^e lid) “Een rechtshandeling van een onbekwame is vernietigbaar. Een eenzijdige rechtshandeling van een onbekwame, die niet tot een of meer bepaalde personen gericht was, is echter nietig.”

Rechtsgevolgen van een rechtshandeling waarbij sprake is van discrepantie

Hoofregel: De rechtshandeling is nietig in verband met het ontbreken van een constitutief vereist van art. 3:33.

tussen wil en verklaring

*.. bij rechtshandeling
onder invloed van een
geestelijke stoornis*

(art. 3:34 2^e lid) "Een zodanig ontbreken van wil maakt een rechtshandeling **vernietigbaar**. Een eenzijdige rechtshandeling die niet tot een of meer bepaalde personen gericht was, wordt door het ontbreken van wil echter **nietig**."

Nietigheid

Indien een rechtshandeling nietig is betekent dit dat de rechtshandeling van rechtswege nietig is en dus nooit heeft bestaan.

Vernietigbaar

Is een rechtshandeling vernietigbaar dan is de rechtshandeling gewoon geldig. Echter, door of namens degene in wiens belang de wetgever een vernietigingsgrond heeft gegeven kan een beroep worden gedaan op die vernietigingsgrond en kan derhalve de rechtshandeling worden vernietigd.

(art. 3:49) "Een vernietigbare rechtshandeling wordt vernietigd hetzij door een buitengerechtigde verklaring, hetzij door een rechterlijke uitspraak."

De vernietiging van een rechtshandeling werkt terug tot het tijdstip waarop de rechtshandeling is verricht. De rechter kan echter in voorkomende gevallen die terugwerkende kracht haar werking geheel of gedeeltelijk ontzeggen.

*Buitengerechtigde
verklaring*

art. 3:50

1. Een buitengerechtigde verklaring die een rechtshandeling vernietigt, wordt door hem in wiens belang de vernietigingsgrond bestaat, gericht tot hen die partij bij de rechtshandeling zijn.
2. Een buitengerechtigde verklaring kan een rechtshandeling met betrekking tot een registergoed die heeft geleid tot een inschrijving in de openbare registers of tot een tot levering van een registergoed, bestemde akte, slechts vernietigen indien alle partijen in de vernietiging berusten.

Vertrouwensbeginsel

(art. 3:35) "Tegen hem die een anders verklaring of gedraging, overeenkomstig de zin die hij daaraan onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze mocht toekennen, heeft opgevat als een door die ander tot hem gerichte verklaring van een bepaalde strekking, kan geen beroep worden gedaan op het ontbreken van een met deze verklaring overeenstemmende wil."

Het vertrouwensbeginsel wordt gesuperponeerd op de hoofdregel: je mag er in beginsel op vertrouwen dat iemands verklaring en wil met elkaar overeenstemmen!

Derdenbescherming

(art. 3:36) "Tegen hem die als derde op grond van een verklaring of gedraging, overeenkomstig de zin die hij daaraan onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze mocht toekennen, het ontstaan, bestaan of tenietgaan van een bepaalde rechtsbetrekking heeft aangenomen en in redelijk vertrouwen op de juistheid van die veronderstelling heeft gehandeld, kan door degene om wiens verklaring of gedraging het gaat, met betrekking tot deze handeling op de onjuistheid van die veronderstelling geen beroep worden gedaan."

Het artikel beschermt een derde C die een rechtshandeling heeft

verricht omdat hij erop mocht vertrouwen dat de verklaring van A gericht tot B overeenstemde met de wil van A.

WILSGEBREKEN

(art. 3:44 1^e lid) "Een rechtshandeling is vernietigbaar, wanneer zij door bedreiging, door bedrog of door misbruik van omstandigheden is tot stand gekomen."

DWALING

Dwaling

art. 6:228

1. Een overeenkomst die is tot stand gekomen onder invloed van dwaling en bij een juiste voorstelling van zaken niet zou zijn gesloten, is vernietigbaar:
  - a. indien de dwaling te wijten is aan een inlichting van de wederpartij, tenzij deze mocht aannemen dat de overeenkomst ook zonder deze inlichting zou worden gesloten;
  - b. indien de wederpartij in verband met hetgeen zij omtrent de dwaling wist of behoorde te weten, de dwalende had behoren in te lichten;
  - c. indien de wederpartij bij het sluiten van de overeenkomst van dezelfde onjuiste veronderstelling als de dwalende is uitgegaan, tenzij zij ook bij een juiste voorstelling van zaken niet had behoeven te begrijpen dat de dwalende daardoor van het sluiten van de overeenkomst zou worden afgehouden.
2. De vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die een uitsluitend toekomstige omstandigheid betreft of die in verband met de aard van de overeenkomst, de in het verkeer geldende opvattingen of de omstandigheden van het geval voor rekening van de dwalende behoort te blijven.

Verbintenissenrecht

Het wilsgebrek dwaling staat in boek 6; het toepassingsgebied is dus beperkt tot obligatoire overeenkomsten en andere meerzijdige vermogensrechtelijke rechtshandelingen (schakelbepaling art. 6:216)!

Drie vereisten

1. Er moet sprake zijn van dwaling
Een juiste voorstelling van zaken moet hebben ontbroken
2. Er moet causaal verband zijn tussen de dwaling en het tot stand komen van de overeenkomst
De overeenkomst zou bij een juiste voorstelling van zaken niet zijn gesloten.
3. Er moet sprake zijn van één van de in de wet genoemde dwalingsgevallen

<i>Dwalingsgeval art. 1: inlichting van de wederpartij</i>	<p>De dwaling is te wijten aan een inlichting van de wederpartij, tenzij deze mocht aannemen dat de overeenkomst ook zonder deze inlichting zou worden gesloten. Het is niet van belang of de wederpartij de inlichting te goeder trouw of niet te goeder trouw heeft gegeven.</p> <p>Het is ook mogelijk dat de eigenschappen die voor de dwalende van essentieel belang zijn om de overeenkomst te sluiten ook kenbaar zijn aan de wederpartij, zonder dat de dwalende hieromtrent enige uitdrukkelijke mededeling heeft gedaan, maar dat de wederpartij dit uit de omstandigheden of bepaalde opmerkingen had moeten afleiden.</p>
<i>Dwalingsgeval art. 2: spreekplicht van de wederpartij</i>	<p>De wederpartij had, in verband met hetgeen zij omtrent de dwaling wist of behoorde te weten, de dwalende behoren in te lichten. Nodig is tevens dat de wederpartij op grond van hetgeen zij had behoren te begrijpen, de dwalende uit de droom had moeten helpen.</p>
<i>Dwalingsgeval art. 3: Wederzijdse dwaling</i>	<p>De wederpartij is bij het sluiten van de overeenkomst van dezelfde onjuiste veronderstelling als de dwalende uitgegaan, tenzij zij ook bij een juiste voorstelling van zaken niet had behoeven te begrijpen dat de dwalende daardoor van het sluiten van de overeenkomst zou worden afgehouden. De onjuiste veronderstelling moet ook voor de wederpartij van de dwalende bij het sluiten van de overeenkomst relevant zijn geweest.</p> <p>Indien een der partijen zich op dwaling beroept faalt dit beroep als de wederpartij aantoonbaar dat zij, indien zij de juiste stand van zaken had gekend, niet had behoeven te begrijpen dat haar wederpartij (degene die zich op de dwaling beroept) bij een juiste voorstelling van zaken de overeenkomst niet zou hebben gesloten (voorbeeld 10.000/8.000 bomen).</p>
<i>Toekomstverwachting en andere gevallen waarin de dwaling voor de dwalende blijft.</i>	<p>(art. 6:228 2^e lid) "De vernietiging kan niet worden gegrond op een dwaling die een uitsluitend toekomstige omstandigheid betreft of die in verband met de aard van de overeenkomst, de in het verkeer geldende opvattingen of de omstandigheden van het geval voor rekening van de dwalende behoort te blijven."</p>
<i>Aard van de overeenkomst</i>	<p>De aard van de overeenkomst kan meebrengen dat een beroep op dwaling is uitgesloten (b.v. verkoop voetstoets). De dwalingskans is dan vaak al in het contract verdisconteerd.</p>
<i>Verkeersopvattingen</i>	<p>Er bestaat voor de dwalende een zekere onderzoeksplicht alvorens hij een overeenkomst sluit. De HR stelde dat die plicht niet zo ver gaat dan je niet mag afgaan op de juistheid van door wederpartij gedane mededelingen.</p>
<i>Verkopersdwaling</i>	<p>Een dwaling moet voor rekening van de dwalende blijven als er sprake is van verkopersdwaling (b.v. De Kantharos van Stevensweert).</p>
<i>Aanprijzingen in algemene bewoordingen</i>	<p>De Parlementaire Geschiedenis vermeldt verder dat aanprijzingen in algemene bewoordingen (b.v. op de markt) een beroep op dwaling niet toelaten).</p>
<i>Conformiteitsvereiste</i>	<p>Het leerstuk van dwaling bij koopovereenkomsten heeft sterk</p>

ingeboet door het conformiteitsvereiste van art. 7:17.

BEDREIGING

Bedreiging (art. 3:44 2^e lid) “Bedreiging is aanwezig, wanneer iemand een ander tot het verrichten van een bepaalde rechtshandeling beweegt door onrechtmatig deze of een derde met enig nadeel in persoon of goed te bedreigen. De bedreiging moet zodanig zijn, dat een redelijk oordelend mens daardoor kan worden beïnvloed.”

Voorwaarden

1. Er moet sprake zijn van bedreiging
2. Die bedreiging moet onrechtmatig zijn (het dreigen met het aanvragen van faillissement is b.v. niet onrechtmatig)
3. De bedreiging moet enig nadeel betreffen voor de principaal of een derde.
4. Er moet een causaal verband bestaan tussen de bedreiging en het verrichten van de rechtshandeling
5. De dreiging moet van invloed zijn op een redelijk oordelend mens

(art. 3:44 5^e lid) “Indien een verklaring is tot stand gekomen door bedreiging, bedrog of misbruik van omstandigheden van de zijde van iemand die geen partij bij de rechtshandeling is, kan op dit gebrek geen beroep worden gedaan jegens een wederpartij die geen reden had het bestaan ervan te veronderstellen.”

BEDROG

Bedrog (art. 3:44 3^e lid) “Bedrog is aanwezig, wanneer iemand een ander tot het verrichten van een bepaalde rechtshandeling beweegt door enige opzettelijk daartoe gedane onjuiste mededeling, door het opzettelijk daartoe verzwijgen van enig feit dat de verzwijger verplicht was mede te delen, of door een andere kunstgreep. Aanprijzingen in algemene bewoordingen, ook al zijn ze onwaar, leveren op zichzelf geen bedrog op.”

Voorwaarden

1. Er dient sprake te zijn van een kunstgreep: b.v. een onjuiste mededeling of de verzwijging van enig feit.
Is er sprake van overdrijving dan is een vernietiging op grond van bedrog niet gerechtvaardigd. Naarmate de mededeling specifiek is, is er ook eerder sprake van bedrog.
Met betrekking tot de verzwijging van enig feit: dit is slechts relevant voor de verzwijgen terzake een spreekplicht had.
2. Er moet sprake zijn van opzet.
3. Er dient een causaal verband te bestaan tussen het bedrieglijk gedrag en het verrichten van de rechtshandeling.

Zie ook art. 3:44 5^e lid (hierboven).

MISBRUIK VAN OMSTANDIGHEDEN

<i>Misbruik van omstandigheden</i>	(art. 3:44 4 ^e lid) “Misbruik van omstandigheden is aanwezig, wanneer iemand die weet of moet begrijpen dat een ander door bijzondere omstandigheden, zoals noodtoestand, afhankelijkheid, lichtzinnigheid, abnormale geestestoestand of onervarenheid, bewogen wordt tot het verrichten van een rechtshandeling, het tot stand komen van die rechtshandeling bevordert, ofschoon hetgeen hij weet of moet begrijpen hem daarvan zou behoren te weerhouden.”
<i>Voorwaarden</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er moet sprake zijn van een bijzondere omstandigheid 2. Er moet sprake zijn van een causaal verband tussen de bijzondere omstandigheid en het verrichten van de rechtshandeling 3. De wederpartij moet weten of begrijpen dat de betrokkene door de bijzondere omstandigheden tot het verrichten van de rechtshandeling wordt bewogen (vereiste van kenbaarheid) 4. De wederpartij moet de totstandkoming van de rechtshandeling hebben bevorderd. 5. Er is sprake van misbruik; de wederpartij had zich gezien de omstandigheden moeten onthouden van het bevorderen van de rechtshandeling.
<i>Geen nadeelvereiste</i>	Voor een geslaagd beroep op dit wilsgebrek is het niet vereist dat de rechtshandeling voor het slachtoffer nadelig is.

OVERIGE VEREISTEN VOOR EEN GELDIGE RECHTSHANDELING

<i>Vormvereisten</i>	<p>(art. 3:37 1^e lid) “Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen.”</p> <p>(“tenzij anders is bepaald”, dus geen dwingend recht; het is mogelijk te bedingen dat een verklaring bijvoorbeeld in schriftelijke vorm dienen te geschieden)</p>
<i>Rechtsgevolg bij vormfout</i>	<p>(art. 3:39) “Tenzij uit de wet anders voortvloeit, zijn rechtshandelingen die niet in de voorgeschreven vorm zijn verricht, nietig.”</p> <p>Dit geldt ook voor vormfouten die voortkomen uit bedingen. Door middel van interpretatie kan dan echter de sanctie een andere zijn.</p>
<i>Rechtshandeling in strijd met goede zeden of openbare orde</i>	<p>(art. 3:40)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een rechtshandeling die door inhoud of strekking in strijd is met de goede zeden of de openbare orde, is nietig. [<i>Ook het verrichten/sluiten van een rechtshandeling kan in strijd zijn met ...</i>] 2. Strijd met een dwingende wetsbepaling leidt tot nietigheid van de rechtshandeling, doch, indien de bepaling uitsluitend strekt ter bescherming van één der partijen bij een meezijdige rechtshandeling, slechts tot vernietigbaarheid, een en ander voor zover niet uit de strekking van de bepaling anders voortvloeit. 3. Het vorige lid heeft geen betrekking op wetsbepalingen die niet de strekking hebben de geldigheid van daarmee strijdige rechtshandelingen aan te tasten.
<i>Goede zeden</i>	Met “goede zeden” denken we met name aan de moraal.
<i>Openbare orde</i>	Bij “openbare orde” denken we aan maatschappelijke orde en rust.
<i>De inhoud van een rechtshandeling</i>	<p>De inhoud van een rechtshandeling wordt gevormd door hetgeen de bij een rechtshandeling betrokken persoon heeft verklaard en uit diens verklaring mocht worden afgeleid, danwel hetgeen de bij een rechtshandeling betrokken partijen hebben verklaard en uit elkaar verklaringen en gedragingen hebben mogen afleiden.</p> <p>Bij een overeenkomst gaat het dan bijvoorbeeld om de prestatie(s) waartoe de partij(en) zich heeft/hebben verplicht.</p>
<i>De strekking van een rechtshandeling</i>	<p>De strekking van een rechtshandeling wordt bepaald door de ook voor anderen te voorziene gevolgen en kenbare motieven der rechtshandeling:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De te voorziene gevolgen van een rechtshandeling (b.v. bijkomende handelingen of voorbereidingshandelingen) 2. Die ook voor anderen (dan de handelende) te voorzien moeten

zijn, en

3. De motieven van de handelende
4. Die ook voor anderen dan de handelende kenbaar moeten zijn.

Sanctie

De sanctie is nietigheid.

Strijd met dwingende wetsbepaling

(art. 3:40 2^e lid; zie boven) Rechtshandeling in strijd met dwingende wetsbepaling (wet in formele zin; dus geen bepaling van een lagere wetgever, tenzij de bevoegdheid tot het maken van een beperkende bepaling uitdrukkelijk aan het lagere orgaan was gedelegeerd).

Sanctie is **nietigheid**, tenzij de strijdigheid een bepaling betreft die in het leven is geroepen om één partij te beschermen; in dat laatste geval is de sanctie **vernietigbaarheid**.

Zie ook arrest Flora-Van der Kamp (prijs siliciumijzer). De HR overweegt: "dat immers de overtreding van een wettelijk voorschrift, waarbij het sluiten van bepaalde overeenkomsten wordt verboden, nietigheid meebrengt, behalve in het zich te dezen niet voordoende geval, dat uit het voorschrift zelf of uit de strekking daarvan volgt dat aan de overtreding die gevolg niet is verbonden."

Verrichten

Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat lid 2 en 3 van art. 3:40 alleen betrekking hebben op gevallen waarin het verrichten van een rechtshandeling (b.v. het sluiten van een overeenkomst) in strijd is met een dwingende wetsbepaling.

Leges imperfectae

(art. 3:40 3^e lid) Het kan voorkomen dat een rechtshandeling wordt verricht die in strijd is met een wettelijk voorschrift, terwijl dat wettelijk voorschrift niet tot doel heeft om het verrichten van dat soort rechtshandelingen tegen te gaan. In dat geval is de rechtshandeling geldig maar volgt er wel straf/schadevergoeding (onrechtmatige daad)

Voorbeeld: Notaris-borgtocht, minderjarige-voogd-aandelen

Als de inhoud van een rechtshandeling in strijd is met de wet

Als de strekking van een rechtshandeling in strijd is met de wet, is de strekking ook in strijd met de openbare orde.

Strijd met lagere wet kan strijd met openbare orde zijn

Uit de parlementaire geschiedenis: "Wel zal strijd met een verordening van de lagere wetgever er toe kunnen leiden dat de rechtshandeling in strijd met de openbare orde moet worden geacht. Maar ook hier zal de strekking van de verordening naast die van de rechtshandeling van belang zijn. Het oordeel of de strekking van de verordening inderdaad meebrengt dat daarmee strijdige rechtshandelingen in strijd met de openbare orde zijn, is aan de rechter voorbehouden, zoals ook aan deze het oordeel toekomt over wat de openbare orde en de goede zeden in het algemeen eisen."

Het verrichten van een rechtshandeling is in strijd met de goede zeden of openbare orde

Indien een rechtshandeling is verricht in strijd met de goede zeden of openbare orde, kan ook gesteld worden dat de inhoud of strekking in strijd is met de goede zeden of openbare orde. Op grond van art. 3:40 1^e lid is de sanctie dan nietigheid.

DE VERBINTENIS IN HET ALGEMEEN

<i>Verbintenis</i>	<p>De definitie van wat een verbintenis is, is niet in het BW terug te vinden; die taak is overgelaten aan de rechtswetenschap.</p> <p>“Een verbintenis is een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen twee of meer bepaalde personen, op grond waarvan de een jegens de ander recht heeft op een prestatie, waartoe die ander verplicht is.”</p>
<i>Op geld waardeerbaar</i>	Een verbintenis (een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking) is op geld waardeerbaar.
<i>Rechtsplichten</i>	Verwar verbintenissen niet met rechtsplichten! Het nakomen van een verbintenis is een rechtsplicht!
<i>Subjecten der verbintenis</i>	Schuldeiser, of crediteur Schuldenaar, of debiteur
<i>Prestatie</i>	De prestatie kan bestaan uit een geven (b.v. van een zaak), een doen of een niet-doen (laten) .
<i>Pluraliteit</i>	Indien er meerdere debiteuren zijn spreken we van “pluraliteit van schuldenaren”. Mutatis mutandis spreken we van “pluraliteit van schuldeisers”.
<i>Pluraliteit van schuldenaren</i>	art. 6:6 <ol style="list-style-type: none"> 1. Is een prestatie door twee of meer schuldenaren verschuldigd, dan zijn zij ieder voor een gelijk deel verbonden, tenzij uit wet, gewoonte of rechtshandeling voortvloeit dat zij voor ongelijke delen of hoofdelijk verbonden zijn. 2. Is de prestatie ondeelbaar of vloeit uit wet, gewoonte of rechtshandeling voort dat de schuldenaren ten aanzien van een zelfde schuld ieder voor het geheel aansprakelijk zijn, dan zijn zij hoofdelijk verbonden. 3. Uit een overeenkomst van een schuldenaar met zijn schuldeiser kan voortvloeien dat, wanneer de schuld op twee of meer rechtsopvolgers overgaat, dezen voor ongelijke delen of hoofdelijk verbonden zullen zijn.
<i>Hoofdelijke verbondenheid, of hoofdelijkheid</i>	Er is sprake van hoofdelijke verbondenheid (hoofdelijkheid) indien de debiteuren ieder voor het geheel aansprakelijk zijn. Hoofdelijkheid vloeit voort uit de wet of een rechtshandeling. Ook ontstaat hoofdelijkheid als de prestatie ondeelbaar is.
<i>Alternatieve verbintenis</i>	art. 6:17 <ol style="list-style-type: none"> 1. Een verbintenis is alternatief, wanneer de schuldenaar verplicht is tot één van twee of meer verschillende prestaties ter keuze van hemzelf, van de schuldeiser of van een derde.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. De keuze komt toe aan de schuldenaar, tenzij uit wet, gewoonte of rechtshandeling anders voortvloeit.
<i>Voorwaardelijke verbintenis</i>	<p>(art. 6:21) "Een verbintenis is voorwaardelijk, wanneer bij rechtshandeling haar werking van een toekomstige onzekere gebeurtenis afhankelijk is gesteld."</p> <p>Dit kan door of een opschortende voorwaarde, of een ontbindende voorwaarde.</p>
<i>Verbintenissen met tijdsbepaling</i>	<p>De werking van dit soort verbintenissen is afhankelijk van een toekomstige gebeurtenis die zich zeker gaat voordoen.</p> <p>(art. 6:38) "Indien geen tijd voor de nakoming is bepaald, kan de verbintenis terstond worden nagekomen en kan terstond nakoming worden gevorderd."</p> <p>art. 6:39</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Is wel een tijd voor de nakoming bepaald, dan wordt vermoed dat dit slechts belet dat eerdere nakoming wordt gevorderd. 2. Betaling vóór de vervaldag geldt niet als onverschuldigd.
<i>Soortverbintenis</i>	<p>Een soortverbintenis is een verbintenis waar het voorwerp van de prestatie alleen naar soort is bepaald (b.v. één ton rogge, een Opel Kadett).</p> <p>(art. 6:28) "Indien de verschuldigde zaak of zaken slechts zijn bepaald naar de soort en binnen de aangeduide soort verschil in kwaliteit bestaat, mag hetgeen de schuldenaar aflevert, niet beneden goede gemiddelde kwaliteit liggen."</p> <p>(art. 6:65) "Wanneer bij een verbintenis tot aflevering van soortzaken de schuldenaar bepaalde, aan de verbintenis beantwoordende zaken voor de aflevering heeft aangewezen en de schuldeiser daarvan heeft verwittigd, dan is hij in geval van verzuim van de schuldeiser nog slechts tot aflevering van deze zaken verplicht. Hij blijft echter bevoegd tot aflevering van andere zaken die aan de verbintenis beantwoorden."</p>
<i>Speciesverbintenis</i>	<p>Een speciesverbintenis is een verbintenis waarbij de te leveren prestatie individueel is bepaald (een Opel Kadett, kenteken 09-KL-76).</p>
<i>Soort- of speciesverbintenis: plaats van aflevering</i>	<p>art. 6:41</p> <p>Indien geen plaats voor de nakoming is bepaald, moet de aflevering van een verschuldigde zaak geschieden:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. in geval van een individueel bepaalde zaak: ter plaatse waar zij zich bij het ontstaan van de verbintenis bevond; b. in geval van een naar de soort bepaalde zaak: ter plaatse waar de schuldenaar zijn beroep of bedrijf uitoefent of, bij gebreke daarvan, zijn woonplaats heeft.
<i>Resultaatsverbintenissen;</i>	<p>Deze termen komen in de wet nergens voor. Het onderscheid</p>

inspanningsverbintenissen

hiertussen is van belang voor de grens tussen overmacht en wanprestatie.

Verbintenissen kunnen slechts ontstaan indien dit uit de wet voortvloeit.

Deze bepaling moet ruim worden opgevat. De wet noemt enkele rechtsfeiten, niet zijnde rechtshandelingen, waaruit verbintenissen kunnen ontstaan, bijvoorbeeld:

1. Onrechtmatige daad
2. Zaakwaarneming
3. Onverschuldigde betaling
4. Ongerechtvaardigde verrijking
5. Alimentatieverplichtingen
6. Rechterlijk dwangsom

Daarnaast ontstaan verbintenissen uit rechtshandelingen. De belangrijkste bron hier is de obligatoire (verbintenisscheppende) overeenkomst: koop, huur, bruikleen, ruil, etc...

Verbintenissen kunnen ook ontstaan uit het stelsel der wet

Arrest Quint-Te Poel (huis gebouwd op grond van broer; ongerechtvaardigde verrijking).

Redelijkheid en billijkheid

art. 6:2

1. Schuldeiser en schuldenaar zijn verplicht zich jegens elkaar te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid.
2. Een tussen hen krachtens wet, gewoonte of rechtshandeling geldende regel is niet van toepassing, voor zover dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn.

Het principe van de redelijkheid en billijkheid is (inmiddels) van toepassing op alle verbintenissen, ongeacht hun ontstaansbron.

Werking van de redelijkheid en billijkheid

1. De aanvullende werking
De eisen van de redelijkheid en billijkheid vullen een bestaande verbintenis aan
2. De derogerende werking
Als de eisen van redelijkheid en billijkheid een bestaande verbintenis geheel of gedeeltelijk opzij zet. Hierbij kan zelfs een dwingende wetsbepaling opzij worden gezet.

De rechter dient met de omstandigheden van het geval rekening te houden.

Natuurlijke verbintenis

art. 6:3

1. Een natuurlijke verbintenis is een rechtens niet-afdwingbare verbintenis.
2. Een natuurlijke verbintenis bestaat:
  - a. wanneer de wet **of een rechtshandeling** aan een verbintenis de afdwingbaarheid onthoudt; [b.v. art. 7A:1825 e.v: gokschulden, of de verbintenis die

overblijft na een verjaring]

- b. wanneer iemand jegens een ander een dringende morele verplichting heeft van zodanige aard dat naleving daarvan, ofschoon rechtens niet afdwingbaar, naar maatschappelijke opvattingen als voldoening van een aan die ander toekomende prestatie moet worden aangemerkt.
[gevolg: die betaling kan niet als onverschuldigde betaling worden teruggevorderd; arrest De Goudse Bouwmeester; arrest Pensioen Reesema]

Op natuurlijke verbintenissen zijn zoveel mogelijk de regels van boek 6 van toepassing.

Omzetting natuurlijke verbintenis in een civiele

(art. 6:5 1^e lid) "Een natuurlijke verbintenis wordt omgezet in een rechtens afdwingbare door een **overeenkomst** van de schuldenaar met de schuldeiser."

DE OVEREENKOMST ALS BRON VAN VERBINTENISSEN

<i>Obligatoire overeenkomst</i>	(art. 6:213 1 ^e lid) "Een overeenkomst in de zin van deze titel is een meerzijdige rechtshandeling, waarbij een of meer partijen jegens een of meer andere een verbintenis aangaan." Andere overeenkomsten uit de wet zijn de goederenrechtelijke overeenkomst, de bewijsovereenkomst en de familierechtelijke overeenkomst (b.v. huwelijk).
<i>Beginselen van het overeenkomstenrecht</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Contractsvrijheid 2. Consensualisme 3. Verbindende kracht
<i>Contractsvrijheid</i>	Men is in het algemeen vrij om overeenkomsten aan te gaan. Deze vrijheid betreft dan: <ol style="list-style-type: none"> 1. De vrijheid om al dan niet te contracteren 2. De vrijheid om met wie men wil te contracteren 3. De vrijheid om de inhoud van de overeenkomst te bepalen
<i>Consensualisme</i>	Het sluiten van een contract is in principe niet aan vormen gebonden.
<i>Verbindende kracht</i>	Ook wel: <i>pacta nuda servanda sunt</i>
<i>Soorten obligatoire overeenkomsten</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Benoemde 2. Onbenoemde 3. Gemengde
<i>Benoemde overeenkomst</i>	Een speciaal type overeenkomst waarvoor in de wet speciale regels zijn gesteld (<i>lex specialis derogat legi generali</i>). Voorbeelden: <ol style="list-style-type: none"> 1. De koopovereenkomst (art. 7:1) 2. De bruikleenovereenkomst (art. 7A:1777) 3. De ruilvereenkomst (art. 7:49) 4. De schenkingsovereenkomst (art. 7A:1703) 5. De huurovereenkomst (art. 7A:1584) 6. De arbeidsovereenkomst (art. 7:610)
<i>Onbenoemde overeenkomst</i>	Voorbeeld: het (inmiddels verboden) opzetcontract.
<i>Gemengde overeenkomst</i>	Voldoet een overeenkomst aan de wettelijke omschrijving van twee of meer benoemde overeenkomsten dan spreken we van een gemengde overeenkomst. (art. 6:215) "Voldoet een overeenkomst aan de omschrijving van twee of meer door de wet geregelde bijzondere soorten van overeenkomsten, dan zijn de voor elk van die soorten gegeven bepalingen naast elkaar op de overeenkomst van toepassing, behoudens voor zover deze bepalingen niet wel verenigbaar zijn of de strekking daarvan in verband

	met de aard van de overeenkomst zich tegen toepassing verzet.”
<i>Consensuele overeenkomst</i>	Van een consensuele overeenkomst is sprake als de enkele wilsovereenkomst tussen partijen, hoe dan ook geuit, voldoende is om een overeenkomst te laten ontstaan. Andere vormen zijn de formele overeenkomst en de reële overeenkomst .
<i>Formele overeenkomst</i>	Bij een formele overeenkomst stelt de wet een vormvereiste voor de geldigheid. Voorbeeld: <ol style="list-style-type: none"> 1. Schenking 2. De gift van hand tot hand 3. Koop onroerende zaak
<i>Reële overeenkomst</i>	Is voor het ontstaan van een overeenkomst naast wilsovereenstemming de overgave van de zaak waarop de overeenkomst betrekking heeft vereist, dan spreken we van een reële overeenkomst. Voorbeeld: de bruikleenovereenkomst . Is niet voldaan aan het realiteitsvereiste (de overhandiging van de zaak) dan is, hoewel er geen sprake is van een reële overeenkomst, toch een onbenoemde overeenkomst ontstaan.
<i>Wederkerige overeenkomst</i>	Een overeenkomst is wederkerig indien door en bij het tot stand komen van de overeenkomst onderling afhankelijke verplichtingen ontstaan van beide partijen jegens elkaar. Beide partijen zijn dan zowel debiteur als crediteur. De overeenkomst heeft een ruilkarakter . Voorbeelden: de koop-, ruil-, huur- en arbeidsovereenkomst. (art. 6:261 1 ^e lid) “Een overeenkomst is wederkerig, indien elk van beide partijen een verbintenis op zich neemt ter verkrijging van de prestatie waartoe de wederpartij zich daartegenover jegens haar verbindt.”
<i>Eenzijdige overeenkomst</i>	Een overeenkomst is eenzijdig indien de ene partij alleen crediteur is en de andere partij alleen debiteur.
<i>Overeenkomsten onder bezwarende titel</i>	Een overeenkomst wordt aangegaan onder bezwarende titel (anders dan om niet) indien de door een der partijen op zich genomen verplichting rechtens verband houdt met een prestatie van de wederpartij.
<i>Overeenkomst om niet</i>	Guess what...
<i>Voorbijgaande overeenkomst</i>	Een voorbijgaande (of aflopende) overeenkomst is een overeenkomst die verbintenissen in het leven roept waarbij de debiteur door één enkele prestatie aan zijn verbintenis kan voldoen en de crediteur recht heeft op één enkele prestatie. Voorbeelden: de koop-, ruil- en schenkingsovereenkomst.
<i>Voortdurende overeenkomst</i>	Een voortdurende (of duurzame) overeenkomst is een overeenkomst waarbij de crediteur recht heeft op opeenvolgende of voortdurende prestaties, en de debiteur verplicht is tot opeenvolgende of voortdurende prestaties. Voorbeelden: de arbeids-, huur- en verzekeringsovereenkomst.
<i>Ontstaansvereisten</i>	De ontstaansvereisten van een overeenkomst zijn die van een geldige rechtshandeling + het vereiste van bepaalbaarheid. In totaal dus: <ol style="list-style-type: none"> 1. Handelingsbekwaamheid (art. 3:32)

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Een op rechtsgevolg gerichte wil die zich heeft geopenbaard door een verklaring 3. Vormvereiste 4. Mag niet in strijd zijn met de wet, de openbare orde en de goede zeden (art. 3:40) 5. Het bepaalbaarheidsvereiste
<i>Aanbod en aanvaarding</i>	Een overeenkomst komt tot stand door een aanbod en de aanvaarding daarvan . Aanbod en aanvaarding moeten dus met elkaar overeenstemmen.
<i>Aanbod</i>	(zie ook art. 6:218 t/m art. 6:223) Een aanbod is een aan de wederpartij gedaan voorstel tot het aangaan van een overeenkomst, welk voorstel zodanig is bepaald dat door aanvaarding onmiddellijk een overeenkomst ontstaat. (art. 6:218) “Een aanbod is geldig, nietig of vernietigbaar overeenkomstig de regels voor meezijdige rechtshandelingen.”
<i>Essentiële elementen</i>	Wil een aanbod een aanbod in juridische zin zijn, dan dient het alle essentiële elementen van een overeenkomst te bevatten. Als een aanbod niet alle essentiële elementen bevat dient het te worden opgevat als een uitnodiging om in onderhandeling te treden (of bijvoorbeeld voor overeenkomsten waarbij de persoon van de gegadigde een belangrijke rol speelt; zie ook arrest Hennis-Hofland).
<i>Herroepbaarheid van een aanbod</i>	art. 6:219 <ol style="list-style-type: none"> 1. Een aanbod kan worden herroepen, tenzij het een termijn voor de aanvaarding inhoudt of de onherroepelijkheid ervan op andere wijze uit het aanbod volgt. [<i>Lindeboom arrest</i>] 2. De herroeping kan slechts geschieden, zolang het aanbod niet is aanvaard en evenmin een mededeling, houdende de aanvaarding is verzonden. Bevat het aanbod de mededeling dat het vrijblijvend wordt gedaan, dan kan de herroeping nog onverwijld na de aanvaarding geschieden. 3. Een beding waarbij één der partijen zich verbindt om, indien de wederpartij dit wenst, met haar een bepaalde overeenkomst te sluiten, geldt als een onherroepelijk aanbod. <p>Een aanbod is onherroepelijk indien dit uit het aanbod blijkt, of bijvoorbeeld omdat de wederpartij nog berekeningen e.d. moet uitvoeren en er van uit moet kunnen gaan dat het aanbod in stand blijft.</p>
<i>Uitloving</i>	art. 6:220 <ol style="list-style-type: none"> 1. Een bij wijze van uitloving voor een bepaalde tijd gedaan aanbod kan wegens gewichtige redenen worden herroepen of gewijzigd. 2. In geval van herroeping of wijziging van een uitloving kan de rechter aan iemand die op grond van de uitloving met de voorbereiding van een gevraagde prestatie is begonnen, een billijke schadeloosstelling toekennen. <p>Voorbeelden van uitloving: toezegging van beloning voor de vinder van</p>

een zaak, of uitloven van prijzen bij sportwedstrijden.

Verval van een aanbod

- 1) Herroeping
- 2) Door tijdsverloop
- 3) art. 6:221

art. 6:221

1. Een mondeling aanbod vervalt, wanneer het niet onmiddellijk wordt aanvaard, een schriftelijk aanbod, wanneer het niet binnen een redelijke tijd wordt aanvaard.
2. Een aanbod vervalt, doordat het wordt verworpen.

Stemt een aanvaarding inhoudelijk niet overeen met het aanbod dan moet het aanbod als verworpen worden beschouwd:

(art. 6:225 1^e lid) "Een aanvaarding die van het aanbod afwijkt, geldt als een nieuw aanbod en als een verwerping van het oorspronkelijke."

Het moment waarop de overeenkomst tot stand komt

Een aanvaarding is, net als een aanbod, een rechtshandeling. Hier geldt dus weer de ontvangsttheorie.

Bepaalbaarheid

(art. 6:227) "De verbintenissen die partijen op zich nemen, moeten bepaalbaar zijn."

Een verbintenis is bepaalbaar wanneer de vaststelling naar van te voren vaststaande criteria kan geschieden.

DE INHOUD VAN DE OVEREENKOMST

*De gevolgen
(inhoud) van een
overeenkomst*

1. De gevolgen die door partijen zijn overeengekomen
2. De gevolgen die uit de wet voortvloeien
3. De gevolgen die uit de gewoonte voortvloeien
4. De gevolgen die uit de eisen van redelijkheid en billijkheid voortvloeien.

*Uitleggen van de
overeenkomst*

Het uitleggen van overeenkomsten is geheel aan rechtspraak en wetenschap overgelaten.

Aanvulling

Praktisch is het uitgesloten dat bij het aangaan van de meest voorkomende overeenkomsten de contractanten hun rechtsverhouding volledig regelen.

*Aanvulling uit de
wet*

1. Benoemde overeenkomsten
2. Regelend/aanvullend/dwingend recht

*Aanvulling uit de
gewoonte*

In de jurisprudentie zijn het voornamelijk gewoonten in een bepaalde tak van handel, industrie, nijverheid en beroep die men aantreft.

Een gewoonte kan evenals de wet verbintenissen vestigen tussen partijen, onverschillig of deze met de gewoonte bekend waren. Voorwaarde is wel dat de partijen tot de kring behoren waarbinnen de gewoonte wordt gevolgd.

*Aanvulling uit
redelijkheid en
billijkheid*

(art. 6:2 en art. 6:248) Eisen van redelijkheid en billijkheid zijn van toepassing op verbintenissen en overeenkomsten: aanvullende, derogerende en beperkende werking.

HET BEGINSEL DAT ALLEEN PARTIJEN GERECHTIGD EN GEBONDEN ZIJN UIT OVEREENKOMST; UITZONDERINGEN

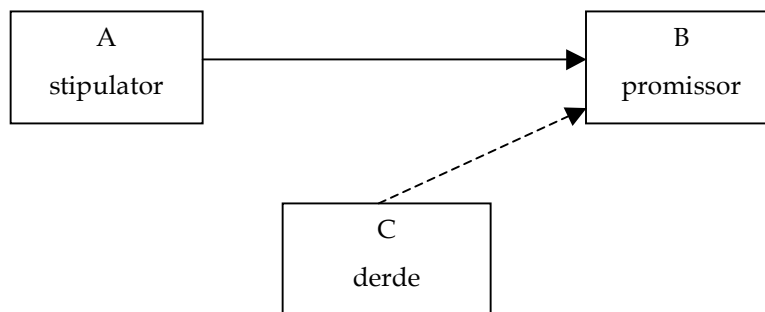
Let op In het BW is geen artikel opgenomen waarin uitdrukkelijk is bepaald dat de rechtsgevolgen van een overeenkomst alleen gelden voor de partijen die de betreffende overeenkomst hebben gesloten!

Derdenbeding art. 6:253

1. Een overeenkomst schept voor een derde het recht een prestatie van een der partijen te vorderen of op andere wijze jegens een van hen een beroep op de overeenkomst te doen, indien de overeenkomst een beding van die strekking inhoudt en de derde dit beding aanvaardt.
2. Tot de aanvaarding kan het beding door degene die het heeft gemaakt, worden herroepen.
3. Een aanvaarding of herroeping van het beding geschiedt door een verklaring, gericht tot een van de beide andere betrokkenen.
4. Is het beding onherroepelijk en jegens de derde om niet gemaakt, dan geldt het als aanvaard, indien het ter kennis van de derde is gekomen en door deze niet onverwijld is afgewezen.

Stipulator, promissor, derde

Degene (A) die ten behoeve van de derde (C) een eigen recht bedingt noemen we de stipulator ("stipulare" is Latijn voor "bedingen"). Degene (B) die zich verbindt tot het leveren van een prestatie jegens de derde wordt aangeduid als promissor ("promittere" is Latijn voor "beloven").

Wanneer ontstaat het recht van de derde

Het recht van de derde om een prestatie te vorderen van een van de partijen ontstaat pas op het moment dat hij het derdenbeding heeft aanvaard. Die mededeling kan vormvrij geschieden en kan zowel aan de promissor als de stipulator zijn gericht.

art. 6:254

1. Nadat de derde het beding heeft aanvaard, geldt hij als partij bij de overeenkomst.
2. Hij kan, indien dit met de strekking van het beding in

overeenstemming is, daaraan ook rechten ontleen over de periode vóór de aanvaarding.

*Herroeping
derdenbeding*

(art. 6:253 2^e lid) “Tot de aanvaarding kan het beding door degene die het heeft gemaakt, worden herroepen.”

*Kwalitatieve
rechten*

(art. 6:251 1^e lid) “Staat een uit een overeenkomst voortvloeiende, voor overgang vatbaar recht in een zodanig verband met een aan de schuldeiser toebehorend goed, dat hij bij dat recht slechts belang heeft, zolang hij het goed behoudt, dan gaat dat recht over op degene die dat goed onder bijzondere titel verkrijgt.”

Oftewel: degene die een goed onder bijzondere titel verkrijgt, verkrijgt ook bepaalde rechten die de vervreemder had, als

1. Het een recht is dat voortvloeit uit een overeenkomst
2. Het een recht is dat voor overgang vatbaar is
3. Het een recht is dat zodanig met een goed is verbonden dat men slechts belang heeft bij dat recht zolang men het goed behoudt.

*Kwalitatief recht en
tegenprestatie*

(art. 6:251 2^e lid) “Is voor het recht een tegenprestatie overeengekomen, dan gaat de verplichting tot het verrichten van die tegenprestatie mede over, voor zover deze betrekking heeft op de periode na de overgang. De vervreemder blijft naast de verkrijger jegens de wederpartij aansprakelijk, behoudens voor zover deze zich na de overgang in geval van uitblijven van de tegenprestatie van haar verbintenis kan bevrijden door ontbinding of beëindiging van de overeenkomst.”

Het laatste (onderstreepte) gedeelte komt er op neer dat als na de overgang van het goed de verkrijger in gebreke blijft bij het verrichten van de tegenprestatie en de wederpartij kan zich van de verbintenis bevrijden door de overeenkomst te ontbinden dat de vervreemder niet meer aansprakelijk is voor de tegenprestatie. De wederpartij kan dan zich van het kwalitatief recht bevrijden door de overeenkomst te ontbinden.

*Het niet
aanvaarden van
een kwalitatief
recht*

(art. 6:251 4^e lid) “Uit de rechtshandeling waarbij het goed wordt overgedragen, kan voortvloeien dat geen overgang plaatsvindt.”

Bij de leveringshandeling van het goed kunnen vervreemder en verkrijger dus overeenkomen dat een met het goed verbonden recht niet op de verkrijger overgaat.

*Kwalitatieve
verplichting*

(art. 6:252 1^e lid) “Bij een overeenkomst kan worden bedongen dat de verplichting van een der partijen om **iets te dulden of niet te doen** ten aanzien van een haar toebehorend **registergoed**, zal overgaan op degenen die het goed onder bijzondere titel zullen verkrijgen, en dat mede gebonden zullen zijn degenen die van de rechthebbende een recht tot gebruik van het goed zullen verkrijgen.”

De vereisten voor de overgang van een verplichting en dus de vereisten voor een kwalitatieve verplichting kunnen we uit de geciteerde wetsbepaling halen:

1. Er moet een overeenkomst zijn
2. Er moet een registergoed zijn
3. Er moet sprake zijn van een dulden of niet-doen met betrekking tot

dat registergoed.

Gebruiksgerechtigden (b.v. huurder) zijn ook gebonden!

*Kwalitatieve
verplichting in
notariële akte*

(art. 6:252 2^e lid) “Voor de werking van het in lid 1 bedoelde beding is vereist dat van de overeenkomst tussen partijen een notariële akte wordt opgemaakt, gevolgd door inschrijving daarvan in de openbare registers. Degene jegens wie de verplichting bestaat, waarop het beding betrekking heeft, moet in de akte ter zake van de inschrijving woonplaats kiezen in Nederland.”

Tegenprestatie

(art. 6:252 4^e lid) “Is voor de verplichting een tegenprestatie overeengekomen, dan gaat bij de overgang van de verplichting het recht op de tegenprestatie mee over, voor zover deze betrekking heeft op de periode na de overgang en ook het beding omtrent deze tegenprestatie in de registers ingeschreven is.”

NAKOMING, RECHTEN CREDITEUR BIJ NIET-NAKOMING, SCHADEVERGOEDING

<i>Nakoming, voldoening</i>	Een verbintenis moet worden nagekomen. Voor de term “nakoming” gebruiken we ook wel “voldoening”.
<i>Betaling</i>	De wet hanteert ook de term “betaling”. Deze term heeft echter een ruimere betekenis. Betaling omvat namelijk iedere prestatie, ongeacht of daarmee aan een bestaande verbintenis wordt voldaan (b.v. onverschuldigde betaling).
<i>Wat is het gevolg van nakoming</i>	Het gevolg van nakoming is in de regel dat de verbintenis tenietgaat (op deze regel bestaat een uitzondering: subrogatie).
<i>Wie kan er nakomen?</i>	art. 6:30 <ol style="list-style-type: none"> 1. Een verbintenis kan door een ander dan de schuldenaar worden nagekomen, tenzij haar inhoud of strekking zich daartegen verzet. 2. De schuldeiser komt niet in verzuim, indien hij een door een derde aangeboden voldoening weigert met goedvinden van de schuldenaar. <p>Indien een derde nakomt moet hij het oogmerk hebben de verbintenis van de schuldenaar te voldoen. Verder kan bijvoorbeeld de schuldenaar er belang bij hebben om zelf de verbintenis na te komen (b.v. publiciteitsredenen, of om in oefening te blijven).</p>
<i>Aan wie moet “betaald” worden?</i>	In eerste instantie dient betaald te worden aan de schuldeiser. Andere mogelijkheden zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. Aan de gevolmachtigde van de schuldeiser (art. 3:60 e.v.) 2. Een andere derde, waarbij de betaling toch geldig is
<i>Betaling aan een andere derde</i>	(art. 6:32) “Betaling aan een ander dan de schuldeiser of dan degene die met hem of in zijn plaats bevoegd is haar te ontvangen, bevrijdt de schuldenaar, voor zover degene aan wie betaald moest worden de betaling heeft bekrachtigd of erdoor is gebaat.” art. 6:34 <ol style="list-style-type: none"> 1. De schuldenaar die heeft betaald aan iemand die niet bevoegd was de betaling te ontvangen, kan aan degene aan wie betaald moest worden, tegenwerpen dat hij bevrijdend heeft betaald, indien hij op redelijke gronden heeft aangenomen dat de ontvanger der betaling als schuldeiser tot de prestatie gerechtigd was of dat uit anderen hoofde aan hem moest worden betaald. 2. Indien iemand zijn recht om betaling te vorderen verliest, in dier voege dat het met terugwerkende kracht aan een ander toekomt, kan de schuldenaar een inmiddels gedane betaling aan die ander tegenwerpen, tenzij hetgeen hij omtrent dit verlies kon voorzien, hem van de betaling had behoren te weerhouden.
<i>De ware crediteur</i>	In het geval er onterecht aan een derde is betaald door een betaler te goeder trouw die redelijke gronden had om aan te nemen dat de derde gerechtigd

<i>heeft verhaal</i>	was om de betaling in ontvangst te nemen, heeft de schuldeiser verhaal op de derde (die onterecht de betaling heeft ontvangen).
<i>Waar moet betaald worden?</i>	<p>art. 6:41</p> <p>Indien geen plaats voor de nakoming is bepaald, moet de aflevering van een verschuldigde zaak geschieden:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. in geval van een individueel bepaalde zaak: ter plaatse waar zij zich bij het ontstaan van de verbintenis bevond; b. in geval van een naar de soort bepaalde zaak: ter plaatse waar de schuldenaar zijn beroep of bedrijf uitoefent of, bij gebreke daarvan, zijn woonplaats heeft. <p>Oftewel, hier is sprake van een haalschuld.</p>
<i>Het recht op nakoming</i>	(art. 3:296 1 ^e lid) "Tenzij uit de wet, uit de aard der verplichting of uit een rechtshandeling anders volgt, wordt hij die jegens een ander verplicht is iets te geven, te doen of na te laten, daartoe door de rechter, op vordering van de gerechtigde, veroordeeld."
<i>Reële executie</i>	Het vonnis van de rechter levert een executoriale titel op voor een reële executie. Reële executie is de tenuitvoerlegging van een veroordelend vonnis op een wijze die aan de eiser daadwerkelijk verschaft waarop hij recht heeft.
<i>Directe reële executie</i>	Bij directe reële executie wordt het vonnis geëffectueerd buiten de persoon van de veroordeelde om. Afhankelijk van het soort verplichting kan dit als volgt:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een verplichting om een zaak te geven (491 e.v. Rv) De veroordeling kan met de sterke arm (deurwaarder, politie) ten uitvoer worden gelegd. 2. Een verplichting om een geldsom te geven (439 e.v. Rv) Executie door middel van executoriaal beslag 3. Een verplichting tot een feitelijk doen of laten (art. 3:299) Na de veroordeling kan de schuldeiser een machtiging vorderen (bij de rechter) om het doen/laten zelf te (doen) bewerkstelligen. De kosten daarvan komen voor de schuldenaar. 4. Een verplichting tot het verrichten van een rechtshandeling (art. 3:300 en art. 3:301) (stof beperkt zich tot levering van een registergoed) De rechter kan dan een uitspraak doen en bepalen dat zijn uitspraak in de plaats komt van de akte van levering.
<i>Indirecte middelen van executie</i>	<p>Het gaat hier om "prikkel" tot nakoming, in de hoop dat de schuldenaar vanzelf wel gaat presteren. Het gaat hier om lijfswang, gijzeling en de dwangsom. Lijfswang en gijzeling worden zelden meer toegepast.</p> <p>Een dwangsom kan alleen worden verbonden aan een veroordeling tot iets anders dan de betaling van een geldsom.</p>
<i>Niet-nakoming; schadevergoeding</i>	<p>Naast het vorderen van nakoming kan de crediteur als reactie op niet-nakoming een schadevergoeding vorderen.</p> <p>art. 6:74</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Iedere tekortkoming in de nakoming van een verbintenis verplicht de schuldenaar de schade die de schuldeiser daardoor lijdt te

	vergoeden, tenzij de tekortkoming de schuldenaar niet kan worden toegerekend.
	2. Voor zover nakoming niet reeds blijvend onmogelijk is, vindt lid 1 slechts toepassing met inachtneming van hetgeen is bepaald in de tweede paragraaf betreffende het verzuim van de schuldenaar.
<i>Tekortkoming</i>	De term "tekortkoming" in de nakoming van een verbintenis heeft een ruime neutrale betekenis: zij is niet ethisch of moreel gekleurd: <ol style="list-style-type: none"> 1. Niet presteren 2. Niet tijdig presteren 3. Niet behoorlijk presteren <p>En dan met betrekking tot de nakoming:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prestatie is nog mogelijk 2. Prestatie is tijdelijk onmogelijk 3. Prestatie is blijvend onmogelijk
<i>Opeisbaarheid</i>	(art. 6:38) "Indien geen tijd voor de nakoming is bepaald, kan de verbintenis terstond worden nagekomen en kan terstond nakoming worden gevorderd." <p>Er dient echter wel een termijn te worden gegund die redelijkerwijs nodig is om de prestatie te vervullen.</p>
<i>Toerekenbaarheid</i>	We moeten een onderscheid maken tussen een tekortkoming die toerekenbaar is (wanprestatie) en een tekortkoming die niet toerekenbaar is (overmacht). <p>(art. 6:75) "Een tekortkoming kan de schuldenaar niet worden toegerekend, indien zij niet is te wijten aan zijn schuld, noch krachtens wet, rechtshandeling of in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt."</p> <p>Indien de tekortkoming aan de debiteur kan worden toegerekend dient de schade te worden vergoed.</p>
<i>Toerekenbaarheid krachtens de wet</i>	(art. 6:76) "Maakt de schuldenaar bij de uitvoering van een verbintenis gebruik van de hulp van andere personen, dan is hij voor hun gedragingen op gelijke wijze als voor eigen gedragingen aansprakelijk." <p>(art. 6:77) "Wordt bij de uitvoering van een verbintenis gebruik gemaakt van een zaak die daartoe ongeschikt is, dan wordt de tekortkoming die daardoor ontstaat de schuldenaar toegerekend, tenzij dit, gelet op inhoud en strekking van de rechtshandeling waaruit de verbintenis voortspuit, de in het verkeer geldende opvattingen en de overige omstandigheden van het geval, onredelijk zou zijn."</p>
<i>Toerekenbaarheid krachtens rechtshandeling</i>	Debiteur en crediteur kunnen (tot op zekere hoogte) in een overeenkomst opnemen in welke gevallen er toerekenbaarheid aan de debiteur.
<i>Schade</i>	Voor de vestiging van aansprakelijkheid van de debiteur voor de schade is voldoende dat er enigerlei nadeel is of zal worden geleden.
<i>Causaal verband</i>	Er moet sprake zijn van causaal verband tussen de tekortkoming en de

	schade (art. 6:74 “ daardoor ”).
<i>Conditio sine qua non</i>	Zou de schade zijn uitgebleven als er niet zou zijn tekortgeschoten?
<i>Vereiste voor geslaagde vordering tot schadevergoeding op grond van art. 6:74</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toerekenbare tekortkoming (toerekenbaar op basis van schuld, wet, verkeersopvatting, rechtshandeling). 2. Schade 3. Causaal verband (conditio sine qua non)
<i>Absolute onmogelijkheid</i>	Nakoming is absoluut niet meer mogelijk.
<i>Relatieve onmogelijkheid</i>	<p>Nakoming is nog wel mogelijk, maar kan eigenlijk niet meer van de debiteur worden vereist (overtreding wettelijk voorschrift, gevaar voor gezondheid e.d.)</p> <p>Relatieve onmogelijkheid is voldoende!</p>
<i>Blijvend karakter</i>	De onmogelijkheid moet een blijvend karakter hebben. Van een blijvende onmogelijkheid is sprake als de onmogelijkheid een definitief karakter draagt, in die zin dat de tekortkoming ook niet meer door een latere nakoming kan worden geheeld.
<i>Verzuim</i>	<p>art. 6:81</p> <p>De schuldenaar is in verzuim gedurende de tijd dat de prestatie uitblijft nadat zij opeisbaar is geworden en aan de eisen van de artikelen 82 en 83 is voldaan, behalve voor zover de vertraging hem niet kan worden toegerekend of nakoming reeds blijvend onmogelijk is.</p> <p>art. 6:82</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het verzuim treedt in, wanneer de schuldenaar in gebreke wordt gesteld bij een schriftelijke aanmaning waarbij hem een redelijke termijn voor de nakoming wordt gesteld, en nakoming binnen deze termijn uitblijft. 2. Indien de schuldenaar tijdelijk niet kan nakomen of uit zijn houding blijkt dat aanmaning nutteloos zou zijn, kan de ingebrekestelling plaatsvinden door een schriftelijke mededeling waaruit blijkt dat hij voor het uitblijven van de nakoming aansprakelijk wordt gesteld.
<i>Het intreden van verzuim</i>	<p>Vereisten voor het intreden van verzuim:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De prestatie is opeisbaar 2. De prestatie blijft uit 3. De vertraging is toerekenbaar 4. Er is een ingebrekestelling geweest (behoudens de in art. 6:83 opgesomde uitzonderingen)
<i>Ingebrekestelling</i>	<p>De vorm van een ingebrekestelling is een geschrift (brief, telegram, gerechtelijk exploit). De ingebrekestelling moet behelzen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een aanmaning om een gespecificeerde verbintenis alsnog na te komen. 2. Een (redelijke) termijnstelling

<i>Ingebrekestelling zonder aanmaning en termijnstelling</i>	<p>3. Een aansprakelijkheidsstelling (zie ook: art. 6:82 2^e lid) Dit kan als:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De schuldenaar tijdelijk niet kan nakomen (is op vakantie naar Australië) 2. Uit de houding van de debiteur blijkt dat aanmaning nutteloos zou zijn.
<i>Verzuim zonder ingebrekestelling</i>	<p>art. 6:83 Het verzuim treedt zonder ingebrekestelling in:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. wanneer een voor de voldoening bepaalde termijn verstrijkt zonder dat de verbintenis is nagekomen, tenzij blijkt dat de termijn een andere strekking heeft. b. wanneer de verbintenis voortvloeit uit onrechtmatige daad of strekt tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 74 lid 1 en de verbintenis niet terstond wordt nagekomen; c. wanneer de schuldeiser uit een mededeling van de schuldenaar moet afleiden dat deze in de nakoming van de verbintenis zal tekortschieten.
<i>Vervangende schadevergoeding</i>	<p>Is er sprake van een blijvende onmogelijkheid in de nakoming, dan heeft de crediteur (als aan de vereisten van art. 6:74 is voldaan) direct recht op zowel vervangende als aanvullende schadevergoeding.</p> <p>Is nakoming niet blijvend onmogelijk dan ontstaat het recht op schadevergoeding niet zonder meer: de debiteur moet tevens in verzuim zijn.</p> <p>(art. 6:87 1^e lid) “Voor zover nakoming niet reeds blijvend onmogelijk is, wordt de verbintenis omgezet in een tot vervangende schadevergoeding, wanneer de schuldenaar in verzuim is en de schuldeiser hem schriftelijk mededeelt dat hij schadevergoeding in plaats van nakoming vordert.”</p>
<i>Aanvullende schadevergoeding</i>	<p>Voor het recht op aanvullende schadevergoeding is geen nadere verklaring nodig. De schade die het gevolg is van het feit dat behoorlijke nakoming niet heeft plaatsgevonden is van rechtswege gekoppeld aan het verzuim.</p>
<i>Ontbinding</i>	<p>Een andere mogelijkheid van de crediteur (alleen in het geval van wederkerige overeenkomsten) is de ontbinding.</p> <p>art. 6:265</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Iedere tekortkoming van een partij in de nakoming van een van haar verbintenissen geeft aan de wederpartij de bevoegdheid om de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te ontbinden, tenzij de tekortkoming, gezien haar bijzondere aard of geringe betekenis, deze ontbinding met haar gevolgen niet rechtvaardigt. 2. Voor zover nakoming niet blijvend of tijdelijk onmogelijk is, ontstaat de bevoegdheid tot ontbinding pas, wanneer de schuldenaar in verzuim is.
<i>Vereisten voor ontbinding</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er moet sprake zijn van een wederkerige overeenkomst 2. Er moet sprake zijn van een tekortkoming 3. De tekortkoming moet de ontbinding en haar gevolgen

rechtvaardigen

Let op: De wet maakt geen onderscheid tussen toerekenbare en niet-toerekenbare tekortkoming (in het geval van ontbinding)!!!

Ontbinding en verzuim

We kunnen uit art. 6:265 halen dat in het geval van tijdelijke onmogelijkheid tot nakoming de debiteur niet in verzuim hoeft te zijn!

Wijzen van ontbinding

(zie art. 6:267) De ontbinding kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke verklaring van de daartoe gerechtigde of door een rechterlijke uitspraak.

Gedeeltelijke ontbinding

Gedeeltelijke ontbinding is ook mogelijk, maar wordt in de cursus niet verder behandeld.

Ontbinding werkt ex nunc!!!

(art. 6:269) "De ontbinding heeft geen terugwerkende kracht, behoudens dat een aanbod tot nakoming, gedaan nadat de ontbinding is gevorderd, geen werking heeft, indien de ontbinding wordt uitgesproken."

(art. 6:271) "Een ontbinding bevrijdt de partijen van de daardoor getroffen verbintenissen. Voor zover deze reeds zijn nagekomen, blijft de rechtsgrond voor deze nakoming in stand, maar ontstaat voor partijen een verbintenis tot ongedaanmaking van de reeds door hen ontvangen prestaties."

Overzicht van de verschillende mogelijkheden van de crediteur bij toerekenbare niet-nakoming

Aard van de tekortkoming vordering	Nakoming is blijvend onmogelijk	Nakoming is tijdelijk onmogelijk	Nakoming is nog mogelijk
Nakoming	Feitelijk uitgesloten.	Tijdelijk uitgesloten. Zodra nakoming weer mogelijk is kan het van de debiteur worden gevorderd.	art. 3:296 e.v.
Schadevergoeding	art. 6:74; geen verzuim nodig	art. 6:74 mits in verzuim; art. 6:82 2 ^e lid van toepassing. Ingebrekestelling door aansprakelijkstelling is voldoende.	art. 6:74 mits in verzuim
Ontbinding	art. 6:265; geen verzuim nodig	art. 6:265; geen verzuim nodig	art. 6:265 mits in verzuim

Overmacht

(zie ook art. 6:75 e.v.) De crediteur die geen nakoming ontvangt vanwege overmacht kan in het algemeen geen nakoming eisen. Evenmin kan hij schadevergoeding eisen. De crediteur kan de overeenkomst wel ontbinden zonder verzuim.

VERBINTENISSEN UIT DE WET, EN MET NAME DE ONRECHTMATIGE DAAD

Verbindenissen op grond van de wet Er zijn talloze rechtsfeiten, niet zijnde rechtshandelingen, waaraan de wet het ontstaan van een verbintenis vastknoopt.

ONRECHTMATIGE DAAD

<i>Onrechtmatige daad</i>	art. 6:162 <ol style="list-style-type: none"> 1. Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden. 2. Als onrechtmatige daad worden aangemerkt een inbreuk op een recht en een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, een en ander behoudens de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond. 3. Een onrechtmatige daad kan aan de dader worden toegerekend, indien zij te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.
<i>Daad</i>	Hieronder valt zowel een doen, als een laten, leidende tot: <ol style="list-style-type: none"> 1. Een inbreuk op een recht 2. Strijd met een wettelijke plicht 3. Strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt.
<i>Inbreuk op een recht</i>	De wet duidt hier op subjectieve rechten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Persoonlijkheidsrechten 2. (Absolute) vermogensrechten Inbreuk op relatieve rechten leveren meestal wanprestatie op, en geen onrechtmatige daad!
<i>Strijd met een wettelijke plicht</i>	De aard van het voorschrift waarin de plicht werd gecreëerd of omschreven is in beginsel irrelevant: burgerlijk recht, strafrecht, bestuursrecht, wet in formele zin, wet in materiële zin. Iedere plicht, omschreven in een algemeen verbindend voorschrift dat bindt uit hoofde van vaststelling door de algemene Nederlandse wetgever of een daartoe bevoegd overheidsorgaan is een wettelijke plicht in de zin van de onderhavige bepaling.
<i>Strijd met ongeschreven recht</i>	Tot 1919: enge leer met betrekking tot onrechtmatige daad. Daarna: Lindenbaum-Cohen. (de term "goede zeden" wordt niet meer gehanteerd, maar wordt

	door de rechter identiek geacht met de term “hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt”)
<i>Arrest Hulschbosch-Broen c.s. (taxusstruik)</i>	De maatschappelijk betamelijke zorgvuldigheid gaat niet zo ver dat degene die een plant of struik, waarvan hij de giftigheid niet kent en ook niet behoeft te kennen, onder zich heeft, verplicht zou zijn om deze plant of struik op zodanige wijze onder zich te houden dat zij geen gevaar kan opleveren, tenzij hem na onderzoek is gebleken dat de plant of struik gevaarlijk is.
<i>Rechtvaardigingsgrond</i>	De aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond heft de onrechtmatigheid van de daad op: <ol style="list-style-type: none"> 1. Overmacht 2. Noodweer 3. Wettelijk voorschrift 4. Bevoegd gegeven ambtelijk bevel (dit zijn ook de rechtvaardigingsgronden van artt. 40 t/m 43 Sr).
<i>Relativiteitsbeginsel</i>	(art. 6:163) “Geen verplichting tot schadevergoeding bestaat, wanneer de geschonden norm niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals de benadeelde die heeft geleden.” De bedoeling van dit artikel is om te voorkomen dat er een te uitgebreide aansprakelijkheid zou ontstaan voor aan derden toegebrachte schade. Voorbeelden: <ol style="list-style-type: none"> 1. Fam. Vonk, brandstichting door Mw. Vonk is niet onrechtmatig jegens de verzekeringsmaatschappij. 2. Illegale arts, gevestigde artsen zien hun praktijk krimpen, maar ontlene daaraan geen actie jegens de illegale arts aangezien de geschonden norm strekt tot bescherming van de volksgezondheid en niet tot het materiële belang van artsen. 3. Gemeente verwaarloost wegenonderhoud en handelt in strijd met de wegenwet en de gemeentewet (zorg voor de openbare weg). Een gewonde weggebruiker ontleent echter niet daaraan een vordering tot schadevergoeding.
<i>Toerekenbaarheid</i>	Om aansprakelijk te zijn uit onrechtmatige daad dient de daad toerekenbaar te zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. De daad is te wijten aan de schuld van de pleger 2. De daad is te wijten aan een oorzaak welke krachtens de wet voor rekening van de pleger komt 3. De daad is te wijten aan een oorzaak welke krachtens de verkeersopvattingen voor rekening van de pleger komt
<i>Schuld</i>	Wanneer aan iemand een verwijt kan worden gemaakt van het plaatsvinden van een gebeurtenis die schade of onlustgevoelens teweegbrengt zegt men dat hij de schuld daarvan is of dat die nadelige gevolgen door zijn schuld zijn veroorzaakt. Het gaat hier om morele en psychische verantwoordelijkheid voor de nadelige

gevolgen van verkeerd handelen. Dit veronderstelt dat hij de daad achterwege had kunnen laten, teneinde het intreden van nadelige gevolgen te voorkomen.

Schuld in subjectieve zin

Het schuldvereiste moet in subjectieve zin worden opgevat: Kan de dader, rekening houdend met zijn eventuele onvolmaaktheden, de onrechtmatige daad worden verweten?

Toerekening zonder verwijt

Een daad kan ook aan de dader worden toegerekend zonder dat aan de dader een verwijt van zijn daad valt te maken. Bijvoorbeeld:

art. 6:165

1. De omstandigheid dat een als een doen te beschouwen gedraging van een persoon van veertien jaren of ouder verricht is onder invloed van een geestelijke of lichamelijke tekortkoming, is geen beletsel haar als een onrechtmatige daad aan de dader toe te rekenen.
2. Is jegens de benadeelde tevens een derde wegens onvoldoende toezicht aansprakelijk, dan is deze derde jegens de dader verplicht tot bijdragen in de schadevergoeding voor het gehele bedrag van zijn aansprakelijkheid jegens de benadeelde.

Let op: een geestelijke of lichamelijke tekortkoming staat dus een toerekening niet in de weg (voorbeeld: hersenbloeding/auto-ongeluk).

Toerekening aan minderjarigen < 14 jaar

(art. 6:164) "Een gedraging van een kind dat de leeftijd van veertien jaren nog niet heeft bereikt, kan aan hem niet als een onrechtmatige daad worden toegerekend."

Maar eventueel wel kwalitatieve aansprakelijkheid op basis van art. 6:169 (zie hieronder).

Toerekening volgens verkeersopvattingen

Bijvoorbeeld onervaren arts/automobilist, toch toerekenbaar.

Schuld vs. aansprakelijkheid

Onder het BW kan een pleger van een onrechtmatige daad (dus) aansprakelijk zijn, ook al heeft hij geen schuld ofwel kan hem van die onrechtmatige daad geen verwijt worden gemaakt.

Kwalitatieve aansprakelijkheid

We spreken van kwalitatieve aansprakelijkheid als men aansprakelijk wordt gesteld in een hoedanigheid als bijvoorbeeld eigenaar, wettelijk vertegenwoordiger of werkgever.

Aansprakelijkheid van ouders of voogden voor kinderen

art. 6:169

1. Voor schade aan een derde toegebracht door een als een **doen** te beschouwen gedraging van een kind dat nog niet de leeftijd van **veertien** jaren heeft bereikt en aan wie deze gedraging als een onrechtmatige daad zou kunnen worden toegerekend als zijn leeftijd daaraan niet in de weg zou staan, is degene die het ouderlijk gezag of de voogdij over het kind uitoefent, aansprakelijk.
2. Voor schade, aan een derde toegebracht door een fout van een kind dat de leeftijd van **veertien jaren al wel maar die van**

zestien jaren nog niet heeft bereikt, is degene die het ouderlijk gezag of de voogdij over het kind uitoefent, aansprakelijk, tenzij hem niet kan worden verweten dat hij de gedraging van het kind niet heeft belet.

Lid 1 bevat dus een risico-aansprakelijkheid; lid 2 beschrijft een schuld-aansprakelijkheid (disculpatie mogelijk).

Kinderen van 16 jaar en ouder

Kinderen van 16 jaar en ouder zijn dus zelf aansprakelijk voor de gevolgen van onrechtmatig handelen. De ouders zijn **niet** medeaansprakelijk!

Aansprakelijkheid van werkgevers voor werknemers

art. 6:170

1. Voor schade, aan een derde toegebracht door een fout van een ondergeschikte, is degene in wiens dienst de ondergeschikte zijn taak vervult aansprakelijk, indien de kans op de fout door de opdracht tot het verrichten van deze taak is vergroot en degene in wiens dienst hij stond, uit hoofde van hun desbetreffende rechtsbetrekking zeggenschap had over de gedragingen waarin de fout was gelegen.
2. Stond de ondergeschikte in dienst van een natuurlijke persoon en was hij niet werkzaam voor een beroep of bedrijf van deze persoon, dan is deze slechts aansprakelijk, indien de ondergeschikte bij het begaan van de fout handelde ter vervulling van de hem opgedragen taak.
3. Zijn de ondergeschikte en degene in wiens dienst hij stond, beiden voor de schade aansprakelijk, dan behoeft de ondergeschikte in hun onderlinge verhouding niet in de schadevergoeding bij te dragen, tenzij de schade een gevolg is van zijn opzet of bewuste roekeloosheid. Uit de omstandigheden van het geval, mede gelet op de aard van hun verhouding, kan anders voortvloeien dan in de vorige zin is bepaald.

Hier is dus sprake van kwalitatieve aansprakelijkheid en van risico-aansprakelijkheid.

Vereisten voor aansprakelijkheid

1. Het moet een ondergeschikte betreffen (dit dient ruim te worden opgevat; dus arbeidsovereenkomst, maar waarschijnlijk ook onderaanneming)
2. Het moet betreffen een fout van een ondergeschikte (fout == een aan de dader toe te rekenen onrechtmatige daad)
3. De kans op de fout dient door de opdracht tot het verrichten van deze taak te zijn vergroot en degene in wiens dienst de ondergeschikte staat heeft uit hoofde van hun betreffende rechtsbetrekking zeggenschap over de gedraging waarin de fout is gelegen.

Aansprakelijkheid voor opstallen

art. 6:174

1. De bezitter van een opstal die niet voldoet aan de eisen die men daaraan in de gegeven omstandigheden mag stellen, en daardoor gevaar voor personen of zaken oplevert, is, wanneer dit gevaar zich verwezenlijkt, aansprakelijk, tenzij

aansprakelijkheid op grond van de vorige afdeling zou hebben ontbroken indien hij dit gevaar op het tijdstip van het ontstaan ervan zou hebben gekend.

2. Bij erfpacht rust de aansprakelijkheid op de bezitter van het erfpachtsrecht. Bij openbare wegen rust zij op het overheidslichaam dat moet zorgen dat de weg in goede staat verkeert, bij leidingen op de leidingbeheerder, behalve voor zover de leiding zich bevindt in een gebouw of werk en strekt tot toevoer of afvoer ten behoeve van dat gebouw of werk.
3. Bij ondergrondse werken rust de aansprakelijkheid op degene die op het moment van het bekend worden van de schade het werk in de uitoefening van zijn bedrijf gebruikt. Indien na het bekend worden van de schade een ander gebruiker wordt, blijft de aansprakelijkheid rusten op degene die ten tijde van dit bekend worden gebruiker was. Indien de schade is bekend geworden na beëindiging van het gebruik van het ondergrondse werk, rust de aansprakelijkheid op degene die de laatste gebruiker was.
4. Onder opstal in dit artikel worden verstaan gebouwen en werken, die duurzaam met de grond zijn verenigd, hetzij rechtstreeks, hetzij door vereniging met andere gebouwen of werken.
5. Degene die in de openbare registers als eigenaar van de opstal of van de grond staat ingeschreven, wordt vermoed de bezitter van de opstal te zijn.
6. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder openbare weg mede begrepen het weglichaam, alsmede de weguitrusting.

Hier wordt dus een risico-aansprakelijkheid gevestigd de bezitter van een opstal.

Vereisten

1. De opstal voldoet niet aan de eisen die men daarin in de gegeven omstandigheden mag stellen
2. De opstal levert daardoor gevaar op voor personen of zaken
3. Het gevaar verwezenlijkt zich

Wel bekend met gevaar, niet aansprakelijk

Voorbeelden (uit de parlementaire geschiedenis):

1. Schoorsteen stort in door orkaan
2. Bezitter heeft maatregelen genomen, maar het gevaar verwezenlijkt zich toch
3. Maatregelen om gevaar af te wenden kunnen nog niet worden genomen of vallen onder een publiekrechtelijk verbod
4. Als de benadeelde zelf de gebrekkige toestand van de opstal onrechtmatig teweeg heeft gebracht.

Aansprakelijkheid voor dieren

(art. 6:179) "De bezitter van een dier is aansprakelijk voor de door het dier aangerichte schade, tenzij aansprakelijkheid op grond van de vorige afdeling zou hebben ontbroken indien hij de gedraging van het dier waardoor de schade werd toegebracht, in zijn macht zou hebben

gehad.”

VERBINTENISSEN UIT RECHTMATIGE DAAD

<i>Zaakwaarneming</i>	(art. 6:198) “Zaakwaarneming is het zich willens en wetens en op redelijke grond inlaten met de behartiging van eens anders belang, zonder de bevoegdheid daartoe aan een rechtshandeling of een elders in de wet geregelde rechtsverhouding te ontlennen.”
<i>Vereisten</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er moet sprake zijn van de behartiging van een anders belang 2. De belangenbehartiging moet willens en wetens geschieden 3. Er moet een redelijke grond voor de belangenbehartiging zijn 4. De belangenbehartiging moet plaats hebben gevonden zonder dat de zaakwaarnemer hier op welke grond dan ook toe verplicht was
<i>Verplichtingen van de zaakwaarnemer</i>	art. 6:199 <ol style="list-style-type: none"> 1. De zaakwaarnemer is verplicht bij de waarneming de nodige zorg te betrachten en, voor zover dit redelijkerwijze van hem kan worden verlangd, de begonnen waarneming voort te zetten. 2. De zaakwaarnemer doet, zodra dit redelijkerwijze mogelijk is, aan de belanghebbende verantwoording van hetgeen hij heeft verricht. Heeft hij voor de belanghebbende gelden uitgegeven of ontvangen, dan doet hij daarvan rekening.
<i>Verplichtingen van de belanghebbende</i>	art. 6:200 <ol style="list-style-type: none"> 1. De belanghebbende is, voor zover zijn belang naar behoren is behartigd, gehouden de zaakwaarnemer de schade te vergoeden, die deze als gevolg van de waarneming heeft geleden. 2. Heeft de zaakwaarnemer in de uitoefening van een beroep of bedrijf gehandeld, dan heeft hij, voor zover dit redelijk is, bovendien recht op een vergoeding voor zijn verrichtingen, met inachtneming van de prijzen die daarvoor ten tijde van de zaakwaarneming gewoonlijk werden berekend.
<i>Onverschuldigde betaling</i>	art. 6:203 <ol style="list-style-type: none"> 1. Degene die een ander zonder rechtsgrond een goed heeft gegeven, is gerechtigd dit van de ontvanger als onverschuldigd betaald terug te vorderen. 2. Betreft de onverschuldigde betaling een geldsom, dan strekt de vordering tot teruggave van een gelijk bedrag. 3. Degene die zonder rechtsgrond een prestatie van andere aard heeft verricht, heeft eveneens jegens de ontvanger recht op ongedaanmaking daarvan.
<i>Ongerechtvaardigde verrijking</i>	art. 6:212 <ol style="list-style-type: none"> 1. Hij die ongerechtvaardigd is verrijkt ten koste van een ander, is verplicht, voor zover dit redelijk is, diens schade te vergoeden tot

het bedrag van zijn verrijking.

2. Voor zover de verrijking is verminderd als gevolg van een omstandigheid die niet aan de verrijkte kan worden toegerekend, blijft zij buiten beschouwing.
3. Is de verrijking verminderd in de periode waarin de verrijkte redelijkerwijze met een verplichting tot vergoeding van de schade geen rekening behoefde te houden, dan wordt hem dit niet toegerekend. Bij de vaststelling van deze vermindering wordt mede rekening gehouden met uitgaven die zonder de verrijking zouden zijn uitgebleven.

(zie ook: arrest Adriana-Batelaan (apotheek)).

WETTELIJKE VERPLICHTINGEN TOT SCHADEVERGOEDING

Welke schade komt in aanmerking voor vergoeding?

(art. 6:95) "De schade die op grond van een wettelijke verplichting tot schadevergoeding moet worden vergoed, bestaat in vermogensschade en ander nadeel, dit laatste voor zover de wet op vergoeding hiervan recht geeft."

Vermogensschade

art. 6:96

1. Vermogensschade omvat zowel geleden verlies als gederfde winst.
2. Als vermogensschade komen mede voor vergoeding in aanmerking:
  - a. redelijke kosten ter voorkoming of beperking van schade die als gevolg van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust, mocht worden verwacht;
  - b. redelijke kosten ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid;
  - c. redelijke kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte, wat de kosten onder b en c betreft, behoudens voor zover in het gegeven geval krachtens artikel 241 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering de regels betreffende proceskosten van toepassing zijn.

De benadeelde heeft de verplichting om de schade die hij lijdt te voorkomen of te beperken

(art. 6:101) "Wanneer de schade mede een gevolg is van een omstandigheid die aan de benadeelde kan worden toegerekend, wordt de vergoedingsplicht verminderd door de schade over de benadeelde en de vergoedingsplichtige te verdelen in evenredigheid met de mate waarin de aan ieder toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen, met dien verstande dat een andere verdeling plaatsvindt of de vergoedingsplicht geheel vervalt of in stand blijft, indien de billijkheid dit wegens de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten of andere omstandigheden van het geval eist."

Een gelaedeerde mag dus niet op zijn bips blijven zitten en de schade laten verergeren!

Immateriële schade

Ideële, immateriële of morele schade komt in een aantal gevallen voor vergoeding in aanmerking. Ook deze schade valt onder het schadebegrip van art. 6:95. De vergoeding van deze soort schade is echter alleen mogelijk als de wet het zegt.

Ander nadeel

(art. 6:101 1^e lid) "Voor nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, heeft de benadeelde recht op een naar billijkheid vast te stellen schadevergoeding:

- a. indien de aansprakelijke persoon het oogmerk had zodanig nadeel toe te brengen;
- b. indien de benadeelde lichamelijk letsel heeft opgelopen,

in zijn eer of goede naam is geschaad of op andere wijze in zijn persoon is aangetast;

- c. Indien het nadeel gelegen is in aantasting van de nagedachtenis van een overledene en toegebracht is aan de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot, de geregistreerde partner of een bloedverwant tot in de tweede graad van de overledene, mits de aantasting plaatsvond op een wijze die de overledene, ware hij nog in leven geweest, recht zou hebben gegeven op schadevergoeding wegens het schaden van zijn eer of goede naam."

De vorm van de schadevergoeding

(art. 6:103) "Schadevergoeding wordt voldaan in geld. Nochtans kan de rechter **op vordering van de benadeelde** schadevergoeding in andere vorm dan betaling van een geldsom toekennen. Wordt niet binnen redelijke termijn aan een zodanige uitspraak voldaan, dan herkrijgt de benadeelde zijn bevoegdheid om schadevergoeding in geld te verlangen."

De bedoeling van de schadevergoeding is om de benadeelde zoveel mogelijk in de vermogenstoestand te brengen als ware de onrechtmatige daad niet gepleegd, of als ware de wanprestatie niet gepleegd.

Schadevergoeding in natura kan ook plaatsvinden door het verrichten van een rechtshandeling.

Factoren die van invloed zijn op de omvang van de schadevergoeding

1. Het vereiste van causaal verband
2. Eigen schuld van de benadeelde

Het nadere causaliteitscriterium

(art. 6:98) "Voor vergoeding komt slechts in aanmerking schade die in zodanig verband staat met de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid van de schuldenaar berust, dat zij hem, mede gezien de aard van de aansprakelijkheid en van de schade, als een gevolg van deze gebeurtenis kan worden toegerekend."

Dit nadere criterium beperkt de "conditio sine qua non" aansprakelijkheid. Voorbeeld: fietser van rechts krijgt geen voorrang, ziekenwagen rijdt de sloot in waardoor de fietser nog zwaarder gewond raakt; de schade van die tweede gebeurtenis is niet toerekenbaar aan de originele laedens.

Met deze toerekeningsleer die we in dit artikel vinden, wordt beoogd de rechter de vrijheid te geven om bij de vaststelling van de omvang van de schadevergoedingsverplichting per concreet geval te oordelen.

Vuistregels

1. Bij een aansprakelijkheid die berust op schuld bij de aansprakelijke persoon zal het vereiste causaal verband eerder worden aangenomen dan wanneer het betreft een risicoaansprakelijkheid.
2. Schade door dood of verwonding zal eerder worden toegerekend dan zaakschade; schade die bestaat uit vermogensverlies eerder dan de derving van winst.
3. Verkeers- en veiligheidsnormen die met het oog op de

voorkoming van ongevallen zijn gesteld rechtvaardigen een ruimere toerekening van dood- en letselschade.

Eigen schuld

(art. 6:101 1^e lid) “Wanneer de schade mede een gevolg is van een omstandigheid die aan de benadeelde kan worden toegerekend, wordt de vergoedingsplicht verminderd door de schade over de benadeelde en de vergoedingsplichtige te verdelen in evenredigheid met de mate waarin de aan ieder toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen, met dien verstande dat een andere verdeling plaatsvindt of de vergoedingsplicht geheel vervalt of in stand blijft, indien de billijkheid dit wegens de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten of andere omstandigheden van het geval eist.”

Dit artikel komt er kortgezegd op neer dat de verplichting tot schadevergoeding in beginsel wordt verminderd wanneer de schade mede een gevolg is van aan de benadeelde toe te rekenen omstandigheid.

Schade door dood of letsel

(art. 6:107 1^e lid) “Indien iemand ten gevolge van een gebeurtenis waarvoor een ander aansprakelijk is, lichamelijk of geestelijk letsel oploopt, is die ander behalve tot vergoeding van de schade van de gekwetste zelf, ook verplicht tot vergoeding van de kosten die een derde anders dan krachtens een verzekering ten behoeve van de gekwetste heeft gemaakt en die deze laatste, zo hij ze zelf zou hebben gemaakt, van die ander had kunnen vorderen.”

Smartengeld

(art. 6:106 1^e lid sub b) “Voor nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, heeft de benadeelde recht op een naar billijkheid vast te stellen schadevergoeding ... b) indien de benadeelde lichamelijk letsel heeft opgelopen, in zijn eer of goede naam is geschaad of op andere wijze in zijn persoon is aangetast”

Let op: derden kunnen dus geen smartengeld vorderen voor door een ander geleden pijn of verwonding.

Schade door overlijden

(art. 6:108 1^e lid) “Indien iemand ten gevolge van een gebeurtenis waarvoor een ander jegens hem aansprakelijk is overlijdt, is die ander verplicht tot vergoeding van schade door het derven van levensonderhoud:

- a. aan de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot, de geregistreerde partner en de minderjarige kinderen van de overledene, tot ten minste het bedrag van het hun krachtens de wet verschuldigde levensonderhoud;
- b. aan andere bloed- of aanverwanten van de overledene, mits deze reeds ten tijde van het overlijden geheel of ten dele in hun levensonderhoud voorzorg of daartoe krachtens rechterlijke uitspraak verplicht was;
- c. aan degenen die reeds vóór de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust, met de overledene in gezinsverband samenwoonden en in wier levensonderhoud hij geheel of voor een groot deel voorzorg, voor zover aannemelijk is dat een en ander zonder het overlijden zou zijn voortgezet en zij redelijkerwijze niet voldoende in hun levensonderhoud

kunnen voorzien;

- d. aan degene die met de overledene in gezinsverband samenwoonde en in wiens levensonderhoud de overledene bijdroeg door het doen van de gemeenschappelijke huishouding, voor zover hij schade lijdt doordat na het overlijden op andere wijze in de gang van deze huishouding moet worden voorzien.”